

Udskrift af dombogen

DOM

Afsagt den 12. december 2016 i sag nr. BS 21C-1275/2012:

Fonden Live
c/o Jens Tholstrup Hansen
Rytterager 62
2791 Dragør

mod

Scandinavian Airlines System
Danmark Norge Sverige
Lufthavnsboulevarden 10
2770 Kastrup
og
SAS Danmark A/S
CVR-nr. 56994912
Hedegaardvej 88
2300 København S

Sagens baggrund og parternes påstande

SAGSØGERS PÅSTANDE:

1. Sagsøgte tilpligtes at anerkende, at sagsøgte til de sagsøgende har afgivet et retligt bindende tilsagn om betaling af et livsvarigt månedligt beløb ved disses fratræden fra deres ansættelse hos sagsøgte.
2. Sagsøgte tilpligtes til de sagsøgende at efterbetale de beløb, som Fonden til Pensionsforbedring for SAS Cabin Attendants i Danmark, i perioden fra juli 2010 og til betaling sker, har fratrukket de månedlige udbetalinger til de sagsøgende, foreløbigt opgjort pr. 1. september 2016 til kr. 52.924.923,13.
3. Sagsøgte tilpligtes at betale et beløb til de sagsøgende, svarende til, at de under pkt. 1.1. og 1.2. påståede beløb hvert år fra 2009 var reguleret på baggrund af nettoprisindekset for januar måned samme år, foreløbigt opgjort pr. 1. september 2016 til kr. 17.758.007,58.
4. De under punkt 1.2 og 1.3 påståede beløb forrentes med tillæg af procesrente, jf. rentelovens § 3 stk. 1, fra forfaldstid for den enkelte betaling og til betaling sker.

5. Sagsøgte tilpligtes at anerkende, at de af de sagsøgende, som har opsat udbetaling af pensionsforbedringsbeløbet, når udbetaling påbegyndes, er berettiget til at modtage det oprindeligt tilsagte pensionsforbedringsbeløb med tillæg af en årlig forrentning, jf. påstand under. 1.6, for hvert år, udbetalingen har været opsat.

6. Sagsøgte tilpligtes en gang årligt, første gang pr. marts 2013, at forrente de opsatte beløb med en af retten fastsat rentesats og vedblive hermed så længe, beløbene måtte være opsat, idet den anvendte rentesats ikke bør være under 5 % p.a.

Påstandene nedlægges sideordnede.

Ad sagsøgtes påstande:

Over for den af SAS nedlagte subsidiære påstand, at SAS - i forhold til de sagsøgende, der har valgt at opsætte udbetalingen - alene er forpligtet til at betale det oprindeligt tilsagte pensionstilskud uden tillæg af årlig forrentning, påstås frifindelse.

Parterne er enige i den beløbsmæssige opgørelse af de sagsøgendes krav pr. 1. september 2016.

SAGSØGTES PÅSTANDE:

Overfor sagsøgernes påstande 1 - 6 nedlægger SAS følgende påstand:

Principalt: Frifindelse.

Over for sagsøgernes påstand 5 nedlægger SAS herudover følgende påstand:

Subsidiært: Frifindelse mod at SAS - i forhold til de sagsøgende, der har valgt at opsætte udbetalingen - alene er forpligtet til at betale det oprindeligt tilsagte pensionstilskud uden tillæg af årlig forrentning.

Oplysningerne i sagen

Nærværende sag er et gruppesøgsmål, og den sagsøgende gruppe består af 317 tidligere ansatte kabinepersonale hos sagsøgte. De sagsøgende var under ansættelsen organiseret i fagforeningen Cabin Attendants Union.

Forkortelser

"Fonden": Fonden til pensionsforbedring for SAS Cabin Attendants i Danmark.

C/A: Cabin Attendants i Danmark = kabinepersonale i Danmark

CAU: Cabin Attendants Union = Fagforeningen for kabinepersonale i Danmark.

Overenskomster mellem SAS og CAU samt Vedtægter for Fonden.

SAS' kabineansatte har ifølge den mellem SAS og CAU indgåede overenskomst om pensionsydelse en pensionsordning, hvortil SAS under ansættelsen løbende indbetaler beløb til den enkelte ansatte C/A's pensionsdepot.

For eksempel fremgår det af den mellem SAS og CAU indgåede overenskomst angående

de pensionsydelse for cabin attendants som tjenestegør i Danmark af 19. marts 1979, at SAS månedsvis skulle indbetale til en kapitalpensionskonto, lydende på den ansattes navn, i Sparekassen SDS et beløb på 15 % af den pågældende cabin attendants grundløn, eksklusiv alle tillæg. Man gik på det tidspunkt fra en tilsagnsordning til en ren bidragsordning.

Udbetalingerne kunne finde sted ved fratrædelse fra det fyldte 55. år.

Endvidere skulle man fratræde senest ved udgangen af den måned, hvori vedkommende fylder 60 år.

SAS' kabinepersonale var imidlertid i mange år ansat uden pensionsdækning. Da de første pensionsaftaler blev indgået, og man valgte en kapitalopsparingsmodel, stod det klart, at de ældste medarbejdere havde været ansat for kort tid til at opnå en tilstrækkelig pensionsopsparing.

Derfor indgik SAS og CAU den 5. juni 1974 følgende overenskomst gældende fra 1. januar 1974:

"Överenskommelse

.....

4. Bestämmelsen i punkt 4 i pensionsöverenskommelsen 8. januari 1974 om pension ersättningstilläg till danska C/A med 2,56 % upphäves med verkan från och med den 1. januari 1974. Från och med samma tidpunkt ställs ett årligt belopp omfattande år 1974 å 905.000 Dkr till förfogande för förbättring för äldre danska C/A av gällande kapital-samlingsordning. Beloppet justeras årligen med det procenttal, varmed Kollektivavtalets fasta löner för danska C/A kan komma att ändras...."

SAS og CAU blev den 10. juli 1974 enige om, at stille forslag om, at det årlige beløb som iht. overenskomsten af 5. juni 1974 af SAS stilles til rådighed for pensionsforbedringer skulle overføres til en fond, og at indbetalingerne til fonden 1974-1979 anvendes til pensionsforbedringer for 49 navngivne C/A født 1932 eller tidligere, mens senere indbetalinger skal anvendes til andre pensionsforbedringer, hvilket man skal blive enige om i aftale mellem SAS og CAU. Endvidere fremgår bl.a.

"Beträffande förbättringen för ovannämnda 49/CA har beräknats om fondens medel från insättningarna 1974-79 kan bedömas räcka till för de tillsiktade förbättringarna. I disse beräkningar ingår en rad osäkra faktorer....."

- og der nævnes lønudviklingen og udviklingen i renteniveauet som de mest kritiske faktorer.

Herefter blev der den 10. oktober 1974 indgået

"Överenskommelse mellan SAS och Cabin Attendants Union om pensionsförbättringar för Cabin Attendants i Danmark.

1. SAS skall fr o m den 1. januari 1974 enligt överenskommelsen mellan SAS och CAU av den 5. juni 1974 ställa "ett årligt belopp omfattande år 1974 905.000 DKR til förfogande för förbättring för äldre danska C/A av gällande kapital-samlingsordning. Beloppet justeras årligen med det procenttal, varmed kollektivavtalets fasta löner för danska C/A kan komma att ändras. Från och med den 1. januari 1980 ställs det ifrågakommende beloppet till förfogande för pensionerinsändamål i övrigt för danska C/A"

Endvidere fremgår i pkt. 2, at beløbet skal indsættes på en rentebærende konto i Spare-

kassen og fra 1. januar 1975 skal beløbet overføres direkte fra SAS til den i pkt. 3 nævnte fond.

"3. För förvaltning av de medel som enligt pkt. 1. och 2. ovan ställs till förfogande för pensioneringsändamål, upprättas en fond för pensionsförbättring för SAS Cabin Attendants i Danmark.

4. Fondens medel skall i första hand användas för pensionsförbättring för de å bil. 1 (dvs. 49 C/A'er) namngivna C/A enligt följande riktlinjer:

a) För varje C/A beräknas ett maximalt kapitalbelopp enligt följande:

(herefter fremgår en ligning/formel hvori indgår månedsløn, antal tjenestegørende måneder der er mulighed for at opnå før 55 års alder,)

.....

c) Beträffanda C/A för vilka man icke uppnår det enl. a) ovan beräknade maximala kapitalbeloppet före det vederbörande avlider eller efter 55 års ålder afvår från tjänst i SAS, utbetalar fonden månatliga tilläggsbelopp till vederbörande C/A eller dennes efterlevande maka eller om han/hon icke efterlämnar maka, till dennes efterlevande barn fram till dess vederbörande C/A fyller eller skulle have fyllt 67 år, dock längst i 12 år.....

De månatliga tilläggsbeloppen från fonden beräknas vid avgångstillfället att motsvara mellanskillnaden mellan det för vederbörande C/A enligt a) ovan beräknade maximala kapitalbeloppet och det kapitalbelopp (brutto) som vid afgangstillfället finns på vederbörandes kapitalsamlingskonto, delat på det antal månader som kvarstår till vederbörande fyller eller skulle fyllt 67 år, dock högst 144 månader

Det således vid avgångstillfället beräknade månadsbeloppet från fonden justeras årligen med samma procenttal varmed den fasta månadslönen för C/A i Danmark justeras.

.....

De enligt ovan beräknade löpande utbetalningarna från fonden till avgången C/A eller dennes efterlevande kan enligt fondsstyrelsens beslut eventuellt ökas med upptill 25% om så av fondsstyrelsen bedömas motiverat og möjligt med hänsyn till fondens disponibla medel.

d) Fondsstyrelsen beslutar om bestalningarna från fonden i form av extra inbetalningar till kapitalsamlingskonti resp. löpande utbetalningar till avgångna och efterlevande enligt ovan, för ett år i taget. I den mån fondsstyrelsen bedömer att fondens medel icke räcker till för att bevilja maximala ersättningar enligt ovan, skall man i första hand avstå från den i pkt. c) sista stycket ovan angivne ökningen av de löpande ersättningarna till avgångna och efterlevande, och i andra hand reducera de extra inbetalningarna från fonden enl. pkt. b) ovan till berörda C/A's kapitalsamlingskonti.

Den 10. oktober 1974 underskrev SAS og CAU

"Vedtægter for Fonden til pensionsforbedring for SAS Cabin Attendants i Danmark." hvoraf bl.a. fremgår:

"Oprettet i henhold til overenskomst af 10. oktober 1974 mellem SAS og Cabin Attendants Union.

§ 1

Fonden til pensionsforbedring for SAS Cabin Attendants i Danmark er en selvejende institution, hvis midler kun kan anvendes efter nærværende vedtægters bestemmelser. Den udgør en særlig formuemasse, der skal tjene til at opfylde de formål, som er angivet i nærværende vedtægter.

.....

§ 3

Fonden forvaltes af en bestyrelse på 4 medlemmer. Heraf udpeger SAS de 3 medlemmer og en suppleant for disse og Cabin Attendants Union 2 medlemmer og en suppleant for disse.....

.....

§ 6

Fondens midler består af beløb, som indbetales til fonden af SAS iflg. overenskomst af den 5. juni 1974 mellem SAS og Cabin Attendants Union.

§ 7

Fondens kapital anbringes på følgende måde:

.....

De fonden tilhørende bank- og sparekassebøger skal lyde på fondens navn, værdipapirer skal noteres på fondens navn...

Fondens midler kan i øvrigt ikke placeres på en måde, der er uforenelig med pensionskasselovens § 14.

§ 8

Fondens formål er at forbedre den for ældre Cabin Attendants i Danmark gældende pensionsordning, dels gennem tillægsbetalinger til kapitalamlingskonti for C/A i SAS tjeneste og dels gennem løbende udbetalinger til C/A som er afgang fra tjenesten i SAS efter det fyldte 55 år eller pga. sygdom eller til deres efterlevende.

Tilsagn om tilskud fra fonden kan kun ydes for 1 år ad gangen.

Til opfyldelse af fondens formål fastsætter bestyrelsen for hvert regnskabsår (1/10 - 30/9) en plan for de udbetalinger, der skal ske fra fonden i det pågældende regnskabsår.

Ved udbetaling af tilskud er bestyrelsen berettiget til at disponere over såvel den enkelte år konstaterede stigning i fondens kapital og de eventuelt gennem tidligere år oplagte renteindtægter og kursgevinster som selve kapitalen, alt efter det behov for tilskud, som i det enkelte år måtte melde sig.

.....

§ 11

.....

Bestyrelsen aflægger for hvert regnskabsår driftsregnskab og opgør status.

Årsregnskabet med status revideres af en af bestyrelsen valgt statsautoriseret revisor, der skal være uafhængig af bestyrelsen. Revisor vælges for 1 år ad gangen.

...."

Den 28. november 1974 blev vedtægternes § 3 ændret, således at bestyrelsen er på 6 medlemmer, 3 udpeges af SAS og 3 af CAU.

Den 11. juni 1980 blev der indgået "Overenskomst mellem SAS og Cabin Attendants Union om pensionsforbedringer for Cabin Attendants i Danmark" til erstatning for overenskomsten af 10. oktober 1974, **gældende pr. 1. januar 1980**. Beløbet i pkt. 1 blev ændret til, at der til Fonden skulle overføres et månedligt beløb 131.395 kr., som justeres løbende med samme procentsats, som i den totale faste løn.....
3. Fondens midler skulle fortsat anvendes til pensionsforbedring for de i bilag 1 og 2

navngivne C/A ved at der skulle beregnes et maksimalt kapitalbeløb efter en formel som i overenskomsten af 10. oktober 1974, men med et par ændringer Det fremgår endvidere:

"3 b) For samtlige de i bilag 1 og 2 navngivne C/A, som er fyldt 45 år foretager SDS årligt en fiktiv beregning af det teoretisk indestående beløb på hver enkelt C/A's individuelle kapitalpensionskonto i Sparekassen SDS

Hvis det ved ovennævnte fiktive beregning kan forudses, at de pågældende C/A ikke når det ifølge a) beregnede maksimale kapitalbeløb ved det fyldte 55. år, kompletteres indbetalingerne til de pågældende C/A's individuelle kapitalpensionskonti, ifølge den til enhver tid gældende pensionsaftale, ved ekstra indbetalinger fra fonden....., hvorved det forudsættes, at SAS' indbetalinger er anvendt fuldt ud til kapitalpensionsformål

Hvis en senere beregning viser, at den pågældende C/A uden yderligere indbetalinger fra fonden vil nå det maksimale kapitalbeløb inden/ved det fyldte 55. år stoppes ekstra indbetalingerne....

c) Til de i bilag 1 og 2 navngivne C/A, som ifølge den fiktive beregning ikke opnår det under a) ovenfor beregnede maksimale kapitalbeløb før vedkommende fratræder tjenesten i SAS ved/efter det fyldte 55. år, udbetaler fonden månedlige tillægsbeløb. Dette beløb skal modsvare 0,65% af differencen mellem den pågældende C/A's maksimale kapitalbeløb iflg pkt. a) og det fiktive kapitalbeløb (brutto) som ved fratrædelsestidspunktet beregnes at have kunnet indestå på vedkommendes kapitalpensionskonto.

For de i bilag 1 og 2 navngivne C/A, for hvilke der er oprettet kapitalpensionskonti i Sparekassen SDS, udbetales der i tilfælde af dødsfald til efterladt enke/enkemand et beløb, som svarer til 60% af det ovenfor beregnede tillægsbeløb i en periode på max. 12 år. For hvert efterladt barn.....

.....
 Det beregnede månedlige tillægsbeløb fra fonden pristalsreguleres baseret på det af Danmarks Statistik.....Regulering finder sted pr. 01 MAR hvert år på basis af reguleringspristallet for januar måned samme år.

.....
 d) Fondsbestyrelsen træffer beslutning om udbetalingerne fra fonden i form af ekstra indbetalinger til kapitalpensionskonti, henholdsvis løbende udbetalinger til fratrædte og efterladte iflg. ovenstående, for et år ad gangen. Såfremt fondsbestyrelsen bedømmer, at fondens midler er utilstrækkelige for at kunne bevilge fuldstændige kompensationer, som omtalt ovenfor, skal man i første omgang reducere de i pkt. b) nævnte ekstra indbetalinger til resp. C/A's kapitalpensionskonti.

e) C/A, hvis ansættelse i SAS ophører før det fyldte 55. år, får dispositionsretten over de på kapitalpensionskontoen på tidspunktet for fratrædelsen indestående midler, men mister retten til eventuelle tillægsbeløb fra fonden.....".

Statsskattedirektoratet meddelte på et møde den 27. november 1980, at indbetalinger på kapitalpensionskonti skulle foretages af arbejdsgiveren og ikke af fonden, hvorfor det var nødvendigt at ændre overenskomsten og Fondens vedtægter. Som følge heraf måtte Fondens tilbageføre til SAS et beregnet beløb på ca. 1,1 mio. kr., og overenskomsten blev ændret:

Den 10. juli 1981 blev der indgået "Overenskomst mellem SAS og Cabin Attendants Union om pensionsforbedringer" gældende fra **1. januar 1980** hvorefter SAS til Fonden månedligt skulle indbetale 131.395 kr. til pensionsforbedring. Endvidere fremgår følgende ændring:

" 2.....

Af dette beløb indbetaler SAS det beløb til pengeinstitut, som i henhold til denne overenskomsts pkt. 3b skal overføres til de pågældende C/A's individuelle kapitalpensionskonti.

Ved indbetalinger i henhold til pkt. 3b skal det forud sikres, at fonden til pensionsforbedring for SAS' Cabin Attendants i Danmark har tilstrækkelige midler til at opfylde betalinger i henhold til overenskomstens pkt. 3c. Eventuelt resterende beløb indbetales til fonden.

3. Ovennævnte midler skal under aftaleperioden anvendes til pensionsforbedring ifølge nedennævnte retningslinier:

a) For de i bilag 1 og 2 navngivne C/A beregnes et maksimalt kapitalbeløb som følger: (herefter følger en ligning)

b) For samtlige de i bilag 1 og 2 navngivne C/A, som er fyldt 45 år, foretages årligt en fiktiv beregning af det teoretiske indestående beløb på hver enkelt C/A's individuelle kapitalpensionskonto ifølge pensionsaftalen mellem SAS og CAU af 19. MAR 1979. Beregningen baseres på normale indbetalinger fra SAS foretaget på grundlag af ovennævnte pensionsaftale med senere tillæg, allerede foretagne tillægsbetalinger samt den til enhver tid gældende rente for kapitalpensionskonti i Sparekassen SDS.

Hvis det ved ovennævnte fiktive beregning kan forudses, at den enkelte C/A ikke når det ifølge a) beregnede maksimale kapitalbeløb ved det fyldte 55. år kompletteres indbetalingerne til de pågældende C/A's individuelle kapitalpensionskonti, iflg den til enhver tid gældende pensionsaftale, ved ekstra indbetalinger fra SAS indenfor den danske skatteloves rammer for skattefrie indbetalinger, hvorved forudsættes, af SAS' indbetalinger (15%) er anvendt fuldt ud til kapitalpensionsformål.

.....

c) Til de i bilag 1 og 2 navngivne C/A, som ifølge den fiktive beregning ikke opnår det under a) ovenfor beregnede maksimale kapitalbeløb, før vedkommende fratræder tjenesten i SAS ved/efter det fyldte 55. år, udbetaler fonden månedlige tillægsbeløb. Dette beløb skal modsvare 0,65% af differencen mellem den pågældende c/A's maksimale kapitalbeløb iflg. pkt. a) og det fiktive kapitalbeløb (brutto), som ved fratrædelsestidspunktet beregnes at have kunnet indestå på vedkommendes kapitalpensionskonto.

.....

d) Fondsbestyrelsen træffer beslutning om udbetalingerne i henhold til punkt c) for eet år ad gangen."

Den 10. juli 1981 kom der et sæt nye vedtægter for Fonden, hvor vedtægternes § 6 lød således:

"Fondens midler består af beløb, som indbetales til fonden af SAS ifølge den til enhver tid gældende overenskomst mellem SAS og Cabin Attendants Union", og i § 8 i 1. afsnit udgik ordene" dels gennem tillægsbetalinger til kapitalsamlingskonti for C/A i SAS tje-

neste og dels..." idet betalingerne til de individuelle kapitalpensionskonti nu skete direkte fra SAS, som følge af mødet hos Statsskattedirektoratet 27.9.1980.

I øvrigt var ordlyden stort set uændret bl.a. er bestemmelsen om "Tilsagn om tilskud fra fonden kan kun ydes for 1 år ad gangen" gentaget.

Den 30. april 1986 blev indgået en ny overenskomst mellem SAS og CAU gældende fra 1. januar 1985.

Det månedlige beløb, der skulle indbetales fra SAS blev fastsat til 205.510 kr med justering.

Endvidere var der yderligere den bestemmelse i pkt. 3c at "Udbetaling af tillægsbeløb fra fonden kan efter ønske fra den enkelte pensionist udsættes til udbetaling til senest ved det 67. år."

Endvidere udgik en bestemmelse om fradrag i udbetalingerne for efterløn, invalidepension og folkepension.

Øvrige bestemmelser var uændrede, bl.a. bestemmelsen om, at fondsbestyrelsen træffer beslutning om udbetalingerne iht. pkt. 3c) for eet år ad gangen.

Den **28/12 1987** blev der på ny fastsat vedtægter for Fonden, med samme bestemmelser som tidligere vedtægter, men med et par formelle ændringer pga. fondsloven.

Den 9. maj 1988 skrev Fondsregistret til Fondens forretningsfører Tarp-Hansen, SAS, afd. IA, Postbox 150, Københavns Lufthavn, 2770 Kastrup, at man godkendte vedtægtsændringerne, at under henvisning til Fondens skrivelse af 17. marts 1988 fastholder Fondsregistret at fondens midler skal opdeles i en bunden kapital og en disponibel kapital, men er indstillet på at tillade, at fonden kan have en disponibel kapital på op til 4,5 mill. kr., og at fonden skulle indsende dokumentation for opdelingen.

Den 26. november 1991 aftalte SAS og CAU den ændring af overenskomsten gældende fra 1. januar 1985 vedr. Fonden, at de vurderer, at den forhøjelse, der er sket af faktorer 115/135 under pkt. 3 ikke medfører behov for øget fondsbetaling fra SAS (pkt. 2)

Fondsbetalingens størrelse normeres således ikke af forhøjelsen af faktorerne.

Endvidere blev fondsbestyrelsen pålagt at gennemføre en udredning vedr. fondens økonomi i et længere perspektiv og vedr. et nyt effektivt teknisk system.

Den 26. november 1991 blev der indgået Overenskomst mellem SAS og Cabin Attendants Union om pensionsforbedringer for cabin attendants i Danmark gældende fra **1. januar 1990** og med stort set samme bestemmelser som i tidligere overenskomst, bl.a. pkt.

3 d): Fondsbestyrelsen træffer beslutning om udbetalingerne i.h.t. pkt. c) for ét år ad gangen."

I pkt. 3 f) var følgende nye bestemmelse: "Hvis ydelse af tilskud fra fonden opsættes, vil tilskuddet blive forøget med en procentsats. Denne procentsats fastsættes af fondsbestyrelsen for ét år ad gangen." Desuden skete der en forhøjelse af det månedlige beløb, som SAS skulle indbetale til Fonden efter pkt. 2.

Endvidere blev det muligt for flere C/A end tidligere at modtage ydelser fra Fonden,

idet i pkt 3a blev bestemt:

"For de C/A som er fyldt 45 år eller fylder 45 år i overenskomstperioden 01 JAN 1990 - 28. FEB 1995 beregnes et maksimalt kapitalbeløb som følger.."

Indtil 1997 bestod Fondens beneficerede alene af de oprindeligt beneficerede fra aftalerne fra 1974 og 1995, dvs. de i de oprindelige aftaler navngivne 49 C/A'er og de C/A'er, der fylder 45 år mellem 1. januar 1990 og 28. februar 1995.

Ved "**Overenskomst mellem SAS og Cabin Attendants Union om pensionsforbedringer for cabin attendants i Danmark**" pr. 1. september 1997 udvidedes kredsen af beneficerede, idet det blev muligt for alle C/A at modtage ydelser i form af tillægsbeløb fra Fonden, hvis de fratrådte ansættelsen mellem det fyldte 55. og 60. år. Baggrunden herfor var, at der på daværende tidspunkt var en overtallighedssituation, og SAS ønskede med en frivillig fratrædelsesordning at gøre det attraktivt for de 55 til 60 årige C/A at fratræde.

Endvidere var der ændringer i formlen til beregning af maksimalt kapitalbeløb.

Det månedlige beløb, som SAS skulle indbetale til Fonden blev aftalt til 376.046 kr., men indbetalingen skulle ske efter fradrag af arbejdsmarkedsbidrag.

Herudover forpligtede SAS sig til over en 5-årig periode at indbetale yderligere beløb for hver enkelt C/A, som valgte at gå på Fonden iht. til den nye ordning.

Af overenskomstens pkt. 2 fremgår:

"Med baggrund i den partssammensatte arbejdsgrupperapport, dateret 04. april 1997, foretages det ved hver pensionering en beregning af de tilskud, der yderligere skal gives til FONDEN TIL PENSIONSFORBEDRING FOR SAS CABIN ATTENDANTS I DANMARK. Beregningerne tager udgangspunkt i et kapitalbeløb. Kapitalbeløbet udgør forskellen mellem de i punkt 3 angivne målbeløb og fiktiv saldo. Beløbet opdeles i fem årlige rater med en årlig opskrivning på 3.5% per år. Det årlige beløb indbetales til FONDEN TIL PENSIONSFORBEDRING FOR SAS CABIN ATTENDANTS I DANMARK med 1/12 per måned."

Det tillægsbeløb, som en fratrædende C/A var berettiget til, var forskellen mellem det beregnede kapitalbeløb og "en fiktiv beregning af det teoretiske indestående beløb på hver enkelt C/As individuelle kapitalpensionskonto" Ved at multiplicere forskellen mellem disse to beløb med 0,65% fremkom det månedlige tillægsbeløb, som den enkelte C/A var berettiget til.

Som i de foregående overenskomster skulle beløbet i tilfælde af dødsfald udbetales med 60 % til en efterlevende ægtefælle, dog max. i 12 år osv.

Udbetalingen af tillægsbeløbet kunne som hidtil udsættes (opsættes), og i den situation ville beløbet blive forøget med en procentsats, som fondsbestyrelsen fastsatte for ét år ad gangen.

Som i foregående bestemmelser indeholdt overenskomsten følgende bestemmelse:"Fondsbestyrelsen træffer beslutning om udbetalingerne for ét år ad gangen."

Basechef for kabinepersonalet Aase Mikkelsen informerede om indholdet af overensk-

omsten og af denne informationskrivelse fremgår bl.a.:

"... Målet med denne nye aftale er at give alle dansk ansatte Cabin Attendants mulighed for at gå på pension som 55-årig med samme pension, som hvis man først pensioneres som 60-årig....

Som tidligere nævnt er principperne i aftalen de samme som i den gamle "C/A-fondsaf-tale.....

Yderligere information

CAU afholder informationsmøder om pension og vi anbefaler interesserede til at melde sig til disse møder, hvor det er meningen, at man kan få beregnet sit "pensionsbeløb".

JH-Assurance kan endvidere være behjælpelig med information.

Generelt vil vi opfordre alle til i så god tid som muligt at undersøge, hvordan man individuelt står...."

I forbindelse med overenskomstforhandlingerne mellem SAS og CAU i 2004 blev aftalen om pensionsforbedring revideret i en **Lokalaftale vedrørende pensionsforbedring for Cabin Crew mellem 55 og 60 år**, og aftalen trådte i kraft den **1. juli 2005** med virkning for C/A ansat hos SAS i København pr. 1. januar 1996.

SAS forpligtede sig til at indbetale dels et fast månedligt beløb på 450.485 kr. til Fonden med fradrag af arbejdsmarkedsbidrag, dels et beregnet kapitalbeløb i 5 årlige rater med en årlig opskrivning på 3,5 % pr. år.

I denne lokalaftale blev der ikke længere foretaget "en fiktiv beregning af det teoretiske indestående på hver enkelt C/A's individuelle kapitalpensionskonto." I stedet blev beregnet det månedlige beløb (andel af kapitalbeløbet), som den enkelte var berettiget til at modtage. Dette fremgik af et skema.

Finansieringen og proceduren var den samme som i overenskomsten fra 1997.

Det blev dog indført, at medarbejdere omfattet af denne ordning skulle betale et eget bidrag på 2 % af den pensionsgivende løn, som tilfaldt SAS.

Det fremgår endvidere, at hvis ydelsen fra fonden opsættes, vil tilskuddet blive forøget med en procentsats. Denne procentsats fastsættes af fondsbestyrelsen for 1 år ad gangen.

Endvidere fremgår at "Fondsbestyrelsen træffer beslutning om udbetalingerne for ét år ad gangen."

En lignende lokalaftale blev indgået i 2005 og i 2010.

I lokalaftalen fra **1. marts 2010** er det kapitalbeløb, som SAS skal betale til Fonden, samt de månedlige udbetalinger nedsat med 7 %, hvilket er en følge af, at lønningerne iht. overenskomsten med SAS og CAU er nedsat med 7 %.

Ved aftale af 19. november 2012 mellem SAS og CAU blev ordningen vedr. pensionsforbedring nedlagt: "Med virkning fra nærværende aftales underskrivelse - eller det senere tidspunkt SAS måtte beslutte-sker ingen eller mindst mulig betaling til fonden for pensionsforbedring fra SAS' side. SAS fastsætter ensidigt størrelsen af en eventuel betaling. Fra samme tidspunkt betaler Cabin Crew intet eller mindst muligt bidrag.

Der er enighed om, at der pr. 31. december 2012 ikke er yderligere C/A, der kan gå på

ordningen, men SAS opfylder sine indbetalingsmæssige forpligtelser specifikt i forhold til de Cabin Crew, der allerede pr. denne dato har fået bevilget ordningen."

* * *

Ad bestyrelsesmøder i Fonden.

Der er i sagen endvidere fremlagt protokollater/referater af bestyrelsesmøder i "Fonden til pensionsforbedring for SAS Cabin Attendants i Danmark" for hvert enkelt år fra 1974 og frem til 30. juni 2010.

Af samtlige protokollater fremgår:

at fondens årsregnskab blev gennemgået, og at det blev enstemmigt vedtaget; der fremlægges og gennemgås og drøftes prognose over Fondens forventede indtægter og udgifter i de kommende år, kapitalplacering/investeringsdispositioner blev drøftet; bestyrelsen har hvert år godkendt de for det forgangne år udbetale månedlige tillægsbeløb, samt har bevilliget overenskomstmæssige udbetalinger af tillægsbeløb for det pågældende år, og fra 1986 fastsatte man hvert år reguleringsprocenten for de opsatte pensionstillæg.

Af et referat fra et ekstraordinært bestyrelsesmøde afholdt den 9. december 1986 fremgår bl.a., at bestyrelsen besluttede, at opsatte tillægsbeløb reguleres hvert år pr. 01. MAR, første gang pr. 01.MAR 86. Skrivelser herom er udsendt en gang årligt til de C/ A, der havde valgt at opsætte udbetalingerne fra Fonden.

Af et udkast til referat fra et bestyrelsesmøde den 17. maj 1995 fremgår bl.a. :

"....

Årets resultat er væsentligt påvirket af en ekstraordinær ydelse på tkr. 5.000 fra SAS. Ydelsen er fremkommet efter forhandlinger mellem CAU og SAS i forbindelse med den såkaldte SNU-aftale. Udgangspunktet er, at denne aftale vil øge antallet af førtidspensioneringer i aftaleperioden og dermed antallet af suppleringsydelse. Det ekstraordinære tilskud har til formål at kompensere herfor."

Af referater af bestyrelsesmøderne i 2001, 2002, 2003, 2004 og 2005, 2006 og 2007 fremgår endvidere, at ydelserne fra SAS er steget til xx kr. Udviklingen er en følge af fortsatte førtidspensioneringer. Ydelse i relation til den oprindelige aftale forløber fortsat skematisk med basis i den aktuelle lønudvikling.

Af referatet fra bestyrelsesmødet i 2009 fremgår, at ydelserne fra SAS er faldet til xx kr og at udviklingen er en følge af de mange førtidspensioner i 2002,2003 og 2004 som nu er færdigbetalt fra SAS. Ydelser i relation til den oprindelige aftale forløber fortsat skematisk..."

På bestyrelsesmøde den 21. maj 2008 blev det besluttet, at administrationsgebyret til SAS for 2007 ville blive reguleret til TDKK 80 p.a., da det ikke var blevet reguleret en årrække.

Af referatet fra bestyrelsesmødet den 19. maj 2009 fremgår, at der blev af revisionen an-

befalet, at der udarbejdes en skriftlig forretningsgang, der dokumenterer procedurene for bevilling og efterfølgende udbetaling af pensionstilskud.

Endvidere blev det "under hensyn til den negative udvikling i Fondens egenkapital samt udviklingen generelt besluttet, at suspendere reguleringen (pristalsregulering) af udbetalingerne for 2009. Vurdering af fremtidig regulering fra 2010 vil blive foretaget i løbet af efteråret 2009." Samme beslutning blev taget på mødet i maj 2010.

Under eventuelt blev Fondens økonomiske situation drøftet generel, og det blev besluttet, at der skal afholdes et bestyrelsesmøde i løbet af efteråret, hvor de aktualiserede problemstillinger skal drøftes yderligere.

Den 30. juni 2010 blev der afholdt et **ekstraordinært bestyrelsesmøde** med henblik på at vurdere Fondens økonomi i relation til bevilling af supplerende pensionstilskud. Fra AON (tidl. JH Assurance) var der modtaget alternative prognoseberegninger over nutidsværdi af fremtidige ydelser.

"Efter en gennemgang og drøftelse af mulige alternativer, (Charlotte foreslog, at som en form for tilbagebetaling, skulle de allerede udbetalt beløb reguleres med 16-18%, Keld og Arne havde som kommentar, at det kunne de ikke støtte, men at beslutningen var Charlottes), blev det vedtaget, at alle fremtidige udbetalinger vil blive nedsat med 8%. Reduktionen kan begrundes i det arbejdsmarkedsbidrag, som Fonden betaler af de beløb, der udbetales fra SAS.

For den ældste gruppe, der er pensioneret før 1. september 1997, foretages ingen reduktion.

For de personer, som vælger fonden fra 1. marts 2010, nedsættes ydelser yderligere med 7% jævnfør overenskomsttæssig aftale."

Den 22. juli 2010 blev der skrevet ud til de enkelte medlemmer af Fonden at "Fondsbestyrelsen har på et ekstraordinært bestyrelsesmøde d. 30. juni 2010 besluttet, at arbejdsmarkedsbidrag ikke længere dækkes af Fonden. Dette betyder, at dit udbetalte beløb pr. juli 2010 bliver reduceret med 8 %....."

På et bestyrelsesmøde i december 2012 besluttede fondsbestyrelsen at reducere i pensionstilskuddet med 10 % pr. 1. marts 2013.

Året efter besluttede fondsbestyrelsen at reducere pensionstilskuddet yderligere med 13 % pr. 1. marts 2014.

På bestyrelsesmødet i december 2014 blev det besluttet at reducere pensionstilskuddet med yderligere 8 % pr. 1. marts 2015.

Med virkning fra 1. marts 2016 blev pensionstilskuddet yderligere nedsat med 8 %.

* * *

Den faktiske procedure ved en cabin attendants fratræden:

Hver enkelt medlem af gruppensøgsmålet er af sagsøger anmodet om at fremsende det materiale af relevans for sagen, de var i besiddelse af.

Det varierer en del, hvor meget der har kunnet fremfindes, og dermed er fremlagt i sagen. Nogle medlemmer af gruppessøgsmålet er der ikke fremlagt bilag for, og for nogle er der fremlagt et eller flere bilag. Disse bilag består af en bekræftelse af gruppemedlemmets opsigelse, informationsskrivelse, aftale om fratræden (2009) tilbud om fritstilling/overtallighed (2003) og meddelelser om pensionstilskud.

Der er i sagen fremlagt ca. 120 stk skrivelser fra SAS fra 1987 og frem til 2009 til de enkelte medarbejdere, der er mellem 55 og 60 år, og som har opsagt deres stilling. Af disse skrivelser fremgår bl.a.

".....Du bedes gennemlæse vedlagte information, som beskriver rutiner m.m. i forbindelse med fratræden nærmere....."

Endvidere tilbydes medarbejderen en fratrædelsessamtale.

Af den vedlagte "**Information til dig der fratræder CPHOK som 55 til 59-årig**" som er en standardskrivelse fra SAS fremgår bl.a.:

""Fonden" og pension

Når man fratræder som 55 til 59 årig ydes der i henhold til aftalen mellem SAS og CAU et beløb fra "Fonden til pensionsforbedring for SAS C/A i Danmark." Beløbet udregnes på fratrædelsestidspunktet, og kan opsættes (opsaves) indtil du selv ønsker at begynde en udbetaling. Hvis udbetalingen opsættes, forhøjes det hvert år med en procentsats, som "Fondens" bestyrelse fastlægger - dog længst til det fyldte 67. år, hvor udbetaling alene pristalsreguleres.

Du skal være opmærksom på, at udbetalingerne fra "Fonden" vil medføre et fradrag i en eventuel udbetaling fra A-kasse eller efterløn. Oplysninger om dit beløb fra fonden kan fås ved henvendelse til Kirsten Andersen, (i de ældre skrivelser: Alice Withen) CPHIB, lok. 32325250, eller CAU.

For at forberede dig økonomisk, er det vigtigt, at du søger vejledning om, hvilke løsninger, der er bedst for dig. Du kan udover CAU også få vejledning fra det, eller de institutter, hvor du har dine pensionsmidler placeret. Er du medlem af en A-kasse, kan du også få vejledning der."

I nogle informationsskrivelser er der herefter tillige følgende afsnit:

"Vælger du at melde dig ledig, kan invalidedækningen i Danica opretholdes i op til et år efter fratrædelsen, hvis du ansøger om dette, inden du fratræder (kontakt JH Assurance). Præmien for dækningen vil blive modregnet i din pensionsopsparing. Hvis du derefter ønsker at fortsætte ordningen frem til 60 år (stadig som arbejdende eller ledig), skal du selv kontakte JH-Assurance for at aftale vilkår og betingelser."

Der er i sagen fremlagt ca. 50 af disse informationsskrivelser. Ifølge sagsøgte er den tidligste skrivelse fra 2001.

Endvidere havde en cabin attendant i forbindelse med overtallighed i SAS fra 1997 mulighed for at afslutte sit ansættelsesforhold før opnået pensionsalder (55 år).

Som eksempel herpå er skrivelse af 13. august 2003 fra SAS til Henrik Tejsner Christoffersen:

"Vi skriver til dig i anledning af, at vi har en overtallighed i kabinen i CPH, som vi sø-

ger løst ad frivillighedens vej.

Da du aldersmæssigt nærmer dig 55 år og dermed muligheden for at gå på "Fonden", vil vi hermed informere om en mulighed for dig.

Du kan søge om en frivillig opsigelse med fritstilling, hvilket betyder at SAS kan "hjælpe" dig hen til at gå på "Fonden" uden at du skal arbejde i perioden, dog med maksimalt et normalt opsigelsesvarsel, (normalt 6 mdr.) med tilhørende fratrædelsesgodtgørelse (normalt 3 mdr.)

....."

Der er i sagen fremlagt ca. 95 af sådanne skrivelser om overtallighed.

Alice Withen udarbejdede herefter på fondsbestyrelsens vegne en prognose, som viste at Henrik T Christoffersen ved en fratrædelse pr. 31. marts 2004 ville være berettiget til et pensionstilskud fra Fonden på 8.227 kr. pr. md.

Herefter accepterede Henrik Tejsner Christoffersen tilbuddet fra SAS.

Som yderligere eksempel herpå er skrivelse af 30. december 2008 fra SAS til Anne-Marie Asschengren, hvoraf bl.a. fremgår:

"Aftale

I forbindelse med overtalligheden i SAS Scandinavian Airlines Danmark A/S er det aftalt, at Anne-Marie Aschengreen afslutter sit ansættelsesforhold i SAS Scandinavian Airlines Danmark A/S 31. juli 2009, hvorefter Anne-Marie Aschengreen overgår til Fonden."

* * *

Ad beregning og udbetaling af tillægsbeløb fra Fonden:

Af "Administrativ procedure for bevilling og efterfølgende udbetaling af pensionstilskud for fratrædte C/A" udarbejdet af SAS lønningskontor/KA/22. april 2010 fremgår bl.a., at det er SAS' lønningskontor, der trækker info om fratrædelsen via lønsystemet en gang om måneden, samt foretager beregning og sender denne til CAU/Niels Erik Hansen for godkendelse, samt informerer den pågældende C/A om beløb mm. pr. brev, og at lønningskontoret skal kontaktes for igangsættelse af udbetaling, og at lønningskontoret igangsætter udbetalingen. Det fremgår af diverse fremlagte lønspecifikationer til de enkelte C/A, at udbetalingen foregår via SAS' lønsystem, og at det er "Pensionstilskud C/A."

De enkelte C/A, som er pensioneret, herunder de C/A, der skal have opsat deres ydelser, informeres pr. brev om hvilket beløb, de er berettigede til fra Fonden m.m. Disse breve udsendes med Fondens navn trykt i øverste højre hjørne og med Fondens postadresse, og underskrevet af en medarbejder på lønningskontoret hos SAS på bestyrelsens vegne.

F.eks fremgår det af Fondens skrivelse af 1. juli 1987 til Margit Børresen, at der tilkommer hende et månedligt pensionstilskud, der af SAS' personaleafdeling er beregnet til kr. 4.479,00, og at beløbet iht. gældende overenskomst skal reguleres hvert år på grundlag af reguleringspristallet, og at ovenstående månedsbeløb vil således være gældende indtil 01 MAR 88, og at hun fra Fonden omgående vil blive underrettet om enhver ændring af tilskudsbeløb.

Af en emailkorrespondance fra marts 2011 mellem C/A Helle Buck og Kirsten Andersen fra CPHIB (SAS' lønningskontor) fremgår, at det drejer sig om Fonden og Helle Buck spørger, om Kirsten Andersen kan beregne, hvor meget hun kan få fra fonden, hvis hun vælger at stoppe den 16. oktober 2011.

Kirsten Andersen svarer, at hun nu har foretaget en prognoseberegning pr. 1. november 2011 og beløbet udgør 9.605 kr., og at beløbet udbetales pr. måned og der skal betales skat af beløbet.

Helle Buck vælger herefter at opsigte sin stilling pr. 1. december 2011, og modtager ovennævnte standardbekræftelse fra SAS samt den vedlagte information.

Nogle medarbejdere angiver i deres opsigelse, at den er under forudsætning af, at de kan få Fonden.

De C/A der i forbindelse med deres pensionering fik opsat ydelserne fra Fonden modtog ligeledes en skrivelse herom fra Fonden f.eks. skrivelse af 27. oktober 2009 til Helle Eggers:

"Pensionstillæg fra Fonden til Pensionsforbedring for SAS Cabin Attendants i Danmark. I forbindelse med din pensionering pr. 31. oktober 2009 viser beregningen, at du er berettiget til et pensionstilskud på kr. 10.624,- pr. md. Beløbet opsættes indtil du træffer aftale med Fondens bestyrelse om udbetalingen, dog max. til det fyldte 67. år. Med venlig hilsen På bestyrelsens vegne Kirsten Andersen."

I nogle skrivelser er tilføjet: "Vi vil løbende holde dig orienteret om reguleringer, som foretages hver 01 MAR."

Der er i sagen fremlagt ca 95 af disse skrivelser, den første fra 1999.

De C/A, der valgte at opsætte udbetalingerne, modtog en gang om året en skrivelse fra Fonden, f.eks. skrivelse af 21. juli 2003 til Inger Lis Cort :

"Pensionstillæg fra fonden til pensionsforbedring for SAS Cabin Attendants i Danmark.

Vi skal herved oplyse, at fondsbestyrelsen har besluttet, at opsatte pensionstilskud skal forhøjes med 7½% pr. Marts 2003. Det opsatte beløb forhøjes herved til **Kr. 10.785,- pr. md.** "

Efter at fondsbestyrelsen på det ekstraordinære bestyrelsesmøde den 30. juni 2010 besluttede, at alle udbetalinger ville blive nedsat med 8 %, blev der af Fonden skrevet herom til de C/A, der var gået på Fonden, f.eks. skrivelse af 22. juli 2010 til Birgitte Jensen Da Silva:

"Fondsbestyrelsen har på et ekstraordinært bestyrelsesmøde d. 30. juni 2010 besluttet, at arbejdsmarkedsbidrag ikke længere dækkes af Fonden.

Dette betyder, at dit udbetalte beløb pr. juli 2010 bliver reduceret med 8%.

Udbetalingen i juli reduceres derfor fra 13.284,00 til 12.221,28.

Hvis du har spørgsmål, kan du kontakte formanden for bestyrelsen i Fonden til Pensionsforbedring for SAS Cabin Attendants i Danmark, Niels Erik Hansen på telefon

Med venlig hilsen

På bestyrelsens vegne

Niels Erik Hansen"

De C/A, som havde valgt at opsætte udbetalingerne fra Fonden, fik ingen skrivelse vedr. beslutningen på det ekstraordinære bestyrelsesmøde den 30. juni 2010, men kunne konstatere dette ved bestyrelsens skrivelser fra marts 2011 om den årlige forrentning, idet de deri angivne beløb var lavere end forventet.

Udover reduktionen på 8% var der en yderligere nedsættelse på 7% i forbindelse med den nye overenskomstaftale pr. 1. marts 2010. Nedsættelsen gjaldt fra juli 2010 for de C/A, der gik på Fonden efter 1. marts 2010, hvilket fremgår af skrivelse af 22. juli 2010 fra Fonden til de berørte C/A.

På et bestyrelsesmøde i december 2012 besluttede Fondebestyrelsen at reducere pensionstilskuddet yderligere med 10 % pr. 1. marts 2013, hvilket bestyrelsen skrev ud til alle om den 7. december 2013

På et bestyrelsesmøde i februar 2014 traf fondebestyrelsen beslutning om at reducere det opsatte pensionstilskud med 13 % pr. 1. marts 2014, hvilket fondebestyrelsen meddelte ved skrivelse af 20. marts 2014, f.eks. til Inger Håkonsson:

"Fonden har på et bestyrelsesmøde i februar 2014 truffet beslutning om at reducere det opsatte pensionstilskud med 13 % pr. 1. marts 2014.

Beløbet vil være 10.074,38 pr. md.

Du har besluttet at få opsat dit pensionstilskud. Som bekendt sker der ingen forrentning af opsatte bidrag. Fonden har tidligere henvendt sig til dig for at sikre sig, at du er klar over konsekvenserne ved din beslutning. Vi vil på ny på det kraftigste bede dig overveje, om du vil fastholde din beslutning, eller om du ønsker at få pensionstilskud udbetalt. Har du spørgsmål til ovenstående er du velkommen til at kontakte formanden for Fonden, Charlotte Halvorsen, på telefon... eller til at henvende dig til Aon Hewitt, Henrik Gelardi Mikkelsen på telefon....

Med venlig hilsen På bestyrelsens vegne Charlotte Halvorsen."

På et bestyrelsesmøde i december 2014 traf fondebestyrelsen beslutning om at reducere pensionstilskuddet med 8 % pr. 1. marts 2015 på grundlag af fondens økonomiske forhold, forudsætninger om de finansielle markeders udvikling, medlemmernes længere levetid mm.

På et bestyrelsesmøde i februar 2016 traf fondebestyrelsen beslutning om at reducere pensionstilskuddet med 8% pr. 1. marts 2016 på grundlag af fondens økonomiske forhold, forudsætninger om de finansielle markeders udvikling, medlemmernes længere levetid mm.

* * *

Ad JH Assurance (nu: AON):

Af en skrivelse af 21. maj 1987 fra JH Assurance til Margit Børresen fremgår, at JH Assurance sender nye beregninger over pensionen fra CAU's fond og at tillægsbeløbet fra fonden ophører i tilfælde af modtagernes død.

Af et mødenotat af 19.3.01 fra et møde med Svend Boysen, J.H. Assurance fremgår bl.a. "...Fonden: Janni skal rekvirere en opdateret beregning fra SAS, Alice Withen. Fonden garanterer dette beløb livsvarigt som mdl. udbetaling fra 55 år. Hvis den henstår, fordi man melder sig arbejdsløs eller tager et andet arbejde, vil grundkapitalen blive forrentet med 8% pa....."

Det er uafklaret, hvem der har udarbejdet dette notat.

Af "Notat fra pensionsmøde i SAS d. 14.3.02" fremgår, at Niels Erik har deltaget og JH Assurance-Svend. Af notatet fremgår bl.a.

"Økonomi ved pensionsalder 55 år.

....Ex: fiktiv saldo v/55 år = 3 mill. (fremkommer ved fuld tid, fuld ansættelsesperiode). Beløbet er sammensat af såvel Danica som evt. bank-pension. Differencen udgør fonden med en kapitalværdi på 1,5 mill., som svarer til en livsvarig udbetaling på kr. 9.700/md. Beløbet fra fonden er ens for alle....

.....

Samlet livsvarig pension v/55 år:.....

Fonden udskydes til 65 år og udbetales derefter livsvarigt. så får man 20.700 kr. pr. md. + folkepension...."

Det er uafklaret, hvem der har udarbejdet det pågældende notat.

Af en vejledning opdateret 22-06-2011 fra AON (tidl. JH Assurance) fremgår: "Tilskud fra Kabinefonden

Kabinefondens formål er at yde tilskud til tidligere Cabin Crew, der er fratrukket som 55-60 årig, og eventuelt til efterladte ægtefæller og børn under 21 år.

Fonden er ikke en egentlig pensionskasse med garanteret udbetaling. Derfor må fondens bestyrelse kun give tilsagn om tilskud for 1 år ad gangen.

Fondens bestyrelse afgør til enhver tid, hvem der kan få tilskud og størrelsen af det.

Hverken SAS eller CAU kan ændre bestyrelsens afgørelser.....

Mulighed for udskydelse af udbetalinger.

....Udbetalingen bliver forhøjet som følge af udskydelsen. Da bevilget tilskud kun sker for et år ad gangen, forudsætter den senere udbetaling og størrelsen af denne, at tilskud igen bliver bevilget af fonden i overensstemmelse med hidtidig praksis.....

Separation og skilsmisse

Da Kabinefonden ikke er en pensionskasse eller et forsikringsselskab, har man ikke krav på tilskud...."

Af en oversigt over pensioner for Susanne Schibbye pr. 1. februar 2004 udarbejdet af JH Assurance fremgår bl.a. at hun ved pensionering fra Fonden vil få udbetalt "Årligt livsvarigt (prognose) 160.000 fra alder 60 år.....

Vedrørende betingelser for udbetaling af ydelserne.....henvises tilsamt pensionsfondens vedtægter og grundlag...."

Af en lignende oversigt vedrørende pensioner for Inger Liss Cort pr. 1. december 2002 vedr. førtidspensionering som 55-årig fremgår bl.a. at hun ved pensionering fra CAU's Hjælpefond vil få udbetalt "Årligt livsvarigt 140.000 ved alder 60 år. Der er slået en ring

om de 140.000 og tilføjet med håndskrift: "anslået". Endvidere fremgår: "Ydelsen fra CAU's hjælpefond er garanteret for et år ad gangen."

Ad regnskab og Revision vedr. Fonden.

Der er i sagen fremlagt revision af årsrapporten for 2004 samt af årsrapporten for 2008, hvor revisor anbefaler fondens administrator, at der udarbejdes en skriftlig forretningsgangsbeskrivelse med hensyn til bevilling samt efterfølgende udbetaling af pensionstilskud.

Af Revision af årsregnskabet for 2009, årsregnskab 2013 og revisionsrapport fremgår bl.a.:

"Revisionen har ikke givet anledning til bemærkninger og der er revisionen bekendt ikke forhold der vækker mistanke om, at der i fonden udøves aktiviteter, der strider mod lovgivningen."

Endvidere er der fremlagt en mellemregning til C/A-Fonden 2011, hvoraf fremgår, at Fonden skylder SAS 818.585,55 kr., og af en email af 6. juni 2011 fra Gitte Thorius til Morten Kraft fremgår: Skål jeg sende månedens tal til dig fremover, eller hvordan skal forretningsgangen være? Fonden 'skylder' SAS TDKK 491 pr. ultimo maj - jeg afregner i juni og så kvartalsvis fremover. 5 års tallene ser således ud nu:....."

Af giroindbetalingskort for 2007 og følgende, fremgår at Fonden til SKAT har indbetalt Arbejdsmarkedsbidrag, og disse fremgår ligeledes af de udarbejdede mellemregninger.

Der er endvidere fremlagt en oversigt over Fondens økonomi fra 1998 og til 2009 med nøgletallene fra Resultatopgørelsen og Balancen

I 1981 Skrev Fonden til Statsskattedirektoratet og fremsendte Fondens vedtægter godkendt 22. januar 1981 på et bestyrelsesmøde samt overenskomst af 22. januar 1981 mellem SAS og CAU med anmodning om Statsskattedirektoratets godkendelse af vedtægterne, idet disse var blevet ændret på opfordring af Statsskattedirektoratet på et møde den 27. november 1980 i Statsskattedirektoratet

Af skrivelse af 26. oktober 2015 fra Justitsministeriet, Civilstyrelsen, til SAS Att. Gitte Thorius fremgår, at "Civilstyrelsen har gennemgået fondens regnskab for perioden 1. november 2013 til 31. oktober 2015....."

Fondsloven giver som udgangspunkt ikke mulighed for, at fonden har en kapital, der ikke er bunden. Civilstyrelsen tillader dog, at fonden har et mindre rådighedsbeløb...

På baggrund af det oplyste vedrørende fondens formål, kredsen af berettigede og tilførslen af midler til fonden fra SAS skal Civilstyrelsen meddele, at styrelsen ikke på nuværende tidspunkt foretager sig yderligere vedrørende størrelsen af fondens disponible midler. Civilstyrelsen skal dog anmode om at indsende fondens regnskab for 2019 når dette foreligger,...."

Forklaringer:

Der er afgivet forklaring af

Per Espersen, grupperepræsentant,
Michael Hince, partsrepræsentant for sagsøgte,
Niels-Erik Hansen, tidl. formand for Fonden,
følgende tidligere C/A'er:

Margit Krogh, Janni Mott Karlsson, Henrik Tejsner Christoffersen, Alex Skaarup, Eigil Andersen, Gerd Rudolf, Ulla C. Folkmann, Tove Gram, Anni Pickel, Wenche Rasmussen, Jens Weien Svendsen (fhv. revisor for Wenche Rasmussen), Ole Flyvbjerg, Gerd Dehn Carlsen, Steen Falkentoft-Madsen, Inger Liss Cort, Bente Weisberg Andersen, Manon Tholstrup,
Jan Røvsing (tidl. best. medl. af Fonden/formand for CAU),
Svend Møllenberg (Director Corporate Human Resources)
Gitte Thorius (Controller)
Kirsten Andersen (personalemedarbejder SAS)
Ole Karstensen (statsaut. revisor, EY)
Kjeld Skjold Pedersen (Direktør SAS Polit og Navigator Pensionskasse)
Arne Sørensen (Director Industrial Relations)
Thomas Carlstein (fhv. Vice president i SAS)
Søren Johansen (mdl. af Fondens bestyrelse)
Verner Lundtoft Jensen (mdl. af Fondens bestyrelse)
Charlotte Halvorsen (best. mdl. Fonden)
Jens Nielsen (tidl. rådgiver JH Assurance)
Jan Hansen (tidl. rådgiver JH Assurance)
Lars Hjort (tidl. rådgiver JH Assurance)

Partsrepræsentanten Per René Espersen har bl.a. forklaret, at han er født i 1949 og var ansat fra 1.1.1975 til 1.1. 2005 i SAS. Han var purser, da han stoppede som 55 årig. Fra 1978 og med enkelte afbrydelser indtil 2005 var han medlem af CAU og fra 1976 - 1978 og 1988-1991 sad han i bestyrelsen for Fonden.

Han gik selv på Fonden et par måneder efter han stoppede hos SAS i 2005. Han var på ordningen med overtallighed. Han var i øvrigt med i forhandlingerne omkring, hvordan man løste spørgsmålet om overtallighed.

1997- overenskomsten gik ud på, at den kreds af personer, der var omfattet af overenskomsten, blev udvidet til i princippet alle, der opnåede at være ansat til de var 55 år. Som ansat i SAS blev vidnet underrettet om Fonden dels via basebulletiner fra ledelsen, dels informationer fra CAU og dels på medlemsmøder, hvor der var repræsentanter fra JH Assurance. På disse møder var han dog lige så meget den, der orienterede.

Vidnet har aldrig fået at vide, at ydelserne fra fonden ikke var livsvarigt, eller at det kun var for 1 år ad gangen, og vidnet har heller aldrig orienteret herom. En fondsbestyrelse kunne jo kun give tilsagn for 1 år ad gangen, derfor er fondsbestemmelser sådan, og derfor ligger der en aftale mellem SAS og CAU, der stipulerer, hvordan udbetalingerne skulle være. Der var kun en risiko, hvis både SAS og Fonden skulle blive illikvide. Hvis pristallet stiger så stiger ydelserne; reguleringspristallet betyder, at det du får, er du sikret resten af dit liv.

I 2010 da han fik brevet om nedsættelse af ydelserne med 8 %, forstod han det ikke, for man skal ikke betale arbejdsmarkedsbidrag af pensionsydelse, så det kunne ikke være rigtigt. Han gjorde ikke noget ved det, fordi hans ansættelsesforhold var ophørt, og han

havde slået en streg i sandet, men en par kolleger henvendte sig så, og 9 forhenværende formænd mødtes og blev enige om at sætte et udredningsarbejde desangående i gang. Løftet fra SAS ligger i overenskomsten, hvor der står, hvordan man udregner det beløb, man skal have af Fonden, at det er livsvarigt, og at efterladte ægtefælle og børn ligeledes er berettiget til ydelser, så der var ikke i tvivl om, at SAS er bundet af den aftale. Overenskomsten er indgået mellem CAU og SAS, dvs. at de forpligter sig overfor hinanden. Det at der står "for 1 år ad gangen" det er Fonden, der er undergivet den begrænsning, men det begrænser jo ikke SAS' forpligtelser. Fonden kan kun forpligte sig indenfor lovgivningen.

Foreholdt at der i samtlige overenskomster står at "udbetalingerne af tillægsbeløbet er for 1 år ad gangen" svarer vidnet, at i overenskomsten står også, hvordan man regner beløbet ud, og hvordan det pristalsreguleres, og så giver det ikke mening, at det kun skulle være for 1 år ad gangen. Problemet er, at en fond kun kan forpligte sig for 1 år ad gangen, og det forhindrer ikke parterne i at forpligte sig for en længere periode.

Fondens bestyrelse, som han var medlem af, mødtes formelt i hvert fald 1 gang om året, og i overenskomsten fra 1974, som gjaldt, da han tiltrådte, var indtægterne og udgifterne fixeret, så det var en ret bunden opgave, så de fokuserede på Fondens forrentning og indtjening, så Fonden havde penge nok. Det var en højinflationsperiode, så de havde hele tiden fokus på indtjening og investeringsmuligheder. Det var det, de diskuterede på mødet. Ydelserne der skulle gives, blev indstillet af administrator og formanden, og det diskuterede de ikke, men godkendte, da de stolede på, at det var rigtigt. Selve administrationen af Fonden blev varetaget af SAS, på det tidspunkt vederlagsfrit. Ad Fondens opgave i forbindelse med de opsatte beløb har vidnet forklaret, at hensigten var at styrke Fonden, det var en god forretning for Fonden at opsætte beløbene.

Adspurgt af advokat Clasen har partsrepræsentanten forklaret, at det at SAS efter overenskomsten har påtaget sig at betale, hvis der ikke er penge nok, følger af, at medlemmerne er ansat hos SAS, og SAS underskriver en overenskomst om at lave en pensionsydelse. SAS er arbejdsgiver, pensionen er en ydelse ligesom lønnen, og det er irrelevant for medarbejderne, at det går gennem en fond. Det er jo en aftale mellem arbejdsgiveren og arbejdstageren.

Der kommer et fast tal ud af beregningsformlen, og det bliver pristalsreguleret, og det står i aftalen. Ad overenskomsten af 10. juli 1981 pkt. 4 d) "for 1 år ad gangen" har vidnet forklaret, at dette foregik ved, at den person, der var forretningsfører, kom med en indstilling sammen med formanden, og det var stort set en ekspeditionssag - det var ikke til diskussion. De skulle også aflægge årsregnskab. Det, der var interessant for vidnet som medarbejderrepræsentant, var at skabe så vide rammer som muligt. De var aldrig i nærheden af den situation, at der ikke var penge nok i Fonden, så den situation var slet ikke i deres overvejelser.

SAS har efter vidnets opfattelse snorksovet i timen, da aftalen i 1997 er lavet.

Da vidnet trådte ind i bestyrelsen, var alt nyt for ham. Han prøvede at sætte sig ind i det, så godt som en amatør nu kan.

Ad overenskomsten af 10. oktober 1974 pkt. 4d) formuleringen "..för ett år i taget. I den mån fondsstyrelsen bedömer at fondens medel icke räcker till för at bevilja maximala ersättningar..." har vidnet forklaret, at i den tid han sad med i bestyrelsen, havde de en prioritet rækkefølge 1 - 4, hvorefter de i pkt. 1 skulle opfylde forpligtelserne overfor de 49 navngivne.

Foreholdt protokollat 29. januar 79, prognose pkt. 2 har vidnet forklaret, at han har fået forelagt sådanne prognoser. Det var for at finde ud af, hvor Fonden stod finansielt. Det var en periode, hvor der var en vældig indflation. De vidste, at Fonden havde råd til at opfylde sine forpligtelser, ellers havde de forhandlet nogle flere penge hjem fra SAS. Foreholdt pkt. 2 i overenskomsten angående pensionsydelse af 19. marts 1979 er forklaret, at han var formand for CAU på det tidspunkt i 1979, og SAS havde firmapensionsordninger i forsikringsselskaber. Det var tilsagnsordninger. De timelønnede havde ingen pensionsordninger.

Medlemmerne blev orienteret om, at der var en fondsydelse, man kunne opnå, når man var fyldt 55 år, og at den var livsvarig. Det er formentlig piloternes fondsløsning der er blevet kopieret.

Foreholdt protokollat fra bestyrelsemøde i Fonden den 22. januar 1991 pkt. 2 Prognose, har vidnet forklaret, at for personer over 45 år kunne man indbetale 20 % af bruttolønnen skattefrit. Det blev bragt til ophør, for når det maximale kapitalbeløb var opnået, var der ingen grund til at indbetale mere. Folk skulle have en valgfrihed, om de ville gå når de var 55 eller 60 år.

Foreholdt vedtægter for Fonden af 10. juli 1981 § 8 har vidnet forklaret, at det er det samme som har været gældende før. Det var en del af fondslovgivningen, at det skulle indskrives i vedtægter og aftale.

Foreholdt protokollat fra bestyrelsesmøde 5. februar 1982 pkt. 8. har vidnet forklaret, at de var indkaldt til et møde med Ligningsdirektoratet om, at de indbetalinger, der blev foretaget til personer over 45 år, dvs. de 20 % af bruttolønnen, ikke måtte foretages af en fond, men skulle foretages af en arbejdsgiver, så derfor måtte de ændre de bestemmelser, og rent praktisk blev det ordnet ved, at SAS modregnede ydelserne til dem, der var over 45 år i de ydelser, SAS indbetalte til Fonden.

Foreholdt protokollat af 1. februar 1984, referat 1.1. 1984 pkt. 7 har vidnet forklaret, at han husker ikke tilfælde, hvor de i Fonden har haft den situation, og at det er rigtigt, at forbedringer måtte CAU tage op med SAS: han husker ikke tilfælde, hvor de har taget det op i Fonden.

Foreholdt Vedtægter for Fonden 1987 § 10 mener vidnet, at det var en ændring i Fondslovgivningen, der gjorde at man fik indskrevet dette.

Michael Hince har bl.a. forklaret at han er Head of HR Operation og været ansat hos SAS siden 1996. Han beskæftiger sig med organisationsudvikling, ledelseudvikling og HR. Han har været personalechef i Danmark. Vidnet har været med i overenskomstforhandlinger fra 2010.

Vidnet indtrådte i efteråret 2010 i stedet for Arne Sørensen som bestyrelsesmedlem i Fonden. Vidnet har ikke oplevet noget modsætningsforhold i relation til, at han både er ansat i SAS og er medlem af Fondens bestyrelse.

Udviklingen i SAS har været præget af 6 - 7 tilpasninger - man har arbejdet på en knivsæg for at få selskabet til at fortsætte og gøre det konkurrencedygtigt. Dette har generelt medført forringelse for medarbejderne på en lang række områder, bl.a. vedrørende fratrædelsesordninger.

Ad overenskomsten fra 1979 har vidnet forklaret, at SAS' pensionsordninger har været enten bidragsordninger eller tilsagnsordninger, og man arbejder på at få tilsagnsordninger lavet om til bidragsordninger, så man ved hvad det koster omkostningsmæssigt, og de er også billigere. SAS har aldrig rådgivet medarbejderne om pension. SAS har for-

skellige mæglere eller forsikringselskaber, AON eller Danica, som SAS har henvist til vedr. rådgivning. SAS har ikke rådgivet om, hvorvidt det er en god eller dårlig ide at gå på Fonden. SAS har indgået overenskomster med CAU for at sikre nogle modeller, så man kunne håndtere overtallighed. Det er Fonden, der udbetaler penge til dem, der er gået på Fonden, og Fonden har den pose penge, de har. SAS er i en situation hvor de har lukket Fonden ifølge aftale med CAU, og SAS er ikke i en finansiell situation, hvor de ønsker at indgå nye aftaler.

Da vidnet kom ind i Fonden, måtte han gøre en indsats for at dykke ned i tingene, og han fik referaterne og konstaterede, at der ikke før 2010 havde været ændret på beløbene i nedadgående retning, og der er ikke omtalt noget dramatisk om Fondens finansielle formue før. Efter 2010 var der en diskussion om Fondens fremtidige finansielle formue. I dag modtager 451 medlemmer penge fra Fonden. Der er 3 typer af beneficerede: de oprindelige fra 1974, dem der kom ind i 1991, og dem der kom ind i 1997. 40 personer er fra de to første grupper.

Vidnet antager, at SAS har indbetalt de beløb til Fonden, som de skal. Vidnet har ikke hørt CAU hævde noget andet. Vidnet mener, at SAS har levet op til aftalegrundlaget. I overenskomsterne er der lavet nogle principper for, hvorledes pengene i Fonden skal udbetales, hvis der er penge i Fonden, og der er et afkast der skal fordeles. Vidnet er ikke blevet mødt med synspunktet om, at hvis der mangler penge i Fonden, så indbetaler SAS det manglende.

"Gå på Fonden" betyder, at man går på fonden med et maximalt kapitalbeløb, afhængig af anciennitet osv., dvs. en slags andelsværdi af fonden. Men efter vidnets opfattelse har man ikke aftalt et fast beløb, fordi man jo har ændret overenskomsten 3 gange, hvor præmisserne er ændret, så pr. definition kan man ikke have aftalt et fast beløb. Efter vidnets opfattelse kan man ikke aftale et fast beløb, når Fonden træffer beslutning 1 gang om året. Vidnet går ud fra, at man har lavet den årlige vurdering i bestyrelsen og vidnet går ud fra, at der er lavet aktuarberegninger og prognoser og vurderet, om beløbet skulle justeres.

Ad Fondsvedtægterne 1987 har vidnet forklaret, at der er nogle ændringer i forhold til i dag. Vidnet mener, at bestyrelsen i hans tid har holdt sig indenfor vedtægternes rammer; og at der aflægges årsregnskab og udarbejdes revisionsprotokol, også før 2010. I vidnets tid har der været enighed om beslutninger, men der har været dialog, diskussion, meningsudvekslinger om man skulle gøre det ene eller det andet, men beslutningerne er truffet i enstemmighed.

Ad brev fra Civilstyrelsen af 26. oktober 2015, ekstrakten s.762, har vidnet forklaret, at efter vidnet kom ind i Fonden, og den økonomiske situation havde skiftet karakter i 2008, kiggede de på, om alt foregik korrekt mht. bl.a. de bundne og de frie midler, fordi den bundne kapital var meget lille; det var efter råd fra Fondens advokat. Vidnet var til møde i Civilstyrelsen sammen med Gitte Thorius og en eller to fra CAU, og mødet endte op i det pågældende brev.

Ad ledelsesberetning 2013, ekstrakten s.744, har vidnet forklaret, at her er beskrevet, at Fondens formue efter 2008 var af en sådan beskaffenhed, at man ikke kunne fortsætte med at lave de samme tilskrivninger, for så ville Fonden løbe tør for penge efter 7 år, baseret på aktuarberegninger. De talte med Fondens advokat, som anbefalede at nedsætte beløbet en gang for alle med en meget stor procentdel, 50-60%, for at skabe balance i Fonden, og så kunne man starte forfra derfra, men en så stor nedsættelse på én gang fandt bestyrelsen ikke hensigtsmæssig, og man besluttede derfor at gøre det over nogle

år.

Vidnet var ikke med til at træffe beslutning om den første nedsættelse pr. 1/7 2010, men baggrunden var, at man på prognoserne og fremskrivningerne kunne se, at Fonden ville komme til at mangle penge. Vidnet konstaterede, at man tabte et stort beløb i 2008, og at den bundne kapital var blevet meget lille og de årlige udbetalinger var blevet meget store. Fondens eneste mulighed for at generere penge var ved afkast.

De opsatte beløb blev ikke forrentet, for der havde været nogle dårlige år på børsmarkedene, og i 2012 eller 13 ændrede de ordlyden vedr. de opsatte beløb for de ville gerne have, at folk gik på Fonden, og folk skulle vide, at Fonden ikke kunne garantere for mere end 1 år ad gangen.

Vidnet bekendt er det altid SAS, der har administreret Fonden, for adgangen til data har været nem, og det er en billig måde; de har lavet en undersøgelse om, hvorvidt det bedre kunne betale sig at få andre til at administrere Fonden, men det vil være væsentlig dyrere.

Der er en mellemregningskonto med SAS, når administrator rent faktisk udbetaler penge, men SAS' og Fondens midler har aldrig været sammenblandet; vidnet har ikke hørt noget om sådant fra revisor.

Fonden er efter vidnets opfattelse en juridisk enhed, som 1 gang årlig udbetaler beløb til de beneficerede i Fonden til pensionsforbedring. Vidnet har ikke haft nogen dialog med nogen i SAS om beslutninger, de har truffet i Fonden; vidnet har kun informeret SAS årligt om, hvorledes Fondens situation ser ud.

Når SAS varetager administrationen af Fonden er det sådan, at de medarbejdere, der sidder på lønningskontoret i Danmark, gør hvad de bliver bedt om fra Fonden, og de anvender det brevpapir der er for Fonden og deres administrationssystem og underskriver med deres navn for Fonden. SAS' lønningssystem sørger for udbetalingerne. Man har truffet det valg, at man ikke ville lave en speciel kode. I brevene fra SAS står der ikke noget om størrelsen af udbetalingerne fra Fonden.

Ad skrivelse af 13. august 2003 om overtallighed i kabinen, ekstrakten side 1079, har vidnet forklaret, at baggrunden er, at SAS giver en attraktiv måde at fratræde på, således at man kan få dobbelt løn i en periode, hvis man fratræder og får nyt arbejde. Vidnet bekræfter, at medarbejderen ville kunne få pensionsrådgivning om de nærmere konsekvenser og bl.a. spørge ind til Fonden og hvad det betød. Man skal aktivt tilkendegive, om man vil gå på Fonden, og fra hvornår beløbene skal udbetales.

Ad formuleringen i flere skrivelser fra medarbejderne: "denne opsigelse er under forudsætning at jeg kan gå på Fonden" har vidnet forklaret, at det skal man søge om; der kunne være en medarbejder som fejlagtigt troede, at han havde mulighed for at gå på Fonden.

Ad SAS' informationsskrivelse vedrørende fratræden, ekstrakten s.1084, har vidnet forklaret, at man kunne rette henvendelse til Fonden, CAU eller givetvis også SAS hvis man ønskede at se aftalen mellem SAS og CAU.

Dem, der varetager administrationen, udregner beløbet og Fondens formand verificerer og godkender denne beregning.

Ad lønspecifikation fra SAS, ekstrakten s. 1087, ad "Pensionstilskud C/A" har vidnet forklaret, at sådan har det set ud siden 1974 og alle ved, at det ikke er løn, de får fra SAS, men et pensionstilskud, de får fra Fonden.

Der har været særdeles stor diskussion og dialog og udregninger og vurderinger af, hvorledes de skulle justere tallene for det kommende år. Som grundlag for disse diskus-

sioner har de dødelighedsberegninger fra Nordea, aktuarberegninger, beregninger om udvikling af formuen fra investeringsrådgiver - dvs. professionel hjælp til at kigge ind i fremtiden for at få et billede af de forventede fremtidige indtægter, og på det grundlag træffer de beslutninger.

Ad aftale af 30. december 2008 vedr. overtallighed med Anne-Marie Aschengreen, ekstrakten s. 844, har vidnet forklaret, at han går ud fra, at hun selv har kontaktet Fonden for at høre, om hun kunne gå på Fonden i det tilfælde.

Adspurgt af advokat Magnussen har vidnet forklaret, at den udbetaling, der er fra Fonden til de enkelte, er baseret på forskellige beregningsmetoder, 3 forskellige, men man har fra Fondens side nedsat beløbet ens for alle, dvs. med samme procent, men Fondens bestyrelse har truffet en aktiv beslutning om, at det var sådan de ville vælge at tilpasse Fondens formue. Vidnet er enig i, at der ikke er tale om en kapitalbeløb, men et beregnet beløb.

Niels-Erik Hansen har bl.a. forklaret, at han er født i 1941 og har været ansat som steward i SAS fra 1. januar 1963 og sluttede med at flyve som 60-årig. Vidnet har været formand for CAU bl.a. fra 1969 - 1977, og har siddet i bestyrelsen for Fonden udpeget af CAU, siden Fonden blev lavet.

Ad overenskomst af 5.6.1974 mellem SAS og CAU bekræfter vidnet, at han forhandlede denne overenskomst på plads. Man lavede en kapitalpensionsordning, som trådte i kraft i 1962. Den første 60-årige kom i 1974, og man begyndte et par år før at diskutere, hvad man kunne gøre; man lavede en fond, for piloterne havde jo en fond i forvejen, og det var sådan en, hvor man kunne lave nogle overbygninger. De ville ikke røre ved ordningen i SDS. Det var 49 personer, det drejede sig om; dem ville man hjælpe, så de havde en pension. SAS og CAU havde advokater på begge sider, som skulle sætte sig ned og lave en fond.

Ad overenskomst 10. oktober 1974 har vidnet forklaret, at for vidnet er alt det her de samme ting, men nu begynder de at skrive ud, hvad de var enige om at lave. Vidnet bekræfter, at det er korrekt det der står i pkt c), ekstrakten side 358, som blev læst op, og det er korrekt, at det kan øges med op til 25 %, fordi det de fik var meget lavere, end det de havde forestillet sig. Ad pkt. 4d) "besluttes for 1 år ad gangen" har vidnet forklaret, at det fandt juristerne ud af, da de lavede en fond.

Ad vedtægterne af 10. oktober 1974 for Fonden, ekstrakten side 363, har vidnet forklaret, at der er ikke noget mystisk ved det. Det er personaleafdelingen i København, der har skrevet teksten på dansk. Foreholdt § 8, 2. afsnit "tilsagn om tilskud fra fonden kan kun ydes for 1 år ad gangen" har vidnet forklaret, at det er det, juristerne er kommet og sagt, at der er nogle ting, som de skal bygge det op på, og det er kommet med i teksten her.

Forespurgt om hvordan man kan aftale, at udbetalinger sker indtil folk bliver 67 år, samtidig med at det besluttes for 1 år ad gangen, har vidnet forklaret, at det er fordi man laver overordnede overenskomster, og så laver man det om til noget, så det bliver håndterbart; det her går meget på, hvad man må.

Foreholdt referat af 1. bestyrelsesmøde i Fonden 28.11.1974 (Protokollat nr. 1), ekstrakten s. 369, pkt. 3 a, som blev læst op, bekræfter vidnet, at det er korrekt, det der står, og at advokatens forståelse er rigtig. Foreholdt pkt. 3b, 1. afsnit, som blev læst op, har vidnet bekræftet, at det er de retningslinier, der står lige foran. Foreholdt 2. afsnit, som blev

læst op, bekræfter vidnet, at det der står er korrekt nok det hele. Nogen har lavet den ene del, og nogen har lavet den anden del, og så er det blevet skrevet ind i denne her rækkefølge.

Foreholdt protokollat nr. 2, af 19. december 1974 pkt. 1, 2.+3. afsnit vedr. beregning for J. F. Jacobsen, ekstrakten s. 371, som blev læst op, har vidnet forklaret, at man laver nogle generelle regler, som man kan gå ud og kommunikere, og sige, at den der er fyldt 55 - 60 år, og så opdager man: hov, man har ikke taget højde for de ældste, og så skulle det laves sådan og sådan; vidnet bekræfter, at det er korrekt, at der så blev lavet en aftale mellem SAS og CAU.

Foreholdt overenskomst gældende fra 1. januar 1980, ekstrakten s. 388, hvor det månedlige beløb er steget, har vidnet forklaret, at udvidelsen i øvrigt består i, at før var det 49 personer, og nu ville de dække en større kreds, dvs. 150 personer ekstra. De der 5-7 stykker var det, der blev fokuseret på. Foreholdt ekstrakten s. 390, pkt. c)1.+ 2.+ 3.+4. afsnit, som blev læst op, samt pkt.d)..." for et år ad gangen" har vidnet forklaret, at som vidnet har oplevet det, er det dér med 1 år ad gangen det er hvad fonde må, når man udbetaler. Det skal tages op hvert år. Det skal beslattes hvert år.

De var til et morsomt møde i Ligningsdirektoratet fordi en fond ikke kan indbetale på en kapitalpension, men det må arbejdsgiveren godt, og det problem blev løst af advokaten på den måde, at SAS stadig indbetalte det til Fonden, som man nu blev enige om skulle indbetales, men efter fradrag af det SAS nu indbetalte til kapitalpensionskontiene.

Foreholdt overenskomst af 10. juli 1981, ekstrakten s. 396, pkt. 2, 3. afsnit, som blev læst op, sammenholdt med overenskomstens pkt. 3c), som blev læst op, har vidnet forklaret, at det man skal vide er, at når de når herhen, har de praktisk talt ikke brugt nogen penge, og når de nu udvider det til andre, skriver de her, at de lige skal huske, at de 49 skal have pengene først, inden at man begynder at give dem til nogen, der er fra 1981 eller senere. De må vente, indtil man ser, om der er penge nok, men det var ikke noget problem. Foreholdt ekstrakten s. 399, pkt.d) "for eet år ad gangen" forklarede vidnet, at det skal stå der.

Sekretariatet beregnede tillægsbeløbene; dengang var det kontorcheferne, eller fondens forretningsfører og senere Alice Withen og Kirsten Andersen. Tarp blev forretningsfører for Fonden og kontrollerede, hvad kontordamen lavede. Det var sandsynligvis Tarp, der kontrollerede det, der blev forelagt bestyrelsen; vidnet kontrollerede Tarp og revisionen kontrollerede det hele; nogle gange var det en liste med samtlige navne, og nogle gange var det i skreven form. Man sad ikke bare og krydsede det af, man sad og snakkede frem og tilbage, og der var folk, der havde synspunkter, men ikke om beløbenes størrelse. Overenskomstmæssige tillægsbeløb dvs. der tales om overenskomsten mellem SAS og CAU, var fordi de ikke havde dyrtidsregulering ligesom danskerne. Oprindelige var det stigninger i takt med lønstigninger. De har ændret ligningen for beregning af tillægsbeløb et par gange.

Foreholdt protokollat 13 af 17. februar 1986, ekstrakten s. 417, pkt. 8, som blev læst op, har vidnet forklaret, at Fonden er lavet ved en aftale, og der blev holdt separate møder, og det blev taget op i flere kanaler, og vidnet bekræfter advokatens bemærkning om, at Fondens bestyrelse var hængt op på de aftaler, der er indgået mellem CAU og SAS.

Foreholdt protokollat nr. 14 af 9. december 1986, ekstrakten side 422, pkt. 1, og pkt. 2, som blev læst op, har vidnet forklaret, at han var sikkert til stede ved de møder i CAU, hvor det blev informeret om, at de kunne opsætte beløbene.

Foreholdt skr. af 9. maj 1988 fra Fondsregisteret, ekstrakten s. 436, og vedtægternes § 7,

har vidnet forklaret, at de hørte, at noget af det skulle afsættes, men der var rigelige midler, for de var ikke i nærheden af at skulle binde. De skulle hele tiden holde øje med, at de havde penge til fremtiden. Vidnet så optimistisk på det, for så var de jo godkendt.

Foreholdt protokollat nr. 20 af 5. maj 1992, ekstrakten s. 452-53, pkt. 8. eventuelt, som blev læst op, har vidnet forklaret, at forhandlede er så meget sagt.

Foreholdt Bestyrelsesmøde 23. april 1993 nr. 21, ekstrakten s. 460, pkt. 8 ad "i forbindelse med næste overenskomst" har vidnet svaret "ja" til, at det er en overenskomst, der skulle indgås mellem CAU og SAS.

JH Assurance mødte de i 1979; det hed Statsanstalten dengang. Forskellige eksperter, bl.a. Jens Nielsen, var ude at besøge dem, og de kunne lave beregninger ud i fremtiden. Fonden havde købt pantebrev for alle pengene, og den forventede indtægt på dem var på 16-18 %, og det begyndte vidnet nu at regne på, og der var så plads til, at flere kunne blive omfattet.

Ad overenskomst 1997 har vidnet forklaret, at det var Jan Hansen (nu Roving), som fik en ide om, om man kunne fortsætte med at bygge ovenpå Fonden, og så lavede man den her aftale i 1997, og det meste af den går på, hvordan man skulle gøre. Det ukendte var, hvor mange, der ville gå. Vidnet var inde over denne aftale, for Jan bad vidnet om at hjælpe sig, fordi han ville forsøge, om man kunne lave den ind i eller ovenpå den fond, de havde. Det meste af det blev lavet, men de manglede, hvad der skulle ske fra 2002, og den aftale kom først i 2005. Overenskomsten 1997 var afledt af nogle helt andre diskussioner vedr. gennemsnitsalder ved forfremmelse, og når de så fremad skulle der ikke ske nogle ansættelser de næste 3-4 år, og det satte Jan i gang med at overveje at fortsætte Fonden i stedet for at den løb ud i sandet, og overvejelser om at gøre vilkårene bedre for dem, der ville gå som 55-årige. De 60-årige var løst. De ville give folk mulighed for at gå som 55-årige. Men det var først i 2003, at folk begyndte at gå. De fik 5 mio. kr. om året af SAS, men de brugte 3 mio. 97-aftalen går ud på at forsøge at lave en start på et eller andet. Der aftales ikke noget om hver gang der går en. Det er rigtigt, at der foretages en beregning, hver gang en fratræder, og at SAS skal indbetale et beløb til Fonden, og vidnet bekræfter, at det er korrekt, at SAS nu indbetaler 2 forskellige beløb. Vidnet bekræfter, at det var et par millioner pr. næse, at SAS indbetalte over 5 år med 3,5 % i rente. Vidnet bekræfter, at det beregnede man efter en formel. Vidnet sad og kontrollerede, når de beregninger blev lavet. Vidnet bekræfter, at hvis man havde de rigtige parametre, der skulle til, så kunne man regne beløbet ud. Ad "Udgangspunkt for beregninger," ekstrakten side 1081, bekræfter vidnet, at det er sådan en kapitalberegning. I 2001 havde de 70 mio i reserve, og de udbetalte 5 mio.

Vidnet har deltaget i informationsmøder sammen med Svend Boysen afholdt af CAU, og som drejede sig om, at der var kapitalpension og ratepension. De informerede om de forskellige pensionsordninger, og vidnet forklarede om Fonden, og mange stillede spørgsmål. De fortalte ikke noget om, hvordan man beregnede ydelserne som SAS indbetalte, og hvad ydelserne gik ud på. Som regel fik medarbejderne at vide, at de bare kunne ringe til Kirsten Andersen eller...og få en beregning på, hvor meget de kunne få, når de gik. Adspurgt om de nogensinde fortalte om, at det var for et år ad gangen, har vidnet svaret "Nej-altså ikk - det er jo ikke for 1 år ad gangen, vel; altså det er der var noget, der er for 1 år ad gangen, det var de opsatte - det blev bestemt for 1 år, det er jo altid for 1 år ad gangen, da sagde de det altid. Hvis de startede med at sige, at så får i for 1 år, så ville folk jo tro, at man kun fik for 1 år, og det var jo ikke det, der var beskeden. Det får man. Det besluttes hvert år ja."

Vidnet var ikke med i lokalaftalen i 2005; forevist Lokalaftalen, ekstrakten side 584, har vidnet forklaret, at det er det her, vidnet ikke kan lide. Han stejlede over 55-60 ordningen, for man må ikke skrive i en overenskomst, at for de næste 2 år gør man sådan og sådan, eller får det og det, så vidnet sagde, at han troede ikke, at de vidste hvad en Fond er. Egetbidraget på 2 % kommer ikke det her ved; det kommer ikke Fonden ved.

I 2006 begyndte vidnet at blive bekymret for Fondens økonomi, han begyndte at sige, at han ikke kunne få det til at passe fremad, men det måtte Jan løse, for vidnet skulle fratræde. Vidnet havde brugt en masse tid på at investere penge. Vidnet lavede en aftale med vekselererfirmaet Coin. Vidnet fik i 2006, 2007 og 2008 Jens Nielsen til at lave en hel masse beregninger, så de kunne kigge fremad. Vidnet mente, at man betalte for mange penge ud.

I 2010 var det vidnet, der provokerede, for at få nogen til at blande sig i det, dvs. medlemmerne, for CAU og SAS ville ikke lave noget, og så var der kun medlemmerne tilbage. Det var en provokation fra vidnets side, at Fondens ydelser blev nedsat med 8 %. Det var for at få nogen til at gøre noget. Det var ikke sket før, at ydelserne blev nedsat. Fonden har altid haft overskud af penge. I november 2010 forlod vidnet Fondens bestyrelse.

Adspurgt af advokat Clasen ad forslag til overenskomst, 2. og 3. afsnit og 4. afsnit, ekstrakten s. 355-356, bekræfter vidnet, at advokat Clasens opfattelse heraf er rigtig. Ad overenskomsten, ekstrakten s. 359 næstsidste afsnit, som blev oplæst, har vidnet forklaret, at det første papir har ham talmanden lavet, men vidnet vidste ikke, hvor det endte henne. Vidnet bekræfter, at der var en prioriteringsorden mht. anvendelsen af Fondens midler, og hvis ikke Jan Rovsing var kommet i 1997 havde det kunnet køre automatisk de næste 20 år.

Ideen med, at det var en fond, kommer fra piloterne til at lave en overbygning. Vidnet er jo nødt til at mene, at Fonden er en selvstændig juridisk person, når man skal godkendes og alt sådan noget der.

Ad 1997-overenskomsten pkt. 2, ekstrakten s. 491, som blev læst op, har vidnet forklaret, at det er det samme som hele tiden, dvs. det er bare en udregning af, at det er de 905.000 der er vokset til omkring 5 mio. Ad pkt. 2, 2. afsnit, som blev læst op, har vidnet forklaret, at han kan godt have været med i en arbejdsgruppe; de forsøger jo at lave et eller andet, som kan fortsætte, og i 1997 lavede man rammen. Pkt. 2, 2. afsnit skal de 2 mio. betales til Fonden i 5 rater med en opskrivning på 3,5 %. Vidnet bekræfter, at SAS har opfyldt sine betalingsforpligtelser overfor Fonden, når SAS har betalt de 2 beløb i 1. og 2.- afsnit i pkt. 2.

På informationsmøderne var overskriften Pension. Der blev holdt i hvert fald et par stykker hvert år. Svend Boysen startede med at fortælle om de forskellige pensionsordninger i ca. 45 minutter, og bagefter snakkede vidnet lidt om Fonden. Folk havde mulighed for at stille spørgsmål. Adspurgt om "for 1 år ad gangen" har vidnet forklaret på spørgsmålet, om dette blev nævnt, at det kan vidnet ikke se noget problem i; der sad engang 6 piger, der brugte 20 minutter på at få underskrevet en statsgaranti, men det kunne vidnet ikke; forespurgt om vidnet har sagt det, svarer vidnet: "ja, det er ikke noget vidnet har noget imod; det står der jo"

Ad Lokalaftale mellem SAS og CAU, ekstrakten s. 563, har vidnet forklaret, at denne aftale var vidnet ikke med på. Det var et problem, fordi man flytter hele fondstankegangen til overenskomsten. Ad pkt.6, ekstrakten side 567, som blev læst op, har vidnet for-

klaret, at han forstod det sådan, at man kunne lukke hele skidtet året efter; det der står er, at først gir vi alle lønforhøjelse, og så lukker vi bixsen. Vidnet var vant til at sidde i en fond og kigge 20 år frem. Der var ingen forandringer i, hvordan Fonden kørte videre, men denne aftale løste ikke problemet på længere sigt. Vidnet har bedt om mange typer beregninger tidligere, som har hjulpet vidnet i hvor skal vi henad.

Ad Protokollat 30. juni 2010, ekstrakten s. 651, har vidnet forklaret, at de 8 % er fordi når man tog regnestykket sagde vidnet, at de havde glemt arbejdsmarkedsbidraget. Vidnet syntes, at der skulle ske et eller andet, så de fandt ud af, hvad gør vi på længere sigt. Det er vidnet der har dikteret brevet, ekstrakten s. 653.

Vidnet fik henvendelser på sit brev, men ikke særlig mange. Vidnet har aldrig oplevet nogen revisor eller myndigheder eller lign., der har sagt, at det de gjorde i Fonden måtte de ikke.

Forespurgt hvad nu hvis Fonden på et tidligere tidspunkt havde oplevet ikke at have midler nok, har vidnet forklaret, at i 2005 tjente Fonden 100 millioner. Man skulle lade være med at lave 1997 aftalen. Der var jo altid den usikkerhed, at man ikke vidste, hvad der skete om 10 - 20 år.

Margit Krogh har forklaret, at hun blev ansat i SAS den 1. marts 1974. Hun fratrådte den 30. november 2007, på hvilket tidspunkt hun var purser. Hun gik på Fonden efter sin fratrædelse, men udsatte udbetalingen. Hun havde forinden været til forskellige møder hos CAU, hvor der blev forklaret om Fonden. Ud over CAU var der medarbejdere fra Danica og andre kollegaer til stede. Hun kan ikke huske, om der var andre. Der blev på møderne informeret om Fonden og hvordan den virkede. Hun fik at vide, at pengene blev mindre, hvis man gik fra senere end 3 måneder efter det fyldte 55. år, og at ydelsen afhang af ansættelsestid og løn. Der blev ikke sagt noget om, at Fonden tog stilling til beløbet for ét år ad gangen. Det blev derimod sagt, at det månedlige beløb gjaldt resten af livet. Hun var ikke gået fra, hvis hun havde fået at vide, at beløbet ville kunne ændre sig.

Inden hun fratrådte sin stilling, var hun til møde hos både JH Assurance og Niels Erik Hansen, der var formand af Fondens bestyrelse. Hos JH Assurance var det en mand, hvis navn hun ikke husker, og en kvinde ved navn Karina. Hun fik her at vide, hvad man kunne med Fonden, herunder at man kunne opsætte udbetalingerne, og at disse ville blive forrentet. Også hendes andre pensioner blev vendt. Hun opsatte betalingerne fra sin fratræden. Hun begyndte at få udbetalt ydelsen første gang i januar 2012, efter at hun havde hørt om uro i Fonden. Hun var bange for, at pengene lige pludselig var væk. Hun opfattede Fonden som en del af SAS. Hun kunne ikke forestille sig, at det var noget som helst andet. Hun opsatte udbetalingerne for at få et større beløb, når hun gik fra. Der blev regnet på det, og hun fik oplyst, at hun ville få 25-26.000 kr. pr. måned, når hun blev 65 år, blandt andet på grund af forrentningen.

Hun hørte fra kollegaer i 2010, at der nu skulle betales arbejdsmarkedsbidrag af ydelsen. Hun fik dog ikke selv meddelelse herom. Ved den efterfølgende årlige meddelelse om ydelsens størrelse, kunne hun imidlertid se, at der var trukket 8% fra og at der samtidig var sket en forrentning.

Forevist bekræftelse på opsigelse til Jannie Karlsson, ekstrakten s.1805, har vidnet forklaret, at hun ligeledes fik en bekræftelse på sin opsigelse. Den har hun dog ikke længere. Den svarede til den foreviste. Af den til hendes opsigelse vedlagte informationsskrivelse, som er identisk med den i ekstrakten s. 1619, fremgik det, at hun

skulle snakke med Kirsten Andersen om det beløb, hun kunne få udbetalt fra Fonden. Hun fik efterfølgende en mail fra Kirsten Andersen, hvoraf fremgik, hvilket beløb hun ville få fra Fonden pr. måned.

Hun har set overenskomster og aftaler mellem CAU og SAS og læst disse. Hun har ikke set bestemmelsen om, at udbetalingerne blev fastsat af Fonden for ét år ad gangen. Hun har ikke set Fondens vedtægter.

Forevist brev af 5. december 2007 fra Fonden, ekstrakten s. 1621, har vidnet forklaret, at hun nok fik mailen fra Kirsten Andersen umiddelbart inden hun sagde op. Kirsten Andersen var ansat i SAS. Lønningerne og udbetalingerne kom ligeledes fra SAS. Alle informationer kom endvidere fra SAS. Hun opfattede derfor SAS og Fonden som værende det samme, og at Fonden var en del af SAS. Hun var klar over, at meddelelserne om ydelsestørrelse kom fra Fonden.

Janni Mott Karlsson har forklaret, at hun blev ansat i SAS den 10. april 1978. Hun fratrådte den 30. november 2007. Hun var purser på dette tidspunkt. Hun gik på Fonden i april/maj 2008. Hun havde forinden hørt om Fonden og at det var en mulighed. Man kunne få ydelser fra Fonden fra man fyldte 55 år. Hun deltog ligeledes i pensionsmøder, herunder et individuelt møde den 19. marts 2001 med Svend Boysen fra JH Assurance. Hun havde bedt om mødet med JH Assurance for at få klarlagt, hvordan hendes pension ville se ud, hvis hun gik fra som 55-årig. Til stede var Svend, Karina og en anden ung mand. De talte om, hvad hun kunne gøre og hvordan hun skulle forholde sig. Hun fik efterfølgende et referat, ekstrakten s. 518, tilsendt. Hun har ikke selv skrevet referatet, men det er udarbejdet af JH Assurance. Ved at kontakte Alice Withen hos SAS kunne man få en beregning over, hvilket beløb man kunne få fra Fonden og fra hvilket tidspunkt. Hun kan ikke huske, om hun ringede til Withen efterfølgende. Hun var ikke i tvivl om, at det ville være en livsvarig ydelse, hvilket også fremgår af referatet. Hun så Fonden som et pensionsbeløb, som man havde lov til at få, når man holdt op. Svend Boysen forklarede, i hvilken rækkefølge man skulle tage hvilken pension og hvordan hun skulle gardere sig økonomisk.

Hun var til et pensionsmøde den 14. marts 2003 i CAUs lokaler. Der var 15-20 personer til stede. Svend Boysen og Niels Erik Hansen gennemgik igen, hvilke pensionsmuligheder der var, og i hvilken rækkefølge man skulle gøre brug af sine pensioner. De forskellige scenarier blev gennemgået. Der var ingen, der nævnte noget om, at Fonden kun var for ét år ad gangen. Hvis hun havde vidst, at ydelserne fra Fonden ikke var garanteret, var hun ikke holdt op i SAS på det tidspunkt. Det er helt sikkert.

Hun opsatte sine ydelser i et halvt år, da hendes beløb herved ville blive forøget. Hun modtog en bekræftelse fra SAS efter sin opsigelse, der er vedlagt som ekstraktens s. 1805. Hun forstod henvisning til reglerne for C/A efter det fyldte 55. år, som en henvisning til Fonden.

Forevist informationskrivelse fra SAS, ekstrakten s. 1944, har vidnet forklaret, at der ligeledes var vedlagt en informationskrivelse til den bekræftelse som hun modtog. I hendes informationskrivelse stod der, at ydelsen er garanteret på livstid.

Hun fik efterfølgende brev om sit beløb, samt at udbetalingen var opsat. Brevet var underskrevet af Kirsten Andersen.

Det fremgår af referatet af mødet med Svend Boysen, at der er tale om en livsvarig ydelse. Hun reflekterede ikke over, om der var forskel på Fonden eller SAS. Det har hun

ikke spekuleret på. Hun var medlem af CAU. Hun var bekendt med at der var indgået overenskomster mellem SAS og CAU.

Hun har ikke bedt om at se den aftale mellem SAS og CAU, som der henvises til i informationskrivelsen. Hun opfattede Fonden og SAS som værende samme instans. Heller ikke oplysningerne i Kirsten Andersens brev af 5. december 2007, ekstrakten s. 1806, har givet hende anledning til at tænke over, at det var Fonden.

Henrik Tejsner har forklaret, at at han blev ansat i SAS den 17. august 1966 og startede som flyvende personale i 1973. Han blev fritstillet 31. marts 2004. Han havde i august 2003 modtaget brev fra SAS om overtallighed, samt information om mulighed for at gå på Fonden. Overtallighed betyder, at der var for mange ansatte, og at der nok ville komme fyringer. Han tog derfor imod den tilbudte løsning. Han havde hørt om Fonden før. Han anså den som en integreret del af ansættelsen i SAS. Han var ikke til informationsmøder. Man kunne kontakte Alice Withen i SAS og få at vide, hvilket beløb man var berettiget til. Han talte med basechefen om tilbuddet. Det blev aldrig nævnt, at ydelserne fra Fonden var for ét år ad gangen. Beløbet blev udregnet bl.a. på baggrund af alder, flyvetimer, og ansættelsestidspunktet. Yderligere vidste han ikke.

Han modtog i august 2003 en prognose over, hvilket pensionstilskud han ville være berettiget til. Han tjekkede, om den var lavet over de korrekte oplysninger. På grundlag af disse oplysninger skrev han sin frivillige opsigelse, ekstrakten s.1082. Ved de i opsigelsen stillede betingelser mente han, at han kunne gå på Fonden. Det var ikke nogen steder nævnt, at ydelserne blev givet alene var for ét år ad gangen. Han modtog efterfølgende en bekræftelse på sin opsigelse. Han modtog en informationskrivelse fra Peter Svendsen. Han fik denne, efter at han havde sendt sin opsigelse ind.

Han kendte ikke noget til de aftaler, der var indgået mellem CAU og SAS.

Han opsatte sine ydelser, idet han efter sin opsigelse fik et andet arbejde. Han havde derfor ikke behov for dem på dette tidspunkt. Han havde fra andre hørt om, at ydelserne blev forrentet. Han påbegyndte udbetalinger på grund af personlige årsager.

Han kender ikke aftalen mellem CAU og SAS, som der henvises til i informationskrivelsen, og han har heller ikke bedt om at se den. Han vidste under sin ansættelse, at der var indgået kollektiv overenskomst mellem CAU og SAS. Han var medlem af CAU. Han tænkte ikke over, at brevet fra Alice Withen var underskrevet på bestyrelsen vegne. Alice Withen repræsenterede SAS' lønningskontor.

Alex Skaarup har forklaret, at at han blev ansat i SAS i 1979 og fratrådte i 2009. På dette tidspunkt var han purser. Han gik på Fonden efter sin fratrædelse. Han havde hørt om Fonden igennem kollegaer og gennem CAU, hvor der blev holdt møder med JH Assurance. Han var til nogle af disse møder. Det foregik i fagforeningens lokaler. Han var til 2-3 møder. Til møderne deltog nogle personer fra JH Assurance. Det var kollegamøder. De var ca. 10-20 personer. Man skulle være hurtig til at tilmelde sig for at få plads. Der blev givet overordnet information, ligesom der blev uddelt papirer med oversigter over, hvilke ydelser medarbejderne kunne få udbetalt. Der blev talt meget om, hvad man kunne få, hvis man stoppede som 55-årig, herunder ydelserne fra Fonden. Der blev ikke nævnt noget om, at ydelserne fra Fonden var for ét år ad gangen. Han forstod det sådan, at det var ydelser for resten af livet, som blev pristalsreguleret. Der var tilbud om et personligt møde med JH Assurance. Det kom han imidlertid aldrig. Hvis man sluttede som 55-årig, skulle SAS indbetale penge hvert år, så der var penge i Fonden. Ydelsen, som

man var berettiget til, blev udregnet på baggrund af, hvor mange år man havde fløjet. Han havde haft en del orlov og var på 80 % arbejdstid.

Han havde en mailkorrespondance med Kirsten Andersen. Baggrunden herfor var, at han vendte tilbage fra orlov som 54-årig. Det blev dog aftalt, at han forlængede sin orlov til han kunne gå på Fonden som 55-årig. Han havde derfor spurgt Kirsten Andersen, hvad han kunne få fra fonden. Kirsten Andersen var deres kontaktperson i HR-afdelingen.

Han fik en bekræftelse på sin opsigelse. De regler, der henvistes til, opfattede han som reglerne om Fonden. Den information, der henvistes til, er identisk med den informationsskrivelse, der er fremlagt i ekstrakten s. 2060. Han opsatte ikke sine ydelser, men påbegyndte udbetalingerne med det samme.

Til informationsmøderne var der også repræsentanter fra CAU, der bød velkommen. Han var medlem af CAU. Han vidste, at der var tegnet en kollektiv overenskomst. Han har ikke set den aftale mellem SAS og CAU, som der henvises til i informationsskrivelsen. Han har heller ikke bedt herom. Han søgte vejledning om sin pension gennem sin bank. Han var ikke til et personligt møde herom med JH Assurance. Forevist brev af 11. marts 2004 fra Fonden til Lene Skøtt, ekstrakten s. 2245, og brev af 11. marts 2014 fra Fonden til Alex Skaarup, har vidnet forklaret, at han ikke erindrer at have modtaget tilsvarende skrivelser på fondens brevpapir.

Egil Andersen har forklaret, at at han blev ansat i SAS den 1. april 1969 og fratrådte den 1. april 2003 som 56-årig, hvorefter han gik på Fonden. Han var bekendt med Fonden gennem pensionsmøder. Disse blev afholdt en gang årligt.

Til møderne deltog Niels Erik Hansen fra CAU. Der var altid én med fra Danica ved navn Jens. På møderne blev der informeret om, at man kunne stoppe i SAS som 55-årig, hvorefter man kunne gå på Fonden, og derved få et beløb udbetalt månedligt resten af ens liv. Han havde opsat sine udbetalinger fra Fonden, og startede som 65-årig med udbetalingerne. Han levede indtil da af sin kapitalpension. Han talte en del med Niels Erik Hansen herom, ligesom han fik oplysningerne på pensionsmøderne. Han fik at vide, at han ville få ydelserne livslang. Han ændrede på denne baggrund sin kapitalpension til at slutte når han blev 70 år. Det blev på intet tidspunkt nævnt, at fondsydelserne var for ét år ad gangen. Han har nok fået at vide, hvordan ydelserne blev beregnet, men det er ikke noget, som han ved nærmere om. Han ved, at SAS satte penge ind på den enkeltes konto. Fonden så han som en del af de ansattes pensionsopsparing. Forevist brev af 3. februar 2003 fra SAS, ekstrakten s. 820, har vidnet forklaret, at han modtog en bekræftelse på sin opsigelse. Han tolkede denne således, at han var sagt op og opfyldte betingelserne for at modtage ydelser fra Fonden.

Forevist informationsskrivelse fra SAS, ekstrakten s. 1756, har vidnet forklaret, at han ligeledes har fået en sådan informationsskrivelse. Han mener, at have set de aftaler, som der henvises til i skrivelsen, men husker det ikke nærmere. Han har modtaget årlige breve om forrentningen af det opsatte beløb. Han opfattede det således, at det var SAS, der skrev angående hans pension. Af det brev, som han modtog i 2011, fremgik et lavere beløb end året før. Han mener, at han kontaktede enten Alice Withen, Niels Erik Hansen, Kirsten Andersen, eller en anden herom, og fik en forklaring på dette. Han kan dog ikke huske, hvad begrundelsen var.

Han var medlem af CAU. Han vidste, at der var en kollektiv overenskomst mellem CAU og SAS. Han mener, at han har set den aftale, som der henvises til i

informationsskrivelsen, til pensionsmøderne, men han kan ikke huske nærmere herom. Han forstod det dog sådan, at der var tale om livsvarige ydelser.

Gerd Rudolf har forklaret, at at hun blev ansat i SAS i april 1976 og fratrådte i februar 2007. Hun gik på Fonden i 2007. De havde altid hørt om, at Fonden eksisterede. Det var et attraktivt tilbud. Det var dog en svær beslutning for hende personligt. Hun havde forinden været til informationsmøder med blandt andet JH Assurance. Det var blandt andet Svend Boysen fra JH Assurance der deltog. Hun selv talte med Lars Hjort fra JH Assurance. Hun var til et individuelt møde med ham. Hun fik til møderne at vide, hvad hun skulle gøre for at få mest muligt ud af sin pension. Hun fik at vide, at Fonden var et unikt tilbud. Det var der mange der sagde. Hun mener, at Lars Hjort også sagde det. Det blev aldrig nævnt, at ydelserne var for ét år ad gangen. Hun søgte selv information og kontaktede Alice Withen og senere Kirsten Andersen, hvor hun fik beregninger på, hvilke ydelser hun var berettiget til.

Hun valgte at opsætte sin udbetaling indtil den første negative regulering af beløbet fandt sted. Hun havde fået at vide, hvordan ydelserne blev beregnet. Det var meget teknisk, og hun forstod det ikke helt. Hvert år fik hun et brev om, hvad hendes ydelse var beregnet til efter forrentning. Efter tre år fik hun at vide, at beløbet var nedreguleret som følge af manglende betaling af arbejdsmarkedsbidrag. Det var en ubehagelig overraskelse, at beløbet kunne blive nedjusteret. Hun begyndte som følge heraf at få udbetalt ydelserne.

Hun opfattede Fonden som noget, der var blevet etableret af SAS.

Hun ved ikke, om hun har set overenskomster mellem CAU og SAS. Hun kan ikke huske om hun har set Fondens vedtægter.

Forevist brev af 8. januar 2007 fra SAS, ekstrakten s. 2178, forklarede vidnet, at hun modtog en bekræftelse fra SAS på sin opsigelse. Hun forstod henvisningen til gældende regler som en henvisning til, at hun kunne få penge fra Fonden. Hun har modtaget en tilsvarende informationsskrivelse, ekstrakten s. 1944.

Hun mener, at det var hendes fagforening, CAU, der forhandlede aftalen om pensionsforbedring med SAS. Hun var selv medlem af CAU. Den aftale, som der henvises til i informationsskrivelsen, kendte hun formentlig. Hun husker ikke, om hun fik udleveret aftalen.

Hun tænkte ikke over, at hun fik oplysninger om ydelsens størrelse fra Fonden eller på Fondens brevpapir. Hun opfattede Fonden som noget, som SAS havde etableret. Hun var aldrig stoppet med at flyve, hvis hun havde vidst, at hun ikke var sikker på at få ydelsen resten af sit liv.

Ulla Folkmann har forklaret, at hun er født 11. november 1949. Hun startede i SAS den 1. april 1970 og fratrådte i juni 2004. Hun gik ikke på Fonden da hun fyldte 55 år. Hun havde ikke hørt om reglerne for Fonden, men vidste, hvorfor den var opstået. Hun stoppede i SAS 6 måneder før hun fyldte 60 år, da hun fik at vide, at hun kun kunne blive ved i 6 måneder mere. Hun blev ikke opfordret til at gå på Fonden, men fik at vide, at hun kunne få en ydelse fra denne. Hun fik en skrivelse fra Alice Witten, hvoraf det fremgik, hvilket beløb hun kunne få fra Fonden. Hun fik også at vide, at hun kunne opsætte ydelserne. Hun fortsatte med at arbejde og udsatte derfor udbetalingerne fra 2004-2009. Da hun startede med at få ydelsen, fik hun en lønspecifikation. Den første gang fik hun udbetalt et større beløb, men måneden efter fik hun udbetalt 3.995,56 kr. i

pensionstillæg. Lønspesifikationerne kom fra SAS.

Hun opfattede fonden sådan, at medarbejderne kunne få en ekstra ydelse, hvis man ikke havde nået at optjene den fulde pension. Hun vidste ikke, hvordan ydelserne var beregnet, eller at hun ville kunne have fået en større ydelse, hvis hun var gået på Fonden som 55-årig. Hun har ikke set aftaler mellem SAS og CAU eller Fondens vedtægter.

Hun har aldrig fået at vide, at beløbene kun blev givet for ét år ad gangen. Det var først i 2010, hvor hun fik at vide, at der blev trukket i 8 % i arbejdsmarkedsbidrag, at hun blev opmærksom på, at der kunne ske nedsættelse af beløbet. Når der ikke blev fastsat en slutdato på ydelserne, må det være en forudsætning, at ydelserne bliver ved.

Hun kan ikke erindre at have fået en informationsskrivelse om blandt andet Fonden i forbindelse med sin opsigelse. Af det, som Alice Withen skrev til hende, fremgik det, at hun ville få et beløb i henhold til aftale mellem SAS og CAU. Hun vidste, at der var indgået en kollektiv overenskomst mellem SAS og CAU. Hun har aldrig bedt om at se aftalen. Hun kunne muligvis have fået noget fra Fonden, selv om hun var blevet ved med at arbejde, da hun var så gammel. Hun søgte dog ikke information herom. Hun var medlem af fagforeningen.

Forevist brev af 22. juli 2010 fra Fonden, ekstrakten s. 1243, har vidnet forklaret, at hun forstod det sådan, at fonden var et tillæg for de personer, som ikke havde opnået den fulde pension igennem deres ansættelse i SAS.

Tove Gram har forklaret, at hun blev ansat i SAS i april 1978 og fratrådte i efteråret 2008. Hun var på dette tidspunkt purser. Hun gik på Fonden i 2008. Hun havde hørt om Fonden gennem kollegaer og havde selv undersøgt forskellige forhold omkring Fonden, såsom hvornår hun kunne gå på den. Hun kan ikke huske, om hun har været til et pensionsmøde hos CAU. Hun har været til et individuelt møde hos JH Assurance. Der blev ikke oplyst om noget markant nyt i forhold til, hvad hun i forvejen vidste. Hun havde forinden undersøgt beløb m.m., blandt andet ved at ringe til Kirsten Andersen og Alice Withen i SAS' lønningskontor. Ydelsen blev beregnet på baggrund af, hvor meget man havde været på orlov o.l., og hvornår man startede på Fonden.

Hun opfattede Fonden således, at SAS havde indbetalt til den. Hun havde ikke gjort sig så mange tanker om Fonden. Der var ingen der fortalte, at beløbene kun var for ét år ad gangen. Der var beregninger over, hvor mange penge man fik, afhængig af ens levetid. Hun var klar over, at man kunne opsætte ydelserne. Hun regnede ikke med, at ydelserne kunne holde op.

Da hun stoppede i SAS, fik hun en skrivelse, hvori Fonden blev nævnt og hvordan hun skulle forholde sig, når hun stoppede.

Forevist brev af 29. december 2008 fra SAS til Inger Håkonsson, har vidnet forklaret, at hun ikke kan huske, om hun fik et tilsvarende brev i forbindelse med sin opsigelse. Hun har dog modtaget en tilsvarende informationsskrivelse. Skrivelsen bekræftede dét, som hun mente, hun vidste om Fonden. Den aftale, som der henvises til i informationsskrivelsen, kendte hun ikke. Hun bad ikke om at se aftalen. Det var hendes klare opfattelse, at der var indgået overenskomst mellem SAS og CAU. Hun var medlem af CAU. Hun havde et billede af, at SAS havde indbetalt til Fonden, så medarbejdere kunne gå på pension. Hun kan ikke huske, hvem der deltog i mødet hos JH Assurance. Det var en kvinde, der deltog fra JH Assurance. Hun havde selv en kollega med. Hun havde forinden talt med Niels Erik Hansen fra CAU.

Anni Pickel har forklaret, at hun blev ansat i SAS den 16. november 1974 og fratrådte den 31. juni 2006. Hun var cabin attendant. Hun har siddet i CAUs bestyrelse fra december 1994 indtil november 2001 og igen fra 2005-2006. Hun var også formand i en kort periode fra 2000-2001.

Opgaverne for så vidt angår overenskomstforhandlingerne var fordelt mellem bestyrelsesmedlemmerne på henholdsvis området 'arbejdstid og pension' og 'løn'. Der sad 9 ordinære medlemmer og 3 suppleanter i bestyrelsen. Hun har været med til at forhandle overenskomster, dog ikke på pensionsområdet. Hun har forhandlet på arbejdstidsområdet. Forhandlingerne forgik med Thomas Carlstein. Han var ansat i SAS' Legal Department i Sverige. Det var ham, der underskrev overenskomsterne fra SAS' side. Han har muligvis været med til forhandlingerne på pensionsområdet i midt 1990'erne. Hun er dog ikke helt sikker herpå. Hun vil mene, at hun har hørt om samtlige overenskomster, der blev forhandlet. Det var dog forskelligt, hvor dybt man dykkede ned i dem, afhængig af, hvad der blev forhandlet om. Hun har helt sikkert set den overenskomst, der blev indgået pr. 1. september 1997, ekstrakten s. 491. Hun har ikke sat sig ind i beregningsmetoder eller lignende. Hun har vejledt kollegaer om, hvordan de stod i forhold til Fonden, når de gik fra.

Forevist punkt 6 i overenskomst mellem SAS og CAU pr. 1. september 1997, ekstrakten s. 493, har vidnet forklaret, at hun vejledte om, at man kunne opsætte sine ydelser fra Fonden, og at det blev fastsat for ét år ad gangen. Det var reguleringsprocenten af det opsatte beløb, der blev fastsat for ét år ad gangen. Hun vejledte om, at det var en livsvarig ydelse. Dette byggede hun på, at det fremgik af overenskomsten, at tillægsbeløbet ophører i tilfælde af modtagerens død. Hun har talt med andre om aftalerne, herunder med formanden for Fonden. Hun var ikke et sekund i tvivl om, at der var tale om en livsvarig ydelse. Ellers var hun ikke selv stoppet som 55-årig. Hun fik et brev fra Alice Withen, hvoraf fremgik det beløb, som hun var berettiget til. Hun havde aldrig fra Niels Erik Hansen hørt, at ydelserne kun var for ét år ad gangen.

Forevist brev af 29. juni 2006 fra SAS, ekstrakten s. 2013, har vidnet forklaret, at hun modtog en bekræftelse på sin opsigelse. De regler, der blev henvist til i skrivelsen, var de regler, som var vedhæftet brevet. Heraf fremgik, at man kunne opsætte sine ydelser fra Fonden, og at disse ville blive opskrevet hvert år. Der var ikke andre regler for kabinepersonale, der var fyldt 55 år, end muligheden for at gå på Fonden.

Årsagen til, at den vedlagte informationsskrivelse, ekstrakten s. 2014, er underskrevet fra Aase Mikkelsen er, at hun har fremlagt en skrivelse, som hun tidligere har fået i egenskab af sin bestyrelsespost i CAU. Hun har stadigvæk sin egen informationsskrivelse, som er underskrevet af Niels Hemmingsen, der ligeledes har underskrevet bekræftelsen på opsigelsen. Det, der fremgår af informationsskrivelsen, bekræftede det, som hun selv mente at vide om Fonden. Hun opsatte sine ydelser indtil 2012. Dette skyldtes, at hun på møder havde fået fornemmelsen af, at hun ved at udskyde udbetalingen ville få en mere rolig alderdom. Hun påbegyndte udbetalingerne, da ydelserne begyndte at blive nedsat. Hun fik en skrivelse i februar/marts 2012, hvoraf fremgik, at hendes opsatte beløb var forrentet med 7%, men hun kunne se, at der samtidig var trukket 8%. Hun fik ikke noget at vide om årsagen hertil. Hun blev derfor bekymret og valgte at få dem udbetalt. Hun havde absolut ikke ventet, at ydelserne ville kunne blive nedsat.

Wenche Rasmussen har forklaret, at hun blev ansat i SAS den 1. juni 1970 og fratrådte

den 31. juli 2002. Hun gik på Fonden umiddelbart efter sin fratrædelse. Hun havde hørt om Fonden hovedsageligt gennem CAU, ligesom hun havde talt med sin chef, Peter Svendsen, om at gå på Fonden. Hun var til nogle møder med Niels Erik Hansen fra CAU. Der var også én fra Danica, Boisen, til stede. Hun har deltaget i 2-3 pensionsmøder. Til disse deltog Niels Erik Hansen fra CAU. Den ene gang var Boisen ligeledes med. Deltagerne fik oplyst, at de ville kunne få en ydelse fra Fonden, hvis de gik fra som 55-årig. Ydelsen ville blive givet på livstid. Det blev ikke nævnt, at det kun var for ét år ad gangen. Medarbejderne blev videre vejledt om muligheden for at opsætte ydelserne. Dette blev anbefalet, idet den månedlige ydelse herved ville blive fordoblet som følge af den gode forrentning. Hun ved ikke nærmere om, hvordan ydelserne blev beregnet.

Hun talte efterfølgende med sin revisor om det, for at sikre sig, at hun havde forstået det korrekt. Hun havde forinden fra Alice Withen fra SAS' personalekontor både mundtlig og skriftlig modtaget en opgørelse over, hvor meget hun ville få fra Fonden, herunder hvis hun ventede med at gå på Fonden på et senere tidspunkt. Hendes revisor fik oplyst beløbet og rådede hende til at vente med at gå på Fonden og opsætte sine ydelser. Dette råd fulgte hun dog ikke, da hun havde brug for pengene.

Hun opfattede Fondens formål således, at den skulle yde de ansatte i SAS et tillæg til pensionen.

Forevist brev af 16. maj 2002 fra SAS, ekstraktens s. 2108, har vidnet forklaret, at hun modtog bekræftelsen på sin opsigelse. Hun opfattede henvisningen til gældende regler som en henvisning til Fonden.

Forevist informationskrivelse fra SAS, ekstraktens s. 1110, har vidnet forklaret, at en tilsvarende informationskrivelse var vedlagt den bekræftelse på opsigelsen, som hun modtog. Hun opfattede denne som en bekræftelse på, at hun gik på Fonden. Den aftale mellem SAS og CAU, der omtales i skrivelsen, havde hun hørt om. Hendes revisor fik bekræftet, at SAS satte penge ind i Fonden. Hun har set Fondens vedtægter og har gennemgået dem overordnet. Det var efter, at hun var gået på Fonden.

Hun har ikke set aftalen mellem SAS og CAU før hun gik på Fonden. Hun stolede 100% på CAU og de informationer, som hun fik herfra. Hun havde kontakt med Niels Erik Hansen fra CAU. Hun var klar over, at CAU forhandlede overenskomster med SAS.

Forevist brev af 10. maj 2002 fra revisor Jens Weien Svendsen, ekstraktens 2106, har vidnet forklaret, at det er et brev, som hun fik af sin revisor, før hun gik på Fonden. Det var oplysninger, som hendes revisor har fået oplyst fra Fonden.

Jens Weien Svendsen har forklaret, at han var Wenche Rasmussens ven og revisor. Hun ville sikre sig økonomisk og være sikker på, at hun kunne leve som pensionist. Det var derfor hun kontaktede ham. Han undersøgte på denne baggrund Fonden og talte i den forbindelse med Niels Erik Hansen. Han fik her oplyst, at Wenche ville få udbetalt ca. 11.660 kr. pr. måned på livstid, hvis hun gik fra som 55-årig, og at SAS ville indbetale ca. 1.5 mio. kr. til Fonden. Det var telefoniske oplysninger. Niels Erik Hansen ville ikke sende en skriftlig bekræftelse.

Forevist brev af 10. maj 2002 fra ham til Wenche Ramussen, ekstraktens s. 2106, har vidnet forklaret, at brevet er skrevet på baggrund af de oplysninger, som han havde fået fra Niels Erik Hansen. Han er helt sikker på, at han fik at vide, at ydelsen var på livstid. Ellers havde han ikke skrevet dette i brevet. Han har ikke fået at vide, at ydelsen blev

fastsat for ét år ad gangen.

Ved det i brevet anførte om 'forretningsmæssigt' og 'indestående' forstår han, at Fondens formue blev opgjort årligt, hvoraf Wenche havde en andel. Det var hans vurdering, at Fonden gav et større afkast end andre ordninger.

Niels Erik Hansen nævnte, at Fonden var meget aktiv på markedet, og derfor kunne sikre en god forrentning. Det blev yderligere oplyst, at Wenche Rasmussens beløb ville blive ca. fordoblet, hvis hun opsatte sine ydelser i 10 år. Han har ikke set aftalerne eller vedtægterne fra Fonden. Han stolede på, at oplysningerne var korrekte og har derfor ikke undersøgt dette yderligere.

Han talte ikke med Wenche om kollektive overenskomster, ligesom han ikke spurgte ind til det. Han fik oplyst fra Niels Erik Hansen, at SAS indbetalte 1.5 mio. kr. til Fonden. Ved formuleringen 'din kapital' i brevet, mente han den ideele andel, som Wenche Rasmussen havde af fondens formue.

Ole Flyvbjerg har forklaret, at han blev ansat i SAS i 1977. Han fratrådte i 2005 og gik på Fonden umiddelbart efter sin fratrædelse. Han havde hørt om Fonden gennem kollegaer. Han undersøgte det nærmere, efter han var fyldt 50 år. Det var dog svært at få konkret information. Han gik ikke til pensionsmøder. Han spurgte andre, der havde været til møderne. Kollegaerne fortalte, at de ikke på møderne havde fået helt konkrete oplysninger. Han vidste ikke, hvordan ydelserne blev beregnet.

Da han selv ville gå på Fonden, kontaktede han Niels Erik Hansen, og fik her at vide, at han kunne få en prognose over den ydelse, som han var berettiget til fra fonden hvis han gik fra. Han skulle blot kontakte Alice Withen i SAS' lønningskontor. Han modtog efterfølgende et brev, hvoraf den ydelse, som han kunne forvente, fremgik. Han fik ikke at vide, at dette beløb blev fastsat for ét år ad gangen af fondens bestyrelsen. Han var i så fald ikke gået på Fonden.

Forevist brev af 25. august 2005 fra SAS til Oddrunn Farsøht, ekstraktens s. 1216, har vidnet forklaret, at han modtaget et lignende brev. Han kan dog ikke huske de nøjagtige formuleringer. Han mener, at det fremgik af hans brev, at han ville overgå til Fonden, hvilket han studsede over, idet han blev i tvivl om han så fortsat var ansat i SAS.

Forevist informationsskrivelse fra SAS, ekstraktens s. 1217, har vidnet forklaret, at han mener, at han modtog en identisk skrivelse. Han kan ikke huske, om han fik et særskilt brev om, at han nu var på Fonden.

Han opsatte sine ydelser i ca. 1½ år, da han overvejede at blive selvstændig. Han begyndte at få ydelserne udbetalt for at få lidt hjælp i starten. Han kontaktede i den forbindelse lønningskontoret hos SAS.

Han var medlem af CAU og vidste, at CAU havde forhandlingsretten i forhold til SAS. Han har ikke bedt om at se den aftale mellem SAS og CAU, som der henvises til i informationsskrivelsen.

Forevist brev af 27. oktober 2008 fra Kirsten Andersen til Anette Hansen, ekstraktens s. 1353, har vidnet forklaret, at han ikke har fået en sådan skrivelse fra Alice Withen på bestyrelsens vegne i forbindelse med sin fratrædelse.

Gerd Dehn Carlsen har forklaret, at hun blev ansat i SAS den 1. april 1977 og fratrådte den 1. juli 2008. Hun gik herefter på Fonden. Hun var bekendt med Fonden gennem den aftale, som var indgået mellem CAU og SAS. Det var fra CAU de fleste informationer kom. Alle talte om Fonden. Hun var til 2 pensionsmøder, der blev afholdt hos CAU. Til

møderne deltog JH Assurance, der kom med oplysninger. Fra JH Assurance deltog Boisen. Der var ikke nogen fra SAS til møderne. Niels Erik Hansen fra CAU var også til stede. Der blev informeret om, at de ville få et bidrag hver måned resten af deres liv. Beløbet ville blive forhøjet årligt. Det var rigtig smart at opsætte sine ydelser i 10 år, da beløbet herved blive fordoblet. Det blev nævnt flere gange, at beløbet ville blive udbetalt resten af livet. Hun talte med sin mand herom, og tog også ham med til et møde hos JH Assurance. Der blev mulighederne igen gennemgået med Boisen. Hun vidste, at SAS og CAU havde aftalt, at SAS hver måned til Fonden skulle indbetale et beløb pr. afgået C/A. Fonden var de ansattes kasse.

Hun har ikke nærlæst den kollektive overenskomst. Hun har dog læst de afsnit, der vedrører Fonden. Hun kan huske, at det fremgik, at bestyrelsen fastsatte beløbet for ét år ad gangen. Hun opfattede det således, at dette vedrørte opreguleringssatsen af ydelserne. Der stod også i aftalen, at efterlevende ville få udbetalt en ydelse efter hendes død. Hun var derfor ikke i tvivl om, at ydelsen var livsvarig.

Hun opsatte sine ydelser. Hun fik et råd om, at hun skulle hæve sin kapitalpension og tære på den, hvilket gav hende mulighed for at opsatte ydelserne, som herved ville stige. Forevist breve af henholdsvis 2. juli 2008 og 19. april 2010 fra Fonden, underskrevet af Kirsten Andersen, ekstraktens s. 1000 og 1001, har vidnet forklaret, at hun har modtaget årlige oversigter. Hun kunne se, at ydelsen i 2011 var blevet nedsat. Hun syntes, at det var for galt. Hun talte med sine gamle kollegaer om det. De var alle frustrerede over dette.

Forevist brev af 13. november 2013 fra Henrik Mikkelsen, Aon Hewitt, til Gerd Carlsen, ekstraktens s. 1003, har vidnet forklaret, at hun ikke vidste, hvem Aon Hewitt var. På baggrund af brevet valgte hun at påbegynde udbetalingen, selv om det ikke passede ind i hendes planer.

Forevist informationsskrivelse fra SAS, ekstraktens s. 998, har vidnet forklaret, at det var en skrivelse, som hun fik i forbindelse med et fratrædelsesbrev.

Forevist brev af 29. december 2008 fra SAS til Inger Håkonsson, ekstraktens s. 1453, har vidnet forklaret, at hun har modtaget et tilsvarende brev. Hun var til fratrædelsessamtale med den daværende basechef, Niels Henrik.

Sten Falkentoft-Madsen har forklaret, at han blev ansat i SAS i 1977 og fratrådte den 31. oktober 2008. Han var på dette tidspunkt purser. Han gik på Fonden efter sin fratrædelse. Han havde hørt om fonden gennem kollegaer. Alle talte om Fonden. Han havde oprindeligt tænkt sig at blive ved med at flyve, men på grund af omstændighederne i flyvebranchen besluttede han at finde et andet arbejde. Han valgte derfor at gå på Fonden.

Han var ikke til pensionsmøder eller møder med JH Assurance, idet han ikke oprindeligt havde planer om at gå på Fonden. Han havde gennem kollegaer hørt, hvordan ydelsen blev beregnet, men havde ikke på forhånd fået at vide, hvad han var berettiget til. Han stolede på sine kollegaer.

Fonden opfattede han som et sted, hvor SAS placerede nogle penge til en evt. forrentning, hvoraf han ville modtage en del af. Han havde fra kollegaer fået at vide, at han ville få ca. 12.000 kr. om måneden.

Forevist brev af 26. september 2008, ekstraktens s. 1208, har vidnet forklaret, at dette er hans opsigelse til SAS. Han betingede sin opsigelse af, at han kunne gå på Fonden. Det var grunden til, at han sagde op. Han ville have Fonden ved siden af et nyt arbejde.

Ellers var han blevet ved med at arbejde i SAS.

Forevist brev af 8. oktober 2008 fra SAS, ekstraktens s. 1209, har vidnet forklaret, at han modtog bekræftelsen på sin opsigelse. Under de henviste regler må forstås overenskomsten og de regler, der gjaldt for Fonden. Han modtog ikke en vedhæftet informationskrivelse. Han kan ikke med sikkerhed svare på, om han har set overenskomsten eller aftaler mellem SAS og CAU om pensionsforbedringer.

Forevist brev af 27. oktober 2008 fra Fonden, undeskrevet af Kirsten Andersen, ekstraktens s. 1210, har vidnet forklaret, at han modtog ydelserne fra Fonden med det samme som et supplement til sin nye, lavere løn. Han har ikke set Fondens vedtægter. Han skrev sin opsigelse efter at have været hos CAU. Han talte her med en sekretær. Han fik ikke noget at vide om regler for Fonden. Han vidste godt, at der var muligheder for at få yderligere information, men det var ikke aktuelt på dagældende tidspunkt. Han var medlem af CAU. Han var bekendt med, at CAU og SAS havde indgået en kollektiv overenskomst.

Inger Liss Cort har forklaret, at hun blev ansat i SAS den 1. marts 1968. Hun begyndte at flyve i 1971 og fratrådte i 2002, på hvilket tidspunkt hun var 55 år gammel. Hun gik på Fonden og havde forud hørt om denne på flere pensionsmøder hos CAU gennem årene. Til møderne deltog Niels Erik Hansen fra CAU og Boisen og Lars Hjort fra JH Assurance. Deltagerne fik at vide, at ydelserne fra Fonden var livsvarige. Hun husker, at Niels Erik Hansen slog ud med armene, og sagde, at det var for livet. Der var ingen der har nævnt, at ydelserne var for ét år ad gangen. Hun var også til et individuelt møde med Lars Hjort sammen med sin mand.

Forevist sagens bilag 374, har vidnet forklaret, at de håndskrevne notater er lavet af hendes mand til mødet med Lars Hjort. Hendes pensioner blev gennemgået. Det fremgik af oversigten, at udbetalingen fra Fonden var livsvarigt. Dette var afgørende for hende, da hun ellers havde ikke opsagt sit arbejde.

Det blev ikke på mødet diskuteret, at ydelserne fra Fonden alene var garanteret for ét år ad gangen. Hun modtog en høj løn under sin ansættelse. Set med hendes øjne, var det et godt valg at forlade SAS som 55-årig, når hun kunne få en ydelse fra Fonden.

Hun henvendte sig til Alice Withen i SAS og fik oplyst, at hun kunne få udbetalt ca. 10.000 kr. om måneden. Det fremgik ikke, at det var for ét år ad gangen. Hun opfattede Fonden som et rigtig godt tilbud. Det krævede en livslang ansættelse i SAS for at være berettiget hertil. Fonden er en pensionsforbedring, som skulle sikre de ansatte en god pension. Hun opsatte sine ydelser, da hun på pensionsmøderne havde fået oplyst, at hun herved kunne fordoble sine ydelser. Hun opsatte dem i 9 år, og det gik efter planen.

Forevist ekstraktens s. 1108, har vidnet forklaret, at dette er hendes opsigelse. Hun har selv formuleret denne.

Forevist brev af 15. august 2002 fra SAS, ekstraktens s. 1109, har vidnet forklaret, at hun forstod brevet som en bekræftelse på sin opsigelse, og at hun ville få fondsydelserne.

Forevist ekstraktens s. 1110, har vidnet forklaret, at informationskrivelsen var vedlagt bekræftelsen fra SAS. Reglerne om opsættelse af ydelsen fremgår af materialet, herunder, at ydelsen alene bliver pristalsreguleret og at fondsbestyrelsen fastsætter procentsatsen.

Forevist opgørelse over pensionstillæg af 31. marts 2011, ekstraktens s. 1096, har vidnet forklaret, at beløbet var blevet mindre i opgørelsen, selvom hun hele tiden var blevet

lovet, at den kun kunne stige. Hun blev forvirret og ringede til Alice Withen i SAS. Hun fik her at vide, at der er trukket 8% i arbejdsmarkedsbidrag, men at der var tale om et éngangsbeløb, som ikke ville blive fratrukket igen. Hun syntes, at det var meget underligt, og valgte derfor at påbegynde udbetalingerne fra Fonden, selvom om hun fik efterløn.

Hun har ikke set aftaler mellem SAS og CAU. Hun har fået alle sine oplysninger gennem pensionsmøderne. Der har aldrig tidligere været tvivl om de aftaler, der blev indgået mellem SAS og CAU. Hun har set Fondens vedtægter. Det var efter, at hun syntes, at det begyndte at blive underligt.

Hun var medlem af CAU. Hun har ikke sat sig ind i de enkelte overenskomster. Dette var CAUs opgave. Hun er selv uddannet jurist. Hun ved, at en Fond er en selvstændig juridisk person. Hun har dog fået at vide på møderne, at hun kunne forlade SAS med fondsydelserne.

Hun har ikke spurgt ind til, hvorfor det af sagens bilag 374 fremgår, at ydelser fra Fonden er garanteret for ét år ad gangen. Oversigten fik hun på det møde, som hun holdt med Lars Hjort fra JH Assurance. Hun så først passagen, da nærværende sag begyndte. Hendes ydelse fra Fonden var ikke præcist fastsat på det tidspunkt, hvorfor der alene var tale om et anslået beløb.

Bente Weisberg Andersen har forklaret, at hun startede i SAS i 1973, men begyndte først at flyve fra 1978. Hun fratrådte sin stilling som purser i 2006. Hun gik på Fonden efter sin fratrædelse. Hun var blevet orienteret om Fonden gennem sin fagforening. Hun har været til to pensionsmøder med CAU og Danica. Niels Erik Hansen og Svend Boisen fra Danica deltog blandt andet. På møderne blev der informeret om mulighederne, hvis man gik fra det 55. år, herunder Fonden, og hvordan man stod pensionsmæssigt. Hvis man gik på Fonden når man fyldte 55 år, kunne man få et beløb udbetalt hver måned. Hun fik en forklaring på, hvad Fonden var, herunder, at det var en pulje, og at ydelserne blev forrentet. Hun var efterfølgende til et møde med Niels Erik Hansen, hvor hun fik at vide, at det var idioti ikke at gå på Fonden. Hun har aldrig fået at vide, at ydelserne fra Fonden kun var garanteret for ét år ad gangen. Ydelsen blev beregnet på baggrund af éns arbejdstid, ansættelsestid m.m. Hun fik et brev fra Alice Witten, hvoraf hendes ydelse fremgik. Hun opfattede Fonden som en pension.

Hun valgte at opsætte sine ydelser da hun fik et andet job. Hun lod derfor pengene stå, idet disse blev forrentet. Hun fik hvert år et brev om, hvordan hendes ydelse var blevet forrentet. På grund af sin syge far skulle hun dog efterfølgende på deltid, hvorfor hun valgte at få udbetalt sin ydelse som kompensation.

Forevist brev af 2. marts 2006 fra SAS, ekstrakt s. 794, har vidnet forklaret, at hun modtog en bekræftelse på sin opsigelse. Henvisningen til reglerne for kabinepersonalet i SAS efter det fyldte 55 år forstod hun som en henvisning til Fonden. Forevist informationsskrivelse fra SAS, ekstrakt s. 2292, har vidnet forklaret, at hun modtog en identisk informationsskrivelse. Den aftale, som der henvises til, var hun ikke bekendt med. Hun så ikke Fondens vedtægter. Hun var under sin ansættelse omfattet af kollektive overenskomster indgået mellem SAS og CAU, ligesom hun var medlem af CAU.

Forevist opgørelse over pensionstillæg af 12. september 2007, ekstrakten s. 797, har vidnet forklaret, at hun har modtaget brevet. Hun har ikke tænkt over andet, end at det var fra Fonden. Hun opfattede det sådan, at brevet var fra SAS og hendes fagforening.

Manon Tholstrup har forklaret, at hun blev ansat i SAS den 1. april 1973 og fratrådte den 30. maj 2005. Hendes stilling var dér purser. Hun gik på Fonden efter sin fratrædelse. Fonden var et tilbud fra SAS, når man stoppede. De fik informationer fra SAS om, hvor meget de kunne få i ydelse. Hun var til ét større pensionsmøde, hvor JH Assurance ved Lars Hjort og Mølgaard deltog. På mødet blev der informeret om, at hvis man gik på Fonden som 55-årig, ville man kunne få en ydelse resten af livet. Man kunne også opsætte ydelserne, hvorved disse blev større. Hun var efterfølgende til et særskilt møde med Lars Hjort fra JH Assurance. Der blev på intet tidspunkt nævnt noget om, at ydelserne kun var garanteret for ét år ad gangen. Hun fik ikke at vide, hvordan hendes ydelse blev beregnet eller hvad grundlaget var herfor. I hendes optik var Fonden et tilskud til hendes pensionisttilværelse. Hun har ikke tænkt nærmere over det.

Hun valgte ikke at opsætte sine ydelser, da hun ellers skulle have brugt sine andre pensionsmidler, hvilket hun ikke ønskede. De fik på møderne rådgivning om, hvordan de skulle finansiere de år, hvor de ikke fik penge fra Fonden, hvis de valgte at opsætte ydelserne.

Forevist informationsskrivelse fra SAS, ekstraktens s. 1341, har vidnet forklaret, at det formentlig var den informationsskrivelse, der var vedlagt bekræftelsen på opsigelsen. Hun kan dog ikke præcist huske det. Hun mener ikke, at hun har set aftaler eller overenskomster mellem SAS og CAU om pensionstilskud, ligesom hun ikke har set Fondens vedtægter. Hun har ikke bedt om at se den aftale, som der henvises til i informationsskrivelsen. Hun var medlem af CAU. Hun var bekendt med, at SAS og CAU havde forhandlet kollektiv overenskomst for C/A

Jan Rovsing har forklaret blandt andet, at han har været ansat i SAS siden 1989. Han har været medlem af CAUs bestyrelse i mange år fra midt 1990'erne. Han var foreningens formand i 1997. Han var derudover medlem af Fondens bestyrelse fra 1998 til 2006. I CAUs bestyrelse tog han sig indledningsvist af området 'pension og forsikring'. Som formand var han forhandlingschef og var inde over alle områder. Han havde en fremtrædende rolle i forhandlingerne. Forud for indgåelsen af overenskomsten i 1997 var der gået lange forhandlinger.

For at forstå aftalens juridiske virkelighed, skal man længere tilbage og se på de politiske og økonomiske forhold i SAS på dette tidspunkt. Da han blev valgt ind i CAUs bestyrelse havde man netop gennemgået en af de største besparelsesrunder i virksomhedens historie. På det tidspunkt var der ikke harmoni mellem de tre fagforeninger for kabinepersonale i henholdsvis Sverige, Norge og Danmark. Gennemsnitsalderen for de ansatte i København var meget høj. Som følge af den trinbaserede lønskala betød det, at den københavnske base var tynget voldsomt økonomisk. Det generelle indtryk var, at de danske stewardesser var gamle, dovne og dyre. Der var ansættelsesstop i København fra 1989, hvor han blev ansat, til 1996, hvorefter der blev ansat nye medarbejdere på indslusningsløn. Som følge af den høje alder tog det lang tid at blive purser, hvilket havde betydning for den enkeltes løn- og pensionsforhold.

Fra SAS' side forsøgte man sig med deltidsordninger, hvilket ligeledes gik ud over de enkeltes pensionsopsparinger. I Sverige havde de ansatte en meget lavere indkomst, hvilket sammenholdt med den lavere kronekurs betød, at alle nyansættelser skete i Sverige, hvor man i realiteten ikke havde brug for dem. SAS lavede en

bemandingsaftale, hvorefter der på hver flyvning skulle være danske, svenske og norske kabinemedarbejdere, hvilket betød omkostninger på ca. 100 mio. kr. om året i udgifter til indflyvning af de udenlandske medarbejdere og produktionstab. Basen i København forsøgte derfor at gøre sig mere konkurrencedygtig. Han var hovedarkitekt bag pensionsaftalen. Den overenskomst, der blev forhandlet på plads i 1997, løste mange problemer, og der var budgetteret med en besparelse på over 1 mia. i livstidsløn for kabineansatte som følge af de forventede nyansættelser med faldende startløn til følge, idet de ældre, vellønnede medarbejdere fik lov til at gå, og de nyansatte var billigere i løn. SAS var derfor ligeså interesseret i den aftalte pensionsordning med Fonden. CAU og SAS blev enige om at tilføre penge til Fonden. Ordningen blev opbygget sådan, idet SAS tidligere havde undersøgt, hvorvidt man kunne oprette en egentlig pensionskasse eller en forsikringsordning, hvilket imidlertid var væsentlig dyrere. Det blev besluttet, at anvende den fond, der havde eksisteret i mange år. Det var nemmere end at oprette en ny fond. SAS stod for administrationen af Fonden, og denne var kendt. Det var ikke et specifikt ønske fra CAU, at det skulle være denne opbygning. CAU indgik samtlige aftaler og kollektive overenskomster med SAS. Fonden var ikke en del af de kollektive overenskomster om pensionsforbedring igennem årene. Fonden er ikke aftalepart. CAU forhandlede med Thomas Carlstein hos SAS. Han var ansat jurist på Stockholmsbasen og var formelt forhandlingsleder. I praksis var det dog Sten Vendelboe og Jørgen Vistrup der førte forhandlingerne fra SAS side af. Det var Sten Vendelboe og vidnet, der i realiteten indgik aftalen om pensionsforbedringer. Forevist overenskomst mellem SAS og CAU pr. 1. september 1997, ekstrakten s. 491, har vidnet forklaret, at det er denne aftale fra 1997, som han var med til at indgå om pensionsforbedringer. Den overenskomst der nævnes fra 1991, fastsætter det beløb, som SAS skulle betale til Fonden. Der er dog tale om vidt forskellige ordninger. Fra 1997 blev der lavet radikalt om herpå. Fra 1997 skulle den besparelse, som SAS opnåede ved, at medarbejdere gik på pension som 55-årig, udregnes, hvoraf halvdelen skulle tilgå den enkelte medarbejder. SAS skulle indbetale dette beløb til Fonden med 5 årlige rater. Fra 1997 var det således ikke bare et fast beløb, som SAS skulle indbetale, men også et beløb ved siden af. Forskellen i den nye aftale var ikke så meget, hvad folk skulle have i ydelse. Det var hele tiden den samme beregning. Det var derimod beregningen af de ekstra penge, som Fonden skulle modtage fra SAS, ud over de faste årlige beløb. Dette var en forudsætning for, at kredsen af medarbejdere, der kunne gå på Fonden, kunne udvides. Man ønskede fra SAS' side at åbne dørene, således at så mange som muligt tog imod muligheden for at gå på Fonden som 55-årig, og SAS herefter kunne ansætte nye medarbejdere. Der gjaldt et fast først-ind-sidst-ud princip i SAS, hvorfor det ikke var muligt at afskedige de ældre medarbejdere. Ved nedskæringsrunder var det derfor de lavestlønnede man kunne afskedige. Det beløb, som SAS indbetalte til Fonden, var beregnet ud fra, hvor meget den enkelte medarbejder skulle have, når de gik. Forevist overenskomstens punkt 6, ekstraktens s. 493, har vidnet forklaret, at passagen om, at fondsbestyrelsen træffer beslutning om udbetalinger for ét år ad gangen, skyldtes, at det var et myndighedskrav, at der kun kunne gives tilsagn for denne periode. Bestemmelsen skulle således med. Det var dog alene forrentningssatsen med videre, som der blev truffet beslutning om. Fonden var et administrationsapparat for SAS og CAU. Fonden traf ikke beslutning om, hvad der skulle udbetales. Fonden var bundet af aftalerne mellem SAS og CAU. Af disse aftaler fremgår, hvad medlemmer skulle have

indtil de dør. Fonden traf afgørelse om, hvilke satser udbetalingerne skulle reguleres med. Han har ikke fordybet sig i, om passagen har stået i aftalerne siden 1974 som følge af myndighedskrav.

CAUs medlemmer blev orienteret om Fonden fra både arbejdsgiver og CAU. CAU vejledte herom, ligesom SAS holdt basemøder og orienterede om overenskomster. Der blev afholdt pensionsmøder med JH Assurance, hvor medlemmerne blev rådgivet om, i hvilke rækkefølge de skulle bruge deres penge, om ydelserne skulle opsættes med videre. Han har mange gange været med til pensionsmøder. Til pensionsmøderne var det primært JH Assurance der førte ordet. Der blev ikke gået op i, at ydelserne blev fastsat for ét år ad gangen. Der blev vejledt om, at ydelser fra Fonden var på lige fod med rate- og kapitalpension.

Forevist lokalaftale mellem SAS og CAU fra 2004, ekstrakten s. 563, har vidnet forklaret, at han var med til forhandlingerne om lokalaftalen. Aftalen adskilte sig fra 97-overenskomsten, idet det var et ønske fra CAUs bestyrelse, at alle skulle kunne forstå, hvordan ydelserne blev beregnet. Den matematiske formel blev således oversat til dansk, så alle kunne gå ind og se, hvilket beløb de var berettiget til. Resultatet var dog det samme som tidligere.

Forevist lokalaftalens punkt 4.2.4, ekstraktens s. 566, tredjesidste afsnit, har vidnet forklaret, at det var en nyhed, at der blev indført et egetbidrag. Det gjorde man for at åbne Fonden op for de medarbejdere, som ikke var omfattet, herunder nyansatte. Det var SAS' ønskede. Han var uenig heri, idet man åbnede en kattedem for, at andre end dem, som ordningen fra 1997 var beregnet til, kunne komme ind.

Forevist lokalaftalens punkt 6, ekstraktens s. 567, har vidnet forklaret, at det er korrekt forstået, at det nævnte kapitalbeløb er det samme, der fremgår af oversigten på ekstraktens s. 564. Formålet med arbejdsgruppen var igen at undersøge, om det var hensigtsmæssigt at stifte en egentlig pensionskasse, en livrente eller andet. Resultatet blev dog, at det klogeste var at bibeholde Fonden. Som noget nyt blev det indføjjet, at hvis der ikke blev opnået enighed i arbejdsgruppen, havde SAS mulighed for at indbetale det kapitalbeløb, som de enkelte medarbejdere havde til gode, på den pågældendes pensionsdepot.

Han var medlem af fondens bestyrelse fra 1998 til 2006. Han har læst Fondens vedtægter.

Foreholdt Fondens vedtægter § 8, ekstraktens s. 430, har vidnet forklaret, at bestyrelsen tog stilling til regulerings-satsen af ydelserne, på baggrund af blandt andet investeringsafkast, dødelighed, antallet af opsatte ydelser med mere. Der blev aldrig talt om, hvorvidt man skulle lade være med at udbetale, idet Fonden var bundet af overenskomsten. Bestyrelsesmøderne gik med at drøfte regulerings-satser på baggrund af prognoser over afgang det kommende år og det forgangne år, og hvor meget mere der skulle udbetales. For så vidt angår de månedlige tillægsbeløb blev der bare truffet beslutning om, at disse skulle udbetales. Det fyldte ikke meget. Bestyrelsens hovedfokus var på Fondens kapitalberedskab, og om Fonden var polstret godt nok. Bestyrelsen fik en liste over, hvad de enkelte medlemmer havde til gode, og hvad der blev udbetalt. Forevist protokollat af bestyrelsesmøde den 24. juni 1997, punkt 5 og 6, ekstrakten s. 483, har vidnet forklaret, at der på bestyrelsesmødet blev taget stilling til ydelserne og regulerings-satsen. Det under punkt 8 anførte var en orientering om den nye aftale, der trådte i kraft i 1997, som vidnet var med til at udarbejde. Det anførte om, at der i det væsentligste var tale om en videreførelse af fondens virkemåde, er korrekt.

Forevist protokol af bestyrelsesmøde den 25. maj 1999, punkt 3, ekstrakten s. 502, har vidnet forklaret, at der ved 'ordinære ydelser' fra SAS mentes de faste beløb, som der hvert år blev overført fra SAS.

Forevist protokol af bestyrelsesmøde den 16. maj 2000, ekstrakten s. 509, har vidnet forklaret, at der herved blev stadfæstet hovedaftalens bestemmelse om, at de overførte beløb til Fonden fra SAS blev fastlåst på kurs 100 og alene kunne reguleres ved fremtidige lønstigninger. Det faste beløb fra SAS kunne således aldrig blive mindre, men alene forhøjes. Det står i aftalen fra 1997.

Det blev aldrig på bestyrelsesmøderne diskuteret, hvorvidt månedlige ydelser skulle sættes op eller ned, eller om nogle medlemmer trængte mere end andre. Der har i hans tid i Fondens bestyrelse ikke manglet penge. Såfremt dette blev tilfældet, var det reguleret i hovedaftalen fra 1997. Det fremgår således af aftalen, at der ved hver pensionering skulle foretages en beregning af de tilskud, der yderligere skulle gives til fonden. Det siger sig selv, at når man har lovet vedkommende et beløb, så er SAS forpligtet til at betale det, som står i overenskomsten.

Der havde forud for aftalens indgåelse i 1997 været nedsat en arbejdsgruppe med deltagelse af SAS, CAU og JH Assurance. JH Assurance lavede beregninger over, hvordan pensionerne så ud, om der fandtes alternative løsninger, om Fondens kapital med mere. Han trådte ud af CAUs bestyrelse i 2006.

Forevist overenskomst mellem SAS og CAU pr. 1. september 1997, punkt 2, ekstrakten s. 491, har vidnet forklaret, at han ikke ved, om SAS ved at følge beregningen som angivet i aftalen og overføre de pågældende beløb til Fonden, herefter har opfyldt sin betalingsforpligtelse. Det mener han dog ikke de har, idet der i så fald er risiko for, at Fonden kommer til at mangle penge i sidste ende. Han kan dog ikke svare herpå. SAS opnåede en meget stor besparelse ved denne pensionsordning, hvoraf halvdelen skulle tilgå de pensionerede medarbejdere. Der er ingen medlemmer der var gået på Fonden, hvis der havde været risiko for, at man efterfølgende stod uden indtægt.

Forevist lokalaftale mellem SAS og CAU fra 2004, punkt 4.2.4, ekstrakten s. 566, har vidnet forklaret, at han vil formode, at SAS ved at betale som anført i aftalen, havde opfyldt sin betalingsforpligtelse, dog afhængig af udviklingen i Fonden. Hvis det ikke gik som forventet i Fonden, ville Fonden stå og mangle penge. Han var ikke forhandlingschef i forbindelse med aftalens indgåelse.

Forevist lokalaftalens punkt 4.2, ekstrakten s. 563, har vidnet forklaret, at det heraf fremgår, hvad den enkelte skal have som ydelse. Det er korrekt, at der ikke fremgår noget om udvikling i Fonden. Hvis der ikke var opnået enighed i arbejdsgruppen, og SAS havde udbetalt kapitalbeløbet i henhold til aftalens pkt. 6, havde SAS formentlig opfyldt sin betalingsforpligtelse, idet SAS havde herved fraskrevet sig ansvaret. Ved at anvende Fonden er der dog et suppleringsbeløb ved siden af, i form af det månedlige beløb, som SAS skulle overføre.

Der var på intet tidspunkt i hans periode tvist med SAS om misligholdelse af betalingsforpligtelse. Der var heller ikke problemer for Fonden med at leve op til betalingsforpligtelserne.

Forevist Fondens vedtægter, ekstrakten s. 428, har vidnet forklaret, at han ved Fonden forstår et finansielt instrument, som skulle varetage de interesser, som vedtægterne dikterede, og som var underlagt myndighedskrav. Fonden er for sig selv. Det er et værktøj som er sammensat af SAS og CAU. Han ved, hvordan Fonden var konstrueret. Det var SAS, der administrerede Fonden, og det var SAS, der kommunikerede ud fra

Fonden. Medarbejderne har de facto opfattet Fonden som en del af SAS. Han var bekendt med, at pengene ikke kunne anvendes til andre formål. Der er blevet gennemført revisioner af Fonden hvert år. Årsregnskabet blev repræsenteret i skemaform, hvoraf fremgik, hvad midlerne var anvendt til.

§ 8 i Fondens vedtægter opfattede alle som en formalitet. Det var noget der skulle stå der. Han har ikke drøftet det med revisoren.

Forevist protokollat af bestyrelsesmøde den 24. juni 1997, punkt 5, ekstrakten s. 483, har vidnet forklaret, at referaterne fra bestyrelsesmøderne i Fonden er retvisende. Tiden blev dog ikke brugt på de månedlige ydelser til de enkelte medlemmer, men kapitalberedskabet i fonden. De anså sig selv som et administrationselskab, der skulle varetage Fondens interesser.

Forevist oversigt over udbetalt pensionstilskud, godkendt på bestyrelsesmøde den 24. juni 1997, ekstraktens s. 486, har vidnet forklaret, at oversigten blev udleveret på bestyrelsesmøderne og underskrevet. Hvis han havde været uenig om en indstilling til pensionstilskud, kunne han godt have protesteret. Man kunne godt sige fra.

Han har forklaret overenskomsterne for medlemmer og har deltaget i pensionsmøderne. Hvis medlemmer ringede til ham, forklarede han præcist hvad der stod i overenskomsten. Der var aldrig nogen der spurgte om, at ydelserne var for ét år ad gangen. Det blev der ikke talt om. Passagen vedrørte alene reguleringssatserne. Fonden havde ikke mandat til at stoppe udbetaling af ydelser.

Svend Møllenberg, Director Corporate Human Resources SAS, har forklaret blandt andet, at han havde været ansat i SAS siden 1976. Han havde endvidere været medlem af bestyrelsen i Fonden for Pensionsforbedringer for SAS Cabin Attendants fra september 2010 til maj 2012. Hans arbejdsområde i SAS i relation til Fonden havde fra 2004 været dels forhandlingschef i Danmark og dels ansvarlig for løn- og pensionsforhold. SAS havde dengang været opsplittet i forskellige selskaber og herunder var flyselskabet en selvstændig enhed, som havde sin egen forhandlingschef, Arne Sørensen, som forhandlede overenskomsterne med CAU for så vidt angår den danske del af de danske ruter. Vidnet havde siddet på koncernniveau, hvor intercon-delen, det vil sige langrute-trafikken, lå og derfor fik han forhandlingsansvaret på koncernniveau for overenskomsterne med CAU for så vidt angår langrute-trafikken, for det kunne det lokale selskab ikke have. I praksis havde det dog været forhandlingschefen for SAS Airline Danmark, der stod for forhandlingerne. Vidnet havde deltaget i et enkelt møde med forhandlingsdelegationen fra SAS i Danmark, CAU og en repræsentant fra Stockholm, hvor han formelt havde overgivet forhandlingsansvaret på intercons vegne til Arne Sørensen, men vidnet havde ikke som sådan deltaget i forhandlingerne. Vidnet blev løbende informeret af Arne Sørensen om forløbet af forhandlingerne, sådan at han kunne være med til at implementere resultatet i intercon. Han havde ikke fået forelagt lokalaf-talen, der gjorde, at kabinpersonalet kunne fratræde som 55-59-årige, da det var et rent dansk anliggende og han havde intet haft med udformningen af aftalen at gøre. Han så først aftalegrundlaget, da han indtrådte i Fondens bestyrelse.

I dag har SAS følgende typer af pensionsordninger: Almindelige arbejdsmarkedspensioner på hele industriområdet, en bidragsbaseret firmapensionsordning på funktionærområdet og for piloterne og på CAU's område en ordning med kapitalpensioner. Piloterne havde tidligere haft en tilsagnsordning, men denne var blevet konverteret til en bidrag-

sordning i forbindelse med nogle forhandlinger i november 2012, hvor SAS reelt havde været på fallittens rand. Det havde ikke været vidnets rolle at rådgive de ansatte om pension og fratreden. Hans opgave har i højere grad været - når der lå et forhandlingsresultat - at finde et forsikrings- eller pensionselskab, som kunne forvalte den vedtagne pensionsordning. Rådgivningen til de ansatte blev typisk forestået af ansatte i mæglervirksomheden, JH Assurance, og senere gennem opkøb af AON, som havde et dybtgående kendskab til SAS pensionsordninger. Det gjaldt i forhold til alle de forskellige personalegrupper, at SAS ikke gav sig af med at rådgive de ansatte om pensionsforhold.

Han kendte noget til Fondens forhold, allerede inden han indtrådte i bestyrelsen i 2010. Han vidste, at det var gået rigtig godt i mange år med hensyn til investeringsdelen og han vidste, at Fonden var ramt af finanskrisen og at der havde været problemer omkring, hvad man skulle gøre i den anledning. Han kendte ikke til, at der skulle have været en tvist mellem CAU og SAS om, hvorvidt SAS havde opfyldt sine betalingsforpligtelser over for Fonden. Han afløste Niels Henrik Hansen, som havde været kabinechef, men som havde fået ny stilling. Samtidig gik Arne Sørensen på pension og Kjeld Skjold Petersen, som havde været Fondens tekniske ekspert på pensionsområdet, fratrådte for at blive direktør i Piloternes Pensionskasse. Derfor var de tre nye fra SAS, der tiltrådte nogenlunde samtidig i bestyrelsen. Han satte sig ind i Fondens forhold ved sin indtræden og læste blandt andet Fondens vedtægter. Han havde endvidere et møde med Kjeld Skjold Petersen og fik en overlevering fra ham omkring Fondens forhold og SAS rolle i det, og han havde også et langt møde med N.E. Hansen, som gennemgik tingene med ham.

Forevist Fondens vedtægter, ekstrakten side 428, har vidnet forklaret, at han ikke har været formand for Fondens bestyrelse. I starten af hans periode var N.E. Hansen formand og senere blev det Charlotte Halvorsen. Han vidste godt, at det var reguleret af et overenskomstgrundlag, hvordan Fonden fik sine penge, jf. § 6. Ad § 8, pkt. 2, har vidnet forklaret, at han forstod bestemmelsen om, at "*Tilsagn om tilskud fra fonden kan kun gives for 1 år ad gangen.*", bogstaveligt, samt at der en gang årligt på et bestyrelsesmøde blev taget stilling til reguleringerne og udbetalingerne for det følgende år. Ad § 11, har vidnet forklaret, at der var blevet lavet årsregnskaber og foretaget revision fuldstændig, som der skulle.

Der var ingen modstrid mellem hans rolle i SAS og hans medlemskab af Fondens bestyrelse. Fra SAS side gik man i stigende grad bort fra at udpege medlemmer til Fondens bestyrelse og i øvrigt også til piloternes pensionskasse, som var direkte forhandlingsansvarlige, sådan at man ikke skulle sidde og forhandle den ene dag og forvalte Fonden den næste. Han var ikke nærmere bekendt med baggrunden for beslutningen.

Fonden var en selvstændig juridisk person, som var noget andet end SAS. Bestyrelsens opgave var at forvalte Fondens midler bedst muligt til gavn for de berettigede. Fonden skulle ikke varetage SAS interesser. Vidnet havde været med til at tage stilling til aktuarberegninger fra AON som grundlag for bestyrelsens beslutninger. På det sidste bestyrelsesmøde, inden vidnet og de to andre nye fra SAS indtrådte, havde bestyrelsen aftalt nedsættelser af ydelserne på 7 og 8 %, fordi kapitalen var blevet væsentligt formindsket oven på finanskrisen. Da vidnet tiltrådte i 2010, var det begyndt at gå bedre og finansmarkederne gik opad igen. I vidnets periode havde bestyrelsen dels møder med Fondens investeringsrådgiver og dels møder med Fondens aktuar, som havde udarbejdet nogle prognoser blandt andet over forventet levetid, og på denne måde prøvede bestyrelsen at

få et flerårigt perspektiv på, hvor langt Fondens midler ville kunne række. Fonden traf fortsat kun beslutninger om tilskud og forrentning for et år ad gangen. I hans periode blev ydelserne ikke reguleret, fordi man ville afvente og se, hvordan finansmarkederne og dermed Fondens investeringer ville udvikle sig.

Forevist overenskomstaftale af 19. november 2012, ekstrakten side 689, har vidnet forklaret, at han stoppede i maj 2012. Han havde ikke været med til at nedlægge ordningen vedrørende pensionstilskud til de 55-59-årige.

Vidnet har ikke deltaget i informationsmøder om pension i CAU.

Gitte Thorius, Controller, har forklaret blandt andet, at hun har været ansat i SAS siden 1988. Hun startede som vikar i økonomiafdelingen. Hun har siden 1997 siddet som controller på lønningskontoret og har haft med almindelig økonomi, forvaltning af pensioner m.m. at gøre. Hendes tidligere chef hed Kjeld Skov Petersen og hun afløste ham i 2006 som forretningsfører for Fonden. Da Kjeld Skov Petersen var forretningsfører for Fonden, bistod hun ham med at skrive ting rent for ham, bogføre og sætte regnskaber op m.v.

Fondens formål var at forbedre pensionsforholdene for kabinepersonalet. Fonden var en selvstændig virksomhed med eget CVR-nummer. Fonden var noget andet end SAS. Hendes rolle som forretningsfører var at lave regnskaber og mødereferater, have kontakt med myndighederne på vegne bestyrelsen og i det hele taget agere på det, som bestyrelsen gav hende besked om. Fondens ydelser var ikke en tilsagnsbaseret pension, men et tilskud til dem, der gik på pension som 55-59-årige. Hun var bekendt med de forskellige pensionsordninger i SAS. Kabinepersonalet har altid haft en præmiebaseret pensionsordning. I den tid, hvor hun har været i SAS, har der kun været lille gruppe af funktionærer og piloter, som har haft en tilsagnsordning. En tilsagnsordning var en aftale med arbejdsgiveren om, at man ved sin pensionering havde et givet beløb stående på et depot, uanset hvornår man fratrådte. En præmiebaseret pensionsordning var en ordning, hvor der månedligt blev foretaget en beregning af en procentdel af lønnen, som blev indbetalt til pension. SAS har aldrig rådgivet sine medarbejdere om pensionsforhold, men har købt denne tjeneste hos en rådgiver, som havde stået for at rådgive de ansatte. Vidnet havde heller ikke som forretningsfører i Fonden rådgivet nogen om pensionsforhold. Vidnet kendte Fondens vedtægter, allerede inden hun blev forretningsfører.

Forevist Fondens vedtægter, ekstrakten s. 428, har vidnet forklaret, at det var hendes oplevelse, at hun havde bistået Fondens bestyrelse inden for rammerne af dens vedtægter. Ad § 8, har vidnet forklaret, at bestyrelsen en gang om året på et bestyrelsesmøde traf beslutning om reguleringerne og udbetalingerne for det følgende år. Dette gjaldt både før og efter 2008, hvor Fonden led store tab. Der er i dag 461 personer, der modtager ydelser fra Fonden, Heraf er 48 personer med fra den oprindelige ordning, mens den største gruppe kommer fra dem, der kom med efter beregningsændringen i 1997, hvor der kom en ny gruppe medarbejdere med.

Forevist overenskomsten af 1. september 2007, ekstrakten s. 491, har vidnet forklaret, at hun ikke havde været med til at forhandle overenskomster med CAU. Hun var bekendt med aftalens indhold. Ad punkt 2, har vidnet forklaret, at SAS løbende har indbetalt til Fonden som aftalt, dels et fast månedligt beløb, som blev reguleret årligt efter samme regler som kabinepersonalets lønskala, og dels et fast beløb per medarbejder, som fratrådte, som SAS indbetalte efter en 5-årsplan. Hun har ikke kendskab til, at SAS skulle

have forpligtet sig til at indbetale andre beløb til Fonden. Hun har ikke hørt om, at nogen i bestyrelsen skulle have ment, at SAS ikke har indbetalt nok til Fonden, når SAS havde foretaget indbetalingerne i henhold til punkt. 2. På lønningskontoret informerede man ikke medarbejderne om muligheden for at modtage ydelser fra Fonden. Hendes rolle som ansat på lønningskontoret var at sørge for, at de omtalte beløb fra SAS blev indbetalt til Fonden. Dette skete via en mellemregningskonto.

Forevist administrativ procedure for bevilling og efterfølgende udbetaling af pensionstilskud for fratrådte C/A, ekstrakten s. 628, har vidnet forklaret, at det var en anden medarbejder på lønningskontoret, som stod for at oplægge fratrådte medarbejderne i lønsystemet og sørge for, at de fik de rigtige ydelser. Vidnet har været med til at udarbejde beskrivelsen af forretningsgangen. Der var blevet udviklet et edb-program, som blandt andet på baggrund af oplysninger om ansættelsestidspunkt og udnævnelsestidspunkt kunne lave en prognose for eller foretage den endelige beregning af, hvilke ydelser den enkelte ansatte skulle have ved sin pensionering.

Forevist Fondens brev af 21. august 2003 til Henrik T Christoffersen, ekstrakten s. 1080, har vidnet forklaret, at lønningskontoret lavede en beregning for pensionstilskud til en given medarbejder og fremsendte denne til Fondens formand, N.E. Hansen, til godkendelse. N.E. Hansen tjekkede, at oplysningerne om ansættelses- og udnævnelsestidspunkt m.v. var korrekte og han godkendte beregningen, som derefter blev fremsendt til den pågældende medarbejder sammen med et brev, hvorpå Fonden stod som afsender. SAS var kun administrator af ordningen og havde intet med ydelserne fra Fonden at gøre og derfor kunne SAS ikke stå som afsender på brevet.

Forevist SAS brev af 28. august 2003 til Henrik T Christoffersen, ekstrakten s. 1083, har vidnet forklaret, at det ikke havde været hendes rolle at lave denne type af informationer. Der fandtes en mundtlig administrationsaftale mellem SAS og Fonden og SAS modtog betaling for at administrere ordningen. Vidnet mener, at det kun var beskrivelsen af forretningsgangen, der forelå på skrift. Fonden havde på et tidspunkt rettet henvendelse til Danske Forvaltning for at høre, hvad det ville koste at få en administrationsaftale der, men det havde været for dyrt.

Forevist email af 20. april 2011 til N.E. Hansen samt mellemregningsbilaget, ekstrakten s. 662-663, har vidnet forklaret, at der var tale om et bilag til SAS konteringsystem, som hun havde lavet i sin rolle som SAS-medarbejder. Hun fremsendte bilaget til N.E. Hansen, fordi han var interesseret i følge med i, hvilket nettobeløb der tilgik Fonden, når SAS havde betalt de tilskud, som man skulle, fratrukket de tilskud, der var givet til medlemmerne. Vedrørende kolonnen "*Betalt fra SAS 15.428.564,76*", har vidnet forklaret, at det vedrørte ydelserne, der blev udbetalt fra Fonden, og at selve udbetalingerne til medlemmerne blev foretaget af SAS som administrator af ordningen. Kolonnen "*Tilskud til C/A regulering*" vedrørte den gamle ordning med det faste beløb, som blev reguleret årligt efter lønskalaen, mens kolonnen "*Ny overenskomst*" vedrørte ordningen, der blev indført i 1997 med et kapitaliseret beløb, der blev afdraget over 5 år. For så vidt angik den gamle ordning var det aftalt, at SAS skulle betale arbejdsmarkedsbidraget, hvorfor SAS omkostninger ved ordningen var større end det beløb, der figurerede i mellemregningsbilaget, som var det beløb, som Fonden fik. I aftalen fra 1997 var det aftalt, at Fonden skulle betale arbejdsmarkedsbidraget, og at Fonden var arbejdsmarkedsbidragspligtig, og derfor var beløbene oplyst på denne måde. Både Fondens revisor og SAS revisor bad altid ved revisionen om at se mellemregningsbilagene mellem SAS og Fonden. Ingen af revisorerne havde haft bemærkningerne til denne fremgangsmåde.

Forevist email af 6. juni 2011 til Morten Kraft, ekstrakten s. 664, har vidnet forklaret, at Morten Kraft blev Fondens finansieringsrådgiver i firmaet Coin, da de skiftede dertil fra Nordea, og at hun fremsendte tallene til ham, fordi han havde brug for at vide, hvilke midler der var at investere for. Tallene var en summering på hvert år af de beløb, som SAS var forpligtet til at betale til Fonden efter en 5-årsplan, jf. ovenfor. SAS og Fondens økonomier havde altid været holdt helt adskilte. Man havde to forskellige banker og to forskellige revisorer.

Forevist email af 10. september 2014 til Civilstyrelsen, ekstrakten s. 753, har vidnet forklaret, at henvendelsen skete, fordi bestyrelsen diskuterede, om fordelingen mellem bunden og disponibel kapital var korrekt. I fonde var den disponible kapital normalt mindre end den bundne, men i Fonden var det omvendt, og det bad man Civilstyrelsen om en godkendelse af. Civilstyrelsen havde godkendt dette mange år tidligere, men der var sket meget med Fondens kapital i den mellemliggende tid, og derfor henvendte man sig på ny.

Forevist Civilstyrelsens brev af 26. oktober 2015, ekstrakten s. 762 ff., har vidnet forklaret, at hun opfattede svaret som en godkendelse af, hvorledes Fondens midler var placeret, og at Civilstyrelsen blot bad om at få indsendt regnskabet for 2019 for at kunne følge med i Fondens forhold.

Forevist mellemregningsbilagene for 2007, ekstrakten s. 668 og 670, har vidnet forklaret, at hun principielt lavede mellemregningsbilag hver måned og at hun oftest afregnede månedsvis og nogle gange kvartalsvis. For så vidt angår bilaget s. 668 blev mellemregningen i dette tilfælde lavet frem i tiden baseret på tallene for juni måned, fordi hun skulle afregne et a conto arbejdsmarkedsbidrag og derfor estimerede hun frem i tiden, hvad året kunne ende på. Der var tale om et arbejdspapir til brug for afregning af arbejdsmarkedsbidrag. De afregninger, der havde været, fremgik nederst. Arbejdsmarkedsbidrag blev afregnet løbende til SKAT med a conto beløb og ved årets afslutning fik man endelig afregning. For så vidt angår bilaget side 670 har vidnet forklaret, at der nu var anvendt faktiske tal for hele året, som endte med, at SAS skyldte Fonden 186.500,64 kr.

Forevist mellemregningsbilaget for 2009, ekstrakten s. 674, har vidnet bekræftet, at SAS i december 2009 skyldte Fonden 363.165,88 kr.

Forevist mellemregningsbilaget for 2011, ekstrakten s. 678, har vidnet forklaret, at Fonden i december 2011 nu skyldte SAS 416.100,93 kr. Forskellene blev udlignet, når årsregnskaberne blev lavet.

Vidnet var bekendt med, at der havde været en debat om arbejdsmarkedsbidraget. Efter den gamle ordning skulle SAS afholde arbejdsmarkedsbidraget udover over det beløb, som Fonden fik. Efter den ny ordning skulle Fonden selv afholde arbejdsmarkedsbidraget af det beregnede kapitaliserede beløb, som Fonden modtog fra SAS.

Kirsten Andersen, personalemedarbejder SAS, har forklaret blandt andet, at hun siden 1985 havde været ansat som personaleadministrativ medarbejder i SAS i løn- og personaleafdelingen. Hun er aktuelt beskæftiget med at indhente refusion i barselsorlovssager. Administrationen af Fonden var en af afdelingens opgaver. I relation til Fonden beskæftigede hun sig med ren administration. Hun mødte medarbejderne, når de havde truffet beslutning om at gå på Fonden, og lavede prognoseberegninger til dem, og når de havde givet tilsagn om at gå på Fonden, lavede hun faktuelle beregninger på ydelser fra Fonden til dem. Hun vedligeholdt endvidere personalesystemet med persona-

leoplysninger, herunder navn, cpr.nr. og adresse, bankkonti, og skatteoplysninger, og hun satte udbetalingerne i gang, når hun blev bedt om det. Hun fik overdraget disse opgaver i 2007 fra Alice Withen i forbindelse med, at hun gik på pension. Alice Withen gennemgik baggrunden for Fonden med hende, og hun overdrog det edb-system, der foretog beregningerne, og sagsmapperne og hun fik på denne måde kendskab til hele historikken. Hun har ikke rådgivet medarbejderne om udbetalinger eller pensionsforhold. Hendes opgaver var udelukkende af administrativ karakter. Hendes instruks var, at hvis en medarbejder ringede og ønskede information om baggrunden for Fonden, skulle de kontakte Fondsbestyrelsen eller deres leder, som de skulle til fratrædelsessamtale hos. Hun har været med til at udarbejde den skriftlige administrative forretningsgang. Hun underskrev brevene fra Fonden til medlemmerne på vegne fondsbestyrelsen, fordi det skulle fremgå tydeligt, at brevene var fra Fonden. Det fremgik af det materiale, hun havde overtaget fra Alice Withen, at det var proceduren og den fortsatte hun med. Breve fra SAS blev udfærdiget på brevpapir med SAS logo. Hun havde ikke lovet nogen noget på vegne SAS i relation til Fonden.

Forevist emails af 24. marts 2011, ekstrakten s. 955-956, har vidnet forklaret, at korrespondancen afspejler det arbejde og de breve, hun lavede i fondens regi, og som hun har forklaret om. Hun overtog formuleringerne fra den tidligere administration og hun havde aldrig stillet spørgsmål ved, om indholdet af brevene skulle have været anderledes.

Forevist brev af 14. april 2011 fra SAS, ekstrakten s. 2270, har vidnet forklaret, at det var en fejl, at hun var kommet til at afsende et brev fra Fonden på SAS brevpapir.

Forevist breve af 15. februar 2012 og 7. december 2012 fra Fonden, ekstrakten s. 2268-2269, har vidnet forklaret, at det var det brevpapir, som hun benyttede, når hun sendte breve på vegne af Fonden.

Forevist emails af 10. og 11. august 2011, ekstrakten s. 1439, har vidnet bekræftet, at hun også afsendte denne type mails i sit arbejde for Fonden.

Forevist emails fra 22. - 29. juni 2011, ekstrakten s. 1630-1632, har vidnet forklaret, at hun typisk henviste medarbejdere, der havde spørgsmål til Fonden, som gik udover hendes arbejdsområde, til at rette henvendelse til Fonden, enten til Svend Møllenberg eller Charlotte Halvorsen, eller tidligere til dem, som de afløste i Fonden. Hun har aldrig været i tvivl om, at det var det, som hun skulle gøre. Hun har ikke på noget tidspunkt udtalt sig om, hvor lang tid folk kunne modtage tilskud fra Fonden. Medarbejderne har altid accepteret, at de skulle kontakte Fonden for yderligere informationer.

Forevist administrativ procedure for bevilling og efterfølgende udbetaling af pensionstilskud for fratrådte C/A, ekstrakten s. 628, har vidnet forklaret ad 2. bullit, at beregningerne skulle fremsendes til N.E. Hansen i dennes rolle som formand for Fondens bestyrelse til kontrol af, om de data, der var lagt ind i beregningerne, var korrekte. Han fik tilsendt formularerne med beregningerne, hvor de forskellige data om medarbejderne fremgik, og det var ham, der godkendte, at beregningerne var korrekte. Denne procedure var blevet fulgt i samtlige sager. Ad næstsidste og sidste bullit har vidnet forklaret, at hun havde ansvaret for at lægge de reguleringer, som var blevet aftalt af bestyrelsen på det årlige møde, ind i lønsystemet. Den administrative procedure blev udarbejdet i 2010 og indtil dette tidspunkt var de udbetalte ydelser kun blevet pristalsreguleret opad. I 2010 skete der en nedsættelse af ydelserne. Fondsbestyrelsen aftalte på det årlige møde regulering af de opsatte beløb. Der var tale om et internt bilag, som afspejlede den faktiske forretningsgang.

Forevist paradigmerne, ekstrakten s. 629 og 630, har vidnet forklaret, at der ikke fandtes

et tilsvarende brev om regulering til dem, der ikke fik opsat pensionstillægget, for der blev ikke udsendt breve herom.

Ole Karstensen har forklaret blandt andet, at han blev statsautoriseret revisor i 1994 og at han er partner i revisionsfirmaet Ernst & Young. Han havde tidligere været ansat i revisionselskabet KPMG. Han er certificeret af Finanstilsynet til at revidere forsikringselskaber. Han har været revisor for Fonden siden starten af 2000-tallet. Det var en kollega, som havde været revisor for SAS, der opfordrede ham til at blive det. Han startede med at være revisor for SAS Piloternes Pensionskasse. Han blev herefter også revisor for Fonden og fik en partnerkollega med på sagen. For at sætte sig ind i Fondens forhold startede han med at tage en drøftelse med sin partnerkollega om Fonden. Kollegaen fortalte, at det var en fond, der ydede tilskud for et år ad gangen, som var oprettet med det formål at lave en suppleringspensionsydelse til kabinepersonalet i SAS, samt han skulle være opmærksom på, at Fonden betalte realrenteafgift, da Fonden var en godkendt hjælpe- og understøttelsesfond. De gennemgik endvidere de forrige års arbejdsrapporter og talte med de medarbejdere, der var på sagen i forvejen. Fonden var en selvstændig juridisk enhed. Vidnet var kun revisor for Fonden, men ikke for SAS, som var en anden juridisk person. Han så, at de tilskud blev bogført, som SAS indbetalte til Fonden. Man startede generelt med at lave en revisionsplanlægning, når man skulle lave en revision, og i den forbindelse var det vigtigt at sætte sig ind i, hvilken lovgivning, der gjaldt på det konkrete område, hvilke risici der var etc. I vedtægterne kunne vidnet se, at Fonden var omfattet af lov om fonde og visse foreninger. Han kiggede også på, efter hvilke regler regnskabet skulle laves, og det fremgik af vedtægterne og fondslovgivningen, at regnskabet skulle laves efter god regnskabsskik. I fondslovgivningen fandtes ingen særlige regnskabsregler for fonde, og derfor benyttede han årsregnskabslovens regler med de tilpasninger, der gjaldt for fonde. Fondsmyndighederne havde bedt revisorerne om at være lidt mere kritiske over for denne type virksomheder og man havde pålagt revisorerne nogle særlige pligter, som fremgik af fondslovens § 25. Der fandtes endvidere en særligt vejledning, som i dag hed bekendtgørelse nr. 992 af 2. maj 2013 om revision og kontrol af ikke erhvervsdrivende fonde, som gav revisorerne anvisninger på, hvad de skulle kigge efter ved revisionen, blandt andet om midlerne var anbragt efter loven, om bestyrelsen havde fået et for højt vederlag, og om bestyrelsen holdt møder om uddeling og godkendelse årligt. Revisorerne var forpligtet til at underrette fondsmyndighederne, hvis en fond ikke efterlevede disse regler.

Efter fondslovgivningen skulle en fond have både en bunden og en disponibel kapital, hvoraf der kun måtte forbruges af den disponible kapital. Fondens bundne kapital, ca. 16 millioner kr., var meget lille i forhold til den samlede formue. Han havde et par gange i årenes løb rejst det spørgsmål over for Fondens bestyrelse og forretningsfører, om forholdet mellem den bundne og den disponible kapital var i overensstemmelse med lovgivningen. I den forbindelse var han blevet henvist til en dialog, der havde været i 1988 med Fondsregisteret og igen i 1994 med Civilretsdirektoratet, hvor fordelingen var blevet godkendt. I forbindelse med årsregnskabet i 2013 tog vidnet og hans kollega igen en dialog herom med bestyrelsesformanden og administrator, Gitte Thorius, fordi de var usikre på, om fondsmyndighederne fortsat kunne godkende fordelingen. Det var især vidnets kollega, Anja Bjørnholt, som var medunderskriver på regnskabet, som havde dialogen, og hun deltog også i et bestyrelsesmøde den 24. januar 2014, men vidnet deltog også i et enkelt møde. Han underrettede derfor i 2014 fondsmyndighederne, som påny god-

kendte kapitalens fordeling. Han mener ikke, at han havde foretaget andre indberetninger, men han husker det ikke.

Ad bestyrelsesmødereferat af 24. april 2006, ekstrakten s. 573, punkt 2, som blev oplæst, har vidnet bekræftet, at der var lavet et protokollat om revisors ansvar og revisionens formål og omfang. Protokollatet var fortsat gældende og at der var tale om et standardprotokollat, som alle revisionsfirmaer havde. Protokollatet beskrev, hvem der havde ansvaret for regnskabet og revisionen, hvordan revisionen blev grebet an, om der gjaldt særlige regler, hvordan revisor ville afrapportere om den udførte revision og konkludere i årsrapporten, samt om der var forhold, som revisor var forpligtet til at indberette til det offentlige, idet revisor også var det offentliges repræsentant. Som revisor forholdt han sig også til, om Fondens og SAS midler havde været holdt adskilte. Det var bestemt hans indtryk, at økonomierne var adskilte. I den forbindelse kiggede han efter, om der var selvstændige bogholderikredse og om værdipapirer og bankkonti var separerede. Han var bekendt med mellemregningskontoen, som han beskrev som en praktisk foranstaltning, når der både var ind- og udbetalinger. Han havde også lagt vægt på, at mellemregningskontoen blev nedbragt til 0 en gang i mellem.

Forevist mellemregningen fra 2011, ekstrakten s. 663, har vidnet bekræftet, at han havde set og godkendt mellemregninger som denne.

Forevist Fondens vedtægter, ekstrakten s. 428 ff, har vidnet forklaret, at han var bekendt med indholdet af vedtægterne, som beskrev, at Fonden var en selvstændig juridisk enhed, og at bestyrelsen var Fondens øverste myndighed. Derfor havde han som et led i revisionen pligt til at kigge på bestyrelsesmødereferaterne for at påse, at der var en redelig forretningsførelse i Fonden, og om der var ting, som revisionen skulle påtale. Ad § 8, punkt. 2, har vidnet forklaret, at det var hans opfattelse, at Fonden havde denne forpligtelse til at godkende tilskud hvert år for det følgende år, hvilket også fremgik af lokalaf-talen. Han havde drøftet dette med blandt andet Kjeld Skov Petersen. Vidnet havde altid fastholdt over for Fonden, at der var denne forpligtelse. Da revisionen blev bekendt med denne retssag i 2013, tog de igen en drøftelse med administrator, bestyrelsesformanden og Fondens advokat for at belyse problemstillingen, og de konkluderede, at der var tale om en fond, som ikke havde nogen forpligtelse udover for et år ad gangen. Konklusionen blev draget især på baggrund af vedtægternes § 8, resultatet af de tidligere drøftelser med Fondsregisteret og Civilstyrelsen og det forhold, at Fonden hos SKAT var registreret som en hjælpe- og understøttelsesfond, idet det efter pensionsafkastbeskatningsloven § 52, er et krav, at ydelser kun gives for et år ad gangen.

Forevist revisionsprotokollat af 6. februar 2006, ekstrakten s. 568 ff, har vidnet forklaret, at revisionsprotokollaterne så ud som det viste, og at protokollatet skulle indeholde konklusionen på den udførte revision og beskrive, hvorledes revisionen var blevet udført. Konklusionen s. 570, var det, der blev kaldt en blank påtegning. Lars Andersen, jf. side 572, var vidnets førmtalte partnerkollega. Ad s. 571, punkt 3.3, har vidnet forklaret, at revisor tillige henholdt sig til godkendelserne fra fondsmyndighederne.

Forevist revisionsprotokollat af 19. maj 2009, ekstrakten s. 606 ff, har vidnet forklaret ad punkt. 1.2, at der også i årsregnskabet for 2008 blev givet en blank revisionspåtegning. Ad side 608, punkt 2.1, næstsidste afsnit har vidnet forklaret, at der ikke forelå en beskrivelse af, hvordan man godkendte bevillinger og håndterede sagerne, samt at det var blevet bragt i orden til året efter. Det var en helt sædvanlig type anmærkning, som ikke havde nogen betydning for godkendelsen af regnskabet.

Forevist bestyrelsesmødereferat af 30. juni 2010, ekstrakten s. 651, har vidnet forklaret

ad punkt 2, 2. afsnit, at han vil antage, at AON havde lavet prognoseberegninger baseret på forskellige forudsætninger om det fremtidige afkast. Han forstod det skrevne således, at beregninger havde vist, at der ikke var penge nok i nutidsværdi til fremtidige ydelser fra Fonden. Han mente ikke, at det anførte burde have givet revisionen anledning til bemærkninger, da Fonden ikke havde forpligtelser udover det etårige tilskud. Forevist årsrapporten for 2013, ekstrakten s. 747, sidste afsnit, har vidnet forklaret, at han byggede sine bemærkninger på, at Fonden kun kunne beslutte at give tilskud for et år ad gangen. Det var første gang, at dette afsnit var medtaget i årsrapporten. Opsatte pensionstilsagn var aldrig blevet medtaget i regnskaberne som en eventualforpligtelse. Forevist administrativ procedure for bevilling og efterfølgende udbetaling af pensionstilskud for fratrådte C/A, ekstrakten s. 628, har vidnet forklaret, at dette var den beskrivelse af forretningsgangen, som han havde efterlyst i 2009. Forevist Fondsregisterets brev af 9. maj 1988, ekstrakten s. 436, har vidnet forklaret, at han kender til tre breve fra fondsmyndighederne, herunder dette. Anbringelsesbekendtgørelsen gjaldt kun for den bundne kapital. De tog spørgsmålet om fordelingen mellem den bundne og den disponible kapital op igen i 2013, fordi myndighedens fokus kunne være blevet ændret. Revisionen havde gennem årene godkendt anbringelserne, fordi der havde været dialog flere gange med fondsmyndighederne herom.

Kjeld Skjold Pedersen, Direktør SAS Pilot og Navigatør Pensionskasse, har forklaret blandt andet, at han har været ansat i SAS siden 1990. Han har været direktør i SAS Pilot og Navigatør Pensionskasse siden 2010. Han er uddannet som revisor. Før han blev ansat i SAS, arbejdede han i en revisionsvirksomhed. I SAS blev han ansat til at beskæftige sig med personaleøkonomi og han kom ret hurtigt til at beskæftige sig med SAS mange pensionssystemer, som var relativt komplicerede på daværende tidspunkt og krævede meget tilsyn. I 1990 stod SAS over for en omstilling af pensionssystemerne, som historisk i deres udformning var inspireret den offentlige tjenestemandsskema, men som privat virksomhed var ordningerne ikke sikret gennem tjenestemandssystemet og derfor var der lavet særlige funderinger til pensionssystemerne, som typisk var tilsagnsbaserede. Dette var både meget kompliceret og meget kritisk i forhold til omkostningsudviklingen.

Han var forretningsfører i Fonden fra 1991 til 2006 og han var medlem af Fondens bestyrelse fra 2006 - 2010. Som forretningsfører var det hans opgave at organisere det regnskabsvæsen og den struktur, der blev lagt ned over Fondens administration, samt sikre, at investeringerne blev foretaget på rigtig vis og at investeringsportefølgen blev forvaltet bedst muligt i overensstemmelse med de retningslinier, der var vedtaget af bestyrelsen. Arbejdet for Fonden var ikke hans primære beskæftigelse. Han tog sig af de sager, der opstod i ugens løb, og omkring månedsskifterne var der typisk arbejde af regnskabsmæssig karakter, f.eks. at klare mellemregningerne mellem SAS og Fonden. Han vil anslå, at han havde brugt under 5 % af sin samlede arbejdstid på sit arbejde for Fonden.

Han var bekendt med, at pensionsordningen for kabinepersonalet modsat de fleste andre pensionsordninger i SAS var en præmiebaseret ordning. Alt flyvende personale og alle funktionærer havde på daværende tidspunkt tjenestemandslignende ordninger, d.v.s. tilsagnsbaserede ordninger, og der var også elementer fra de tilsagnsbaserede ordninger i arbejdernes og de timelønnedes pensionsordninger, selv om de ikke var tilsagnsbaserede ordninger som sådan. Han var ikke med til at forhandle den såkaldte "Vedbæk-aftale",

som var en aftale om at konvertere en tilsagnsordning for funktionærerne, i alt ca. 4.000 medarbejdere, til en præmiebaseret ordning og at fastsætte regler for omkonverteringen, men hans rolle var at lave alt det administrative arbejde med at implementere aftalen. Der var interessante komponenter i aftalen for både SAS og medarbejderne. For SAS vedkommende handlede det i hovedsagen om, at man havde en ustyrbar omkostning, som man ønskede at få hold på, idet virksomheden ved en tilsagnsordning garanterede, at medarbejderne havde typisk 70 % af sin slutløn som pension "koste hvad det ville", og idet SAS ikke kunne foretage pensionsudbetalinger til pensionister direkte, men måtte fundere dem i pensionselskaber, hvilket var dyrt. For medarbejderne havde dette den særlige virkning, at det blev overordentligt vigtigt, at man fortsat var i virksomheden på pensionstidspunktet, for ellers var tilsagnet eroderet. Derfor var det et godt system for dem, der forblev i SAS indtil pensioneringen, mens det var en relativ usikker ordning for dem, der forlod SAS. Ved at overgå til en præmiebaseret ordning i et forsikringselskab fik SAS en sikkerhed for, hvad udgifterne var, idet risikoelementerne i forudsætningerne for pensionsordningen overgik til medarbejderne. Usikkerhedsfaktoren blev så at sige købt af virksomheden og SAS vidste hele tiden, hvad omkostningen var, typisk 15 % af den til enhver tid værende lønudgift, hvorimod medarbejderen ikke med sikkerhed kunne vide, hvor stor en pensionsydelse de 15 % af lønnen ville give anledning til på pensionstidspunktet. Fra SAS side var der også et ønske om at sikre mobiliteten, idet medarbejderne ved omlægninger og fyringsrunder stod relativt dårligt, hvilket var en trussel imod SAS i relation til dens leveringssikkerhed i forhold til kunderne. Hverken kabinepersonalet eller piloterne var omfattet af Vedbæk-aftalen. For kabinepersonalets vedkommende havde SAS allerede sikkerhed for udgifterne, da kabinepersonalets grundlæggende pensionsordning allerede var præmiebaseret og udgjorde en procentdel af lønnen, ligesom SAS indbetalinger til Fonden var fikserede beløb i aftalerne om Fonden.

Vidnet har aldrig rådgivet individuelle medarbejdere i SAS om pensionsforhold. Det var der ham bekendt ingen i SAS, der havde gjort, idet SAS i stedet havde entreret med rådgivningsvirksomheder, som var tillagt den opgave. For kabinepersonalets vedkommende blev rådgivningen forestået af JH Assurance og senere af Aon.

Da vidnet tiltrådte i Fonden, fik han at vide, at Fonden i et historisk perspektiv var blevet lavet, fordi et antal ældre medarbejdere ikke havde haft en pensionsordning i hele deres ansættelsestid og derfor ikke havde mulighed for at opnå et rimeligt pensionsniveau gennem deres opsparring. Ansættelsen som kabinepersonale havde oprindeligt været uden pensionsløsninger. Fonden var derfor blevet etableret i 1970'erne med det formål at yde pensionstilskud til denne gruppe af medarbejdere. Da han tiltrådte som forretningsfører, satte han sig ind i vedtægterne for at kunne administrere Fonden og dens bevillinger og investeringer i overensstemmelse med vedtægterne. Fonden var ikke en del af SAS, men organiseret som en selvstændig juridisk enhed. Han overtog opgaven efter en tidligere revisionschef i SAS. Han satte sig også ind i overenskomsten, hvorefter SAS var forpligtet til at indbetale et på daværende tidspunkt fikseret beløb til Fonden, hvilket udgjorde Fondens indtægtskilde, og han sikrede sig som forretningsfører, at indbetalingerne blev foretaget blev indbetalt og reguleret i overensstemmelse med aftalen. Forevist lokalaftalen af 26. november 1991, ekstrakten s. 448, punkt d, har vidnet forklaret, at han opfattede det fuldstændigt bogstaveligt, når der stod, at fondsbestyrelsen skulle træffe beslutning for 1 år ad gangen, idet Fonden efter sine vedtægter og regulativbestemmelser ikke kunne gøre andet. Fondens formål var efter bedste evne og baseret

på sin økonomi at opfylde sine betingelser. Fonden havde selvstændig beslutningskompetence med hensyn til i hvilken grad og på hvilken måde, Fonden ydede tilskud. Fonden kunne søge vejledning i lokalaftalen, som angav nogle intentioner og målsætninger, og havde også gjort det, men Fonden havde en selvstændig forpligtelse til at træffe bestemmelse om bevillinger, og det havde man gjort for 1 år ad gangen. I hele den periode fra 1991 til 2010, hvor vidnet har været med, har Fondens bestyrelse altid levet op til denne forpligtelse, og det var hans afgjorte opfattelse, at der aldrig i bestyrelsen havde været tvivl om, at det var sådan, det var. Det fremgik også af referaterne fra bestyrelsesmøderne, at man årligt havde haft drøftelser om de årlige bevillinger. I årenes løb traf aftaleparterne flere gange aftale om en udvidelse af kredsen af berettigede. I den forbindelse sikrede Fondens bestyrelse sig, at der hver gang fulgte en øgning af Fondens indtægter med, således at Fondens bevillinger ikke kom under pres. Ad punkt 3a, sidste afsnit, har vidnet forklaret, at "maksimalt kapitalbeløb" var en beregningsstørrelse, som tog udgangspunkt i de konkrete personer, som var omfattet af reglerne i Fonden på det pågældende tidspunkt, og for dem gjaldt, at man havde et beregningsværk, som forsøgte at simulere den opsparingsværdi, der var i de pågældendes personlige kapitalpensionsdepoter. Mod det blev der sat, jf. formlen, en beregning af det maksimalbeløb, som man ønskede, at de pågældende personer skulle have. Mankoen imellem de to beløb var genstand for en bevilling fra Fonden i det omfang Fondens midler rakte til. Man omregnede kapitalbeløbet til en månedlig ydelse ved at gange med en faktor 0,65, jf. punkt 3c. Indtil 1991 var kredsen af berettigede defineret på nogle særlige lister. I 1991 blev kredsen udvidet med dem, som fyldte 45 år i en 5-årig overenskomstperiode fra 1990, og der blev samtidig aftalt en forøgelse af SAS indbetalinger til Fonden. I 1997 var der en større ændring, hvorefter alle cabin attendants blev omfattet af Fonden mod til gengæld, at ingen nyansatte cabin attendants efterfølgende blev det. Fonden blev således termineret med hensyn til, hvilke personer der kunne komme til at modtage ydelser fra Fonden. Året 1997 var karakteriseret ved, at aftaleparterne, dvs. SAS og CAU, havde en interesse i af hensyn til omkostningsstrukturen og kabinepersonalets aldersmæssige sammensætning, at der blev skabt økonomisk mulighed for gennem aftaler, at cabin attendants kunne gå tidligere på pension. Vidnet deltog selv ikke i overenskomstforhandlingerne, men bistod nogle gange SAS med at fremskaffe grundlaget for forhandlingerne. Der blev udviklet nogle hypoteser i forhandlingsrummet, som var genstand for nærmere overvejelser i en arbejdsgruppe. Forenklet gik hypoteserne ud på, om man gennem en kalkulation kunne finde finansiering til førtidspensionering af ældre kabinemedarbejdere, hvis man tilførte nye og lavere løntrin for nyansatte, for derved at skabe mobilitet i virksomheden og sikre sig imod, at for store grupper af medarbejdere endte i den høje ende af lønskalaen med høje omkostninger til følge. Arbejdet blev igangsat af Thomas Carlstein, som var forhandlingschef for SAS på daværende tidspunkt, og af Jan Rovsing, tidligere Hansen, som var initiativtageren fra CAU's side. Det var i virkeligheden Jan Rovsings ide, der skulle efterprøves. I den arbejdsgruppe, der blev nedsat, deltog foruden vidnet og Jan Rovsing den pensionsansvarlige i SAS, Thomas Andreasen, og på CAU's side var N.E. Hansen også med. Arbejdsgruppen tilknyttede eksperter på området og lavede herefter helt traditionelt kalkulationer og nutidsværdiberegninger ud fra nogle satte forudsætninger om nyrekruttering, pensionering m.v.

Forevist lokalaftalen per 1. september 1997, ekstrakten s. 491, punkt 2, har vidnet forklaret, at arbejdsgruppen afgav en rapport, samt at det oprindelige faste tilskud fra SAS knyttede sig til den oprindelige kreds af berettigede. Det nye i aftalen var, at der skulle

foretages den særlige, individuelle beregning, jf. ovenfor, i hvert enkelt tilfælde af pensionering af nye berettigede. Det var beregnet, at økonomien i Fonden ud fra de givne forudsætninger hang fint sammen. Der lå ikke i den individuelle beregning nogen tilkendegivelse fra SAS om, hvad hver enkelt medarbejder kunne få, men alene en tilkendegivelse om, hvad Fonden skulle have fra SAS. Det var alene en beregningsmetode, der havde til formål at finde ud af, hvilket beløb SAS skulle betale til Fonden, og når SAS havde betalt dette, var SAS forpligtelse opfyldt. Vederlaget fra SAS var ikke knyttet til det enkelte individ. Det var en udtrykkelig forudsætning for selve strukturen i aftalen, at SAS fik omkostningsbesparelser og mulighed for nyrekruttering af personer på lavere løntrin, således at man kunne skabe personaleomsætning, og at det kunne bidrage til den ekspansion, man havde i støbeskeen, mod, at SAS gav disse ydelser til Fonden, som til gengæld skulle bruge pengene fornuftigt i overensstemmelse med sine regulativer. Der lå en positiv beregning på, at SAS ville spare penge ved det, hvilket ikke var i modstrid med CAU's ønsker om øget mobilitet for at sikre karrieremuligheder for medlemmerne. Forevist lokalaftalen per 1. juni 2005, ekstrakten s. 563, har vidnet forklaret, at aftalen principielt ikke indeholdt ændringer i forhold til det tidligere. Der var imidlertid et betydeligt administrativt arbejde forbundet med at beregne den fiktive opsparing, som skulle spejle medarbejderens rigtige opsparing, som man ikke kendte til. SAS havde indkøbt et særligt aktuarsystem til dette, som både var dyrt og ressourcekrævende at vedligeholde. Derfor overvejede man, om man kunne gøre det ved en enklere metode, hvilket blev realiseret ved aftalen fra 2005, som er udtryk for metodeskifte, men ikke et principskifte. Man tog udgangspunkt i en anden type beregninger, som var mere genetiske beregninger, som gik ud på, at havde man en præmiebaseret ordning og givet, at den havde et givent niveau på 60-års tidspunktet, hvor meget ville manoen så være, hvis man skulle tidligere lægge den til ved 59 år, ved 58 år o.s.v. og så indlægge nogle aktuarforudsætninger for, hvad kapitaltilskuddet ville skulle være under disse forudsætninger. Derfor lavede man disse to skemaer, der var genstand for forhandlinger mellem aftaleparterne. Vidnets rolle var at lave skemaerne og forarbejdet sammen med nogle aktuarer. Skemaerne udtrykte på enkel og let administrerbar vis, hvad manoen var, d.v.s. hvad SAS skulle betale til Fonden. Der var aldrig debat i bestyrelsen om, hvorvidt de havde regnet rigtigt. Kapitalbehovet, jf. s. 564, var SAS forpligtelse til at betale til Fonden over en 5-årig periode. Det var uændret Fondens bestyrelse, der traf bestemmelse om bevillinger for 1 år ad gangen, jf. s. 566, punkt 4.2.3, sidste afsnit, efter de regler, der gjaldt for Fonden. Ad s. 567, punkt 6, har vidnet forklaret, at SAS havde et ønske om at få termineret aftalen i sin helhed, men ønsket blev ikke delt af CAU på daværende tidspunkt, hvorfor parterne valgte at skrive det ønske, som SAS havde udtrykt, ind i aftalen på denne måde. Punkt 6 indebar, at SAS kunne bringe alle sine forpligtelser til ophør ved at foretage indbetalinger direkte til individerne, hvis man ikke blev enige om noget andet, hvorefter aftalen definatorisk ville være lukket. Størrelsen af SAS betalingsforpligtelse var uforandret, nu blot over for individerne i stedet for til Fonden. Punkt 6 indebar ikke, at SAS nu havde givet et tilsagn over for individerne, fordi 2005-aftalen ikke forandrede selve grundlaget, men blot metoden til at beregne SAS vederlag, og det var sådan, at man i bestyrelsen opfattede denne aftale.

Forevist lokalaftalen af 5. april 2007, ekstrakten s. 584, har vidnet forklaret, at denne aftale var en videreførelse af den eksisterende aftale. Dog blev der tilført en egenbetaling på 2 % fra medarbejderne og SAS vederlag til Fonden blev tilsvarende nedsat med 2 %. Der blev lavet nogle regler for, hvordan man kunne få sin egenbetaling tilbage, hvis man

fratrådte, før man kunne gå på Fonden.

Forevist lokalaftalen fra 1974, ekstrakten s. 359, punkt d, har vidnet forklaret, at han opfattede denne aftale som svarende indholdsmæssigt til de senere aftaler. Stifterne lavede en prioritetsrækkefølge baseret på almindelige og fornuftige principper for den type ydelser for det tilfælde, at Fondens midler ikke rakte til. Stifternes hensigt med denne prioritering var gået igen fra aftale til aftale. SAS havde altid betalt, hvad man skulle. Det ville have krævet en ny aftale, hvis SAS skulle tilføre yderligere midler.

Forevist vedtægterne gældende fra 1987, ekstrakten s. 428, har vidnet forklaret, at det afgjort er hans opfattelse, at Fondens bestyrelse i hele den periode, hvor han havde været med, har efterlevet bestemmelserne i vedtægterne, herunder om regnskabsaflæggelse etc. Der opstod en problemstilling med fondsmyndighederne, som blev afklaret. Det drejede sig om, at Fondens struktur var anderledes end de fleste fonde, som typisk havde en tilført grundkapital, der forblev urørt, og hvor de årlige ydelser var baseret på de fri midler, dvs. renterne af grundkapitalen. Denne Fond havde omvendt en løbende kapital-sikring. Man drøftede med fondsmyndighederne, hvorledes dette skulle komme til udtryk i årsrapporterne, dvs. hvilken del der skulle udskilles til grundkapital og hvilken del, der skulle sættes ud som fri og disponerbar kapital. Det blev løst ved, at der blev afsat et vist beløb, der har stået lige siden, i hvert fald til 2010. Det var Fondens ønske, at denne grundkapital var så lille som muligt, fordi det ikke var meningsfuldt efter Fondens formål, at der var en grundkapital tilbage, når alle berettigede var døde. Det var denne balance, der blev drøftet med fondsmyndighederne. Fondsmyndighederne var afgjort bekendt med Fondens struktur og den diskrepans, der ville være i at udskille en stor grundkapital, når Fondens formål netop var at bruge grundkapitalen til at uddele suppleringsydelser.

Der havde været givet blanke revisionspåtegninger i alle de år, hvor vidnet havde været med, og revisor havde ikke udtrykt nogen bekymring for, at administrationen af Fonden ikke var egnet til at understøtte Fondens formål. Det var af praktiske grunde, at SAS var tog administrationen af Fonden. Det var praktisk, fordi SAS kunne foretage udbetalingsadministrationen over lønsystemet, uden at det var omkostningskrævende for SAS, og derved opnåede Fonden en besparelse. SAS havde modtaget betaling for denne administration i en vis årrække. Der havde aldrig været en sammenblanding af SAS og Fondens økonomier. Fonden havde selvstændige depoter til sine værdipapirer, selvstændige bankkonti til sine beholdninger og den havde ført selvstændigt regnskab, ligesom Fonden på et tidspunkt indkøbte sit eget regnskabssystem. Der blev ført månedlige afstemninger og mellemregningerne blev clearret successivt. Vidnet havde set nogle af brevene fra Fonden, men han havde ikke haft meget med den del af administrationen at gøre, som først var tillagt en medarbejder i SAS lønningsafdeling ved navn Alice Withen og derefter Kirsten Andersen.

Forevist bestyrelsesmødeprotokollat fra den 5. marts 1991, ekstrakten s. 443, punkt 2, 6. punktum, har vidnet forklaret, at det godt kan passe, at det drejer sig om SAS indbetalinger til medarbejdernes pensionskonti. Det historiske grundlag var, at man havde en fortegnelse over medarbejdere, der var omfattet af reglerne i Fonden, og som var defineret i aftalen. Det var den oprindelige gruppe, der var omfattet af Fonden. For dem gjaldt, at man førte et regnskab over deres kapitalpensionsdepoter, og at SAS indbetalte noget af vederlaget direkte til de enkelte medarbejders kapitalpensionsdepoter og resten til Fonden. Det blev nævnt i forbindelse med Fondens regnskab, fordi det var en fondsydelse, som Fonden havde bedt SAS om at formidle ned til depoterne. Fonden havde for-

pligtelsen til at sikre, at dens formål blev opfyldt. Suppleringen kunne ske på to måder, enten ved a conto tilførsler direkte til medarbejdernes depoter for at sikre, at de opfyldte det mål, der var forudsat og defineret, eller hvis målet ikke var forudsat og defineret, kunne man give årlige tilsagn om suppleringsydelse. Denne ordning ophørte kort tid efter vidnets tiltræden, fordi det blev vurderet som administrativt problematisk, fordi Fonden ikke kunne afregne denne type ydelser over for Skat.

Forevist bestyrelsesmødeprotokollat fra den 5. maj 1992, ekstrakten s. 452 f, punkt 8, har vidnet forklaret, at man i 1991 lavede en ændring, som indebar en udvidelse af kredsen af berettigede med dem, der i overenskomstperioden fyldte 45 år, og at man ikke for denne gruppe af personer havde et historisk grundlag, hvor man havde opgjort den historiske opsparing på de pågældende personer. For at kunne håndtere det på rette vis, skulle man have historikken på plads. Opgaven var at lave et administrativt system, der historisk kunne opregne den fiktive saldo på de personer, der nu kom ind i Fondens regi, og som man ikke havde historik på.

Forevist bestyrelsesmødereferat fra den 23. april 1993, ekstrakten s. 460, punkt 8, har vidnet forklaret, at den fundne løsning på opgaven nævnt ovenfor blev vurderet som mindre hensigtsmæssig og beregningsteknisk problematisk, hvorfor man skulle finde alternativer.

Forevist bestyrelsesmødeprotokollat fra den 13. oktober 2003, ekstrakten s. 536, 1. afsnit, 3. punktum, har vidnet forklaret, at størrelsen af SAS årlige indbetalinger til Fonden i alle aftaler før 1997 var fikseret i den kollektive overenskomst mellem CAU og SAS. Der var tale om et fast årligt beløb og det var i overenskomsten aftalt, hvorledes beløbet skulle reguleres årligt, hvilket knyttede sig til lønudviklingen for den pågældende personalegruppe. Vederlaget blev således opskrevet med samme procentsats som lønudviklingen. Ad ændringen i den forsikringsmæssige afdækning af pensionsplanen har vidnet forklaret, at der opstod en særlig begivenhed i forbindelse med nogle pensionsydelse aftalt i en kollektiv aftale som var afdækket i Danica og som ikke havde noget med Fonden at gøre, hvor man opdagede i forbindelse med nogle vilkårsændringer, at der var opstået en opsparing i form af en positiv kapitalværdi, som, da kapitalværdien var udskilt fra SAS, ville kunne bruges til at lave suppleringsydelser. Parterne besluttede, at denne merværdi, som skyldtes noget helt andet, skulle udbetales fra Danica som et kapitalindskud til Fonden.

Forevist bestyrelsesmødeprotokollat fra den 19. maj 2009, ekstrakten s. 616, punkt 5, har vidnet forklaret, at det var første gang, at bestyrelsen ikke regulerede ydelserne op. Alle de foregående år havde man hvert år reguleret ydelserne op. Baggrunden for beslutningen i 2009 var finanskrisen, som medførte, at Fonden led betydelige tab. I 2009 var der et kapitaltab på mere end 30 %, hvilket var ganske alvorligt, og på det grundlag valgte man at suspendere reguleringen for at varetage økonomien og det langsigtede perspektiv. Det var en enig beslutning i bestyrelsen. Man ville også undersøge tingene nærmere, for der opstod i bestyrelsen en drøftelse af, hvad der ville være den rigtige indretning for Fonden på længere sigt. Der blev derfor afholdt 1 eller 2 ekstra bestyrelsesmøder.

Forevist bestyrelsesmødeprotokollat fra den 27. maj 2010, ekstrakten s. 633, punkt 5, har vidnet forklaret, at situationen var, at bestyrelsen måtte tage fat på problemstillingen, i hvilken grad man i fremtiden ville kunne regulere ydelserne i lyset af den økonomiske situation, som Fonden var kommet i som følge af finanskrisen. Det afstedkom forskellige diskussioner i bestyrelsen, der påbegyndte på mødet i maj 2010, hvor nogen i besty-

relsen mente, at man burde lave en ganske drastisk nedsættelse af ydelserne med henblik på at skabe en mere aktuarmæssig balance, dvs. indregne ydelser, som om at de ikke var 1-års bevilget, men til evig tid bevilget, hvorimod vidnet og Arne Sørensen talte for at nedsætte ydelserne mere glidende til man havde et større overblik og så man kunne tage højde for, hvordan tingene udviklede sig på sigt. Bestyrelsen skulle have beregninger fra Aon til at understøtte sine beslutninger. Beregningerne var vedrørende Fondens evne til, baseret på sin økonomi, at give ydelser efter sit formål. Der var ingen tvivl i bestyrelsen om, at man havde autonomi til at træffe disse beslutninger.

Forevist bestyrelsesmødeprotokollat fra den 30. juni 2010, ekstrakten s. 651-652, har vidnet forklaret, at diskussionen fortsatte på dette møde samt at han fratrådte i bestyrelsen kort efter. Vidnet kan vedstå, at han ikke kunne støtte beslutningen om at lave en drastisk nedsættelse på det grundlag, der forelå på mødet. Vidnet mente, at man i stedet skulle skabe sig et overblik og gå efter en mere langsigtet løsning. Ad s. 652, 1. afsnit, forklarede vidnet, at diskussionen ikke handlede om arbejdsmarkedsbidraget, der ikke var årsagen til miseren, og at det anførte mere var et politisk statement. Med indførelsen af arbejdsmarkedsbidraget opstod der den situation, at man skulle betale arbejdsmarkedsbidrag per indbetaling til et pensionssystem, mens til gengæld ydelser fra et pensionssystem var fritaget for arbejdsmarkedsbidrag, hvilket betød, at man betalte lavere skat af pensionsydelse end af arbejdsindkomst. Dette havde været gældende i mange år på dette tidspunkt. At man valgte at bruge arbejdsmarkedsbidraget som begrundelse, var for at gøre beslutningen lettere modtagelig for individerne, fordi man fik forklaret, at de stadig havde den skattemæssige fordel, hvilket de havde uanset dette. Der blev ikke talt om i bestyrelsen, at SAS var forpligtet til at indbetale flere penge til Fonden, så man kunne undgå nedsættelserne. Hele sigtet med diskussionen, som var fælles for alle i bestyrelsen, var hvad man skulle gøre for at sikre, at Fonden kunne opfylde sit formål med den kapital, der var til rådighed.

Man havde ikke aftalt noget om arbejdsmarkedsbidraget i 1997-lokalaftalen. Den generelle regel var, at det var pensionsinstituttet og ikke arbejdsgiveren, der skulle indbetale arbejdsmarkedsbidraget til Skat, og man trak bidraget, før man satte indbetalingerne ind på folks depoter. Arbejdsgiveren skulle derfor indbetale bruttobeløbet til pensionsinstituttet. Efter Fondens regler skulle arbejdsgiveren indbetale arbejdsmarkedsbidraget til Skat, fordi Fonden ikke havde mulighed for at afregne arbejdsmarkedsbidraget til Skat. SAS skulle efter reglerne afregne arbejdsmarkedsbidraget, inden vederlaget minus de 8 % blev indbetalt til Fonden. Den skattemæssige ordning var politisk besluttet og indebar en fremrykket beskatning af pensionsindskud. Til gengæld blev skatten af pensionsmidler lavere, fordi der ikke skulle betales arbejdsmarkedsbidrag af pensionsydelse. Derfor brugte bestyrelsen dette som argument for at nedsætte ydelserne fra Fonden med 8 %. Man ville sige, at de berettigede havde bevaret deres købekraft, fordi bestyrelsen kunne have foretaget en nedsættelse på 8 % tidligere.

Arne Sørensen, Director Industrial Relations i SAS, har forklaret blandt andet, at han i 2010 gik på pension fra denne stilling, hvor han sad som forhandlingschef og havde ansvaret for overenskomstforhandlinger, lokalaftaler, fortolkninger, fagretlige sager og i det hele taget alle relationer til fagforeningerne. Han kom i lære i SAS i 1967 som flymekaniker og arbejdede som flymekaniker til 1982. Derefter var han tillidsmand i en periode og i 1986 blev han arbejdsmiljø- og sikkerhedsleder. Kort tid efter blev han forhandlingskonsulent i forhandlingsafdelingen, derefter personalechef i SAS Data, og der-

efter personalechef i SAS stationsafdeling. I 1995/1996 kom han til forhandlingsafdelingen i SAS centrale personaleafdeling, hvor han sad som forhandlingschef for al markpersonalet i Danmark. SAS i Danmark blev udskilt som et selvstændigt aktieselskab i 2004. Han fulgte med over i SAS Danmark A/S som personalechef og havde forhandlingsansvaret for alle personalegrupper. I den forbindelse begyndte han fra ultimo 2003 at få kontakt med CAU, hvilket han havde frem til sin fratreden. Han var bestyrelsesmedlem i Fonden fra 2004 til 2010.

Han havde i høj grad beskæftiget sig med pensionsforhold i SAS. Umiddelbart efter, at han blev forhandlingschef for markpersonalet i Danmark, var der af hans forgænger i jobbet, Svend Møllenberg, startet et arbejde med at omkonvertere pensionsordningen for markpersonalet, som var en tilsagnsordning, til en bidragsbaseret ordning. Han fortsatte dette arbejde, som blev afsluttet med en aftale kaldet Vedbæk-aftalen ca. 1½ år efter. Kabinemedarbejderne var ikke omfattet af Vedbæk-aftalen, fordi de allerede havde en bidragsbaseret pensionsordning. SAS rådgav ikke om beregninger etc. i individuelle pensionsforhold, men oplyste om eksistensen af SAS pensionsordninger. SAS havde entret med JH Assurance som rådgiver og senere blev det AON, som havde opkøbt JH Assurance .

Han kendte i overordnede træk til Fondens forhold, da han indtrådte som bestyrelsesmedlem i 2004, fordi han som forhandlingschef havde hørt om de forhandlinger, man havde i 1997, da man ændrede reglerne for Fonden. Ved sin tiltræden som bestyrelsesmedlem satte han sig ind i Fondens vedtægter og regler, og han lænede sig også op af de andre bestyrelsesmedlemmers erfaringer. Fonden er en selvstændig juridisk enhed, som SAS gennem aftaler forpligtede sig til at indbetale et beløb til, når kabinemedarbejdere lod sig pensionere som 55-59-årige. SAS og Fonden var to helt adskilte ting. Det fremgik af lokalaftalerne, hvor meget SAS skulle indbetale til Fonden og SAS havde ikke andre betalingsforpligtelser i forhold til Fonden.

Forevist vedtægterne, ekstrakten s. 428 ff, har vidnet forklaret, at bestyrelsen stedse har efterlevet vedtægtens bestemmelser. Bestyrelsen traf årligt i overensstemmelse med § 8 bestemmelse om tilskud for 1 år ad gangen, for det fulgte af bestemmelsen, at det var det, som man skulle gøre.

Forevist lokalaftalen pr 1. september 1997, ekstrakten s. 493, 3. sidste afsnit, har vidnet forklaret, at fondsbestyrelsen som foreskrevet fastsatte bevillingerne hvert år for 1 år ad gangen. Hvis der ikke var nok penge i Fonden, måtte bestyrelsen, som man også gjorde det senere, nedsætte ydelserne. Sådan opfattede han også bestemmelserne dengang. SAS var ikke forpligtet til at indbetale andre beløb til Fonden end dem, der fremgik af aftalens punkt 2, jf. s. 491. Han er aldrig som forhandlingschef blevet mødt med det synspunkt, at SAS havde yderligere betalingsforpligtelser. På et tidspunkt var det oppe under forhandlingerne, at Fonden kunne komme til at mangle penge, og at der måske skulle tilføres flere midler. Det var i hvert fald CAU's synspunkt, men for SAS handlede alt på daværende tidspunkt om nedskæringer, så det kom slet ikke på tale.

Forevist lokalaftalen gældende fra 2005, ekstraktens s. 563, har vidnet forklaret, at han som forhandlingschef var med til at forhandle denne aftale, hvor kapitalbeløbene, som SAS skulle betale, blev låst som vist i skemaerne og således, at beløbene kun skulle reguleres i overensstemmelse med lønreguleringen. Det skete for at undgå de tidligere meget komplicerede beregninger. Aftalen indebar ikke, at SAS gav tilsagn om at betale mere til medarbejderne end efter den tidligere aftale. Ad punkt 6, s. 567, har vidnet forklaret, at der var tale om en fall-back klausul, som aldrig var blevet taget i brug. Han kunne

ikke sige, om klausulen var et stærkt ønske fra den ene eller den anden af aftaleparterne. Det var for at have en løsning at falde tilbage på, hvis man ikke kunne opnå enighed om at ændre aftalen. Klausulen indebar, at SAS ville have kunnet opfyldt alle sine forpligtelser ved at indbetale til medarbejdernes kapitalpensionskonti.

Forevist lokalaftalen af 5. april 2007, ekstraktens s. 584, har vidnet forklaret, at SAS havde et datterselskab, SAS Commuter, som blev virksomhedsoverdraget og kom ind under store SAS, og at der derfor var behov for en ny aftale for at få præciseret, at kabinpersonalet i SAS Commuter blev omfattet af aftalen, hvilket de ikke havde været tidligere. Bortset fra denne udvidelse af kredsen af berettigede, var der i øvrigt tale om en videreførelse af den tidligere aftale.

Forevist lokalaftalen fra 2010, ekstraktens s. 624, har vidnet forklaret, at han deltog i overenskomstforhandlingerne i 2010. Lokalaftalen blev fra SAS side underskrevet af Niels Erik Hansen, fordi ledelsen ønskede, at funktionscheferne tog mere ansvar for aftalen, men i realiteten var det ham og Niels Erik Hansen, der forhandlede aftalen. Ved overenskomstforhandlingerne blev lønreguleringen sat ned med 7 %, og der var enighed om, at kapitalbeløbet i skemaerne i lokalaftalen skulle sættes tilsvarende ned, hvilket var baggrunden for ændringen af aftalen. Som en nyskabelse blev der indført en regel om et eget bidrag på 2 % fra medarbejderne. Der blev ikke fra CAU's side under overenskomstforhandlingerne formelt fremført noget krav om, at SAS skulle betale yderligere tilskud til Fonden, hvilket ville have krævet, at der blev indgået ny aftale mellem parterne. Han havde noget uformel korridorsnak med Verner Lundtoft Jensen om det, men fra SAS side var der fokus på besparelser, hvorfor det ikke var et emne, som SAS ville tage op. Det var ikke Verner Lundtoft Jensens opfattelse, at SAS i forvejen var forpligtet til at indbetale mere til Fonden, for så ville han jo ikke have talt om, at de skulle forhandle om flere penge til Fonden. SAS havde steds opfyldt sine betalingsforpligtelser og der havde aldrig i vidnets tid været nogen diskussion med CAU om dette. Bestyrelsen modtog hvert år en revisionsrapport med blanke revisorpåtegninger. Der havde aldrig fra revisors side været udtrykt bekymringer eller fremført advarsler eller angivet, at Fondens midler og administration ikke havde været behørigt adskilt fra SAS.

Forevist brev af 22. juli 2010 fra Fonden, ekstrakten s. 653, har vidnet forklaret, at forretningsgangen var tilrettelagt, da han indtrådte i bestyrelsen, og at ordningen fortsatte uændret i hans periode. Rent praktisk foregik det på den måde, at der var nogle medarbejdere i SAS administrationsafdeling, som i virkeligheden var købt af Fonden til at forestå den praktiske administration af Fonden og forestå udbetalingerne m.v. Vidnet har ikke kendskab til, at der skulle være blev afgivet breve fra Fonden til medarbejderne på SAS brevpapir, hvor SAS havde skrevet under på, hvad størrelsen af ydelsen og bidrag ville være, hvilket også ville have været i strid med forretningsgangen. Han så først referaterne fra bestyrelsesmøderne, da han indtrådte i bestyrelsen.

Forevist bestyrelsesmødeprotokollat fra den 17. september 2004, ekstrakten s. 544, har vidnet forklaret, at referatet er retvisende i forhold til, hvad der var foregået på mødet. Bestyrelsen tog hvert år stilling til næste års bevillingerne for 1 år ad gangen. Der var ikke tale om en formalitet, men om reelle drøftelser, hvilket også nedsættelserne de senere år afspejlede.

Forevist bestyrelsesmødeprotokollat fra den 19. maj 2009, ekstrakten s. 613, ad punkt 2, har vidnet forklaret, at revisor havde anbefalet, at forretningsgangen blev nedfældet på skrift, hvilket skete. Revisor godkendte efterfølgende beskrivelsen. Ad s. 616, punkt 5, har vidnet forklaret, at det var på det tidspunkt, hvor bestyrelsen begyndte at blive be-

kymret for, om Fondens midler rakte til. Der var blevet lavet nogle beregninger, som viste, at nedgangen i formuen betød, at de ville tømme Fonden, hvis ikke de gjorde noget. Fondens forpligtelse var at opfylde sit formål at yde pensionstilskud til de berettigede og for at leve op til dette, måtte bestyrelsen tage de nødvendige forholdsregler, så Fondens eksistens ikke kom i fare.

Forevist bestyrelsesmødeprotokollat fra den 27. maj 2010, ekstrakten s. 633 f, ad punkt 4, 5 og 8, har vidnet forklaret, at Fonden havde lidt et tab på ca. 40 % i 2008 og at det derfor var nødvendigt at justere på ydelserne. Man havde brug for nogle beregninger fra AON med fremskrivninger under nogle givne forudsætninger for at se, hvad der var penge til.

Forevist bestyrelsesmødeprotokollat fra den 30. juni 2010, ekstrakten s. 651 f, har vidnet forklaret, at han husker mødet. Problemerne blev drøftet og at en nedsættelse nok var nødvendig. Charlotte Halvorsen foreslog en regulering med 16-18 %. Det var opfattelsen, at så var problemerne løst en gang for alle. Vidnet og Kjeld Skjold Pedersen mente, at det var for drastisk et tiltag, og at en nedsættelse på 8 % var forsvarlig, og så kunne man holde øje med udviklingen. Det endte med en enstemmig beslutning, som der var konsensus om, også fra Niels-Erik Hansens side, som, om nogen, havde indsigt i situationen. Ingen satte spørgsmålstegn ved, om bestyrelsen havde den fornødne kompetence til at træffe beslutning om nedsættelse.

Både i 2005 og 2010 forhandlede han overenskomster med Verner Lundtoft Jensen. CAU og SAS havde hyppig kontakt og drøftede forskellige ting. Der var overenskomstforhandlinger og enkelte gange lokalaftaler og herudover var der masser af løbende spørgsmål, f.eks. om fortolkning af aftaler, som blev drøftet. Pensionsforbedringsaftalen blev drøftet i forbindelse med overenskomstforhandlingerne. Pensionsforbedringsaftalen var vigtigt for medarbejderne, men også for SAS, idet den udgjorde en betydelig omkostning. Den havde også værdi, når der var nedskæringer, idet nogen undgik at blive fyret. Ordningen var blevet etableret på en helt anden baggrund, end den udviklede sig til. Medarbejderne havde ingen sikkerhed for, at ydelserne ville være livsvarige. Det vidste parterne godt under forhandlingerne, for det blev aftalt, at SAS skulle indbetale et kapitalbeløb til Fonden og dermed med var SAS ude af kontrol med det. Der blev aldrig talt om, at ydelser kunne blive mindre.

Påny forevist lokalaf-talen gældende fra 2005, ekstrakten s. 565 f, punkt 4.2.3, har vidnet forklaret, at samme ordlyd også fandtes i de tidligere aftaler og blev videreført uændret, og at det ikke havde givet ham anledning til de store overvejelser Egetbidraget på 2 % blev indført af økonomiske grunde. Procentsatsen blev fastsat gennem forhandlinger. Beløbet skulle indbetales til SAS, og der blev lavet nogle udviklede regler om, at det skulle tilbagebetales, hvis ikke det blev brugt. Han husker ikke, hvornår bestyrelsen begyndte at blive bekymret for Fondens økonomi, men bekymringen kom reelt til udtryk, da de begyndte at modtage beregninger fra AON.

Thomas Carlstein, fhv. Vice President i SAS, har forklaret blandt andet, at han er jurist; han blev ansat i SAS i 1994 og fratrådte i 2007 eller 2008. Han var forhandlingsansvarlig for kabinepersonalet i SAS i Sverige, Norge og Danmark fra 1995 til 2003. I 2003 skiftede han ansvarsområde og blev forhandlingsansvarlig for piloterne i stedet. Man forsøgte at forhandle med alle fagforeningerne i de tre lande, men det var ikke så let, blandt andet fordi retsgrundlaget var forskellige, og derfor kørte forhandlingerne i de tre lande separat. Som forhandlingsansvarlig forhandlede han også løn og pension, men ik-

ke som ekspert, idet han havde eksperter med til at bistå sig inden for de forskellige områder og især inden for pensionsområdet. Pensionssystemerne i de tre lande var forskellige. Der var en del ligheder, men også en del forskelligheder. Pensionsordningen for kabinepersonalet i Danmark var præmiebaseret modsat i Sverige, hvor der var en tilsagnsordning, og det så man ingen grund til at ændre ved. Man kunne ikke sige, at SAS foretrak det ene system frem for det andet. SAS pensionssystemer var tilpasset det almindeligt gældende pensionssystem i de respektive lande.

Som forhandlingschef for kabinepersonalet vidste han, at Fonden eksisterede, og at den gav tilskud til medarbejderne under visse forudsætninger, som Fonden satte op i forhold til, hvor mange penge der var, samt at fondsbestyrelsen hver år traf beslutning om bevilninger for 1 år ad gangen. Han var i overordnede træk bekendt med aftalegrundlaget for Fonden, herunder principperne for Fondens virke. Fonden er en selvstændig juridisk person med sine egne vedtægter. Ved overenskomstforhandlingerne talte man om, hvilke tilskud SAS skulle give til Fonden. Ved aftalen i 1997 skete der ikke nogen ændring med hensyn til Fonden som sådan, men SAS bidrag til Fonden blev øget og samtidig fik SAS en lempeligere lønsskala for kabinepersonalet end tidligere.

Forevist lokalaftalen gældende fra 1. september 1997, ekstrakten s. 491, punkt 2, 2. afsnit, har vidnet forklaret, at der skulle være en økonomisk ide i det for SAS, og der gik et ganske omfattende arbejde forud i en arbejdsgruppe med deltagelse af repræsentanter fra SAS og CAU og med eksperter indkaldt for at se, om der kunne findes en model, der kunne give effekt for begge parter med hensyn til tilskuddene fra Fonden. Det drejede sig om at finde en model, så der kunne komme rentabilitet ind i at skyde flere penge ind i Fonden for SAS, og det opnåede man ved at tilføje tre lavere løntrin til lønsskalaen. Det var sigtet, at ordningen som minimum skulle være omkostningsneutral for SAS. Ordningen skulle finansieres af, at der kom andre medarbejdere ind til en lavere løn. Det var forudsætningen for SAS, som ikke havde nogen intention om at øge sine omkostninger. Jan Rovsing var med i forhandlingerne. Der var en fælles forståelse om, at der skulle være en besparelse i det for SAS, eller at det i det mindste skulle være omkostningsneutralt. Foreholdt Jan Rovsings forklaring om, at aftalen i punkt 2, 2. afsnit, indebar, at SAS garanterede, at der ville være penge nok i Fonden til at udbetale en bestemt størrelse ydelser med, afviste vidnet dette og forklarede, at Fonden var en selvstændig juridisk person, som kun rådede over sin egen formue. SAS havde ikke andre betalingsforpligtelser over for Fonden end det, som fremgik af punkt 2, der udtømmende gjorde op med SAS betalingsforpligtelser. Vidnet var med i forhandlingerne og med til at godkende aftalen.

En fond svarer til det, der i svensk jura kaldtes en stiftelse. Der ville ikke efter svensk ret kunne oprettes en stiftelse med samme formål og vilkår som Fonden. Der fandtes to pensionssystemer i Sverige, henholdsvis et bidragsbaseret og et tilsagnsbaseret system. I Sverige er der offentlig tilsyn med pensionsmidlerne. Vidnet forudsætter, at det samme er tilfældet i Danmark. Han og Svend Møllenborg havde delt arbejdsopgaverne imellem sig i forbindelse med forhandlingerne. De var flere til stede i forhandlingsrummet, også eksperter, og vidnet har bestemt været med i forhandlingerne med Jan Rovsing.

Søren Johansen, medlem af Fondens bestyrelse, har forklaret blandt andet, at han har været ansat i SAS i 27 år som purser. Han er fortsat medlem af Fondens bestyrelse, hvortil han er udpeget af CAU. Han har endvidere siddet i CAU's bestyrelse i 15 år fra 1998 til 2013 og har i den forbindelse deltaget i overenskomstforhandlinger med SAS. I

CAU's bestyrelse var arbejdsområderne fordelt i mellem dem, og fra 2008 og fremefter har han beskæftiget sig med løn- og pensionsforhold.

Han blev medlem af Fondens bestyrelse i 2010. Der blev der afholdt årlige generalforsamlinger, hvorfra der blev lavet referat. På det tidspunkt blev der ikke lavet referater fra de øvrige bestyrelsesmøder, der blev afholdt i årets løb, og der var ikke nogen forretningsorden. Fra 2010 og fremefter begyndte bestyrelsen at afholde hyppige møder og tage referater af dem alle. Alle i CAU's bestyrelse vidste gennem de udpegede Fondsbestyrelsesmedlemmer, at Fonden havde økonomiske problemer og var blevet hårdt ramt af finanskrisen i 2008 og årene efter, og at Fonden mistede 35-40 % af formuen i de år. Som medlem af CAU's bestyrelse vidste han, at Fonden var en del af overenskomsten, og at det var en del af overenskomsten, at medarbejderne kunne gå på Fonden, men han havde ikke noget nærmere kendskab til reglerne vedrørende Fonden dengang, og han havde heller ikke deltaget i overenskomstforhandlinger vedrørende Fonden. CAU's bestyrelse blev informeret løbende af de udpegede medlemmer om, hvad der foregik i det daglige i Fonden. I 2010 var det løst oppe at vende i CAU's bestyrelse, om man skulle kræve, at SAS indbetalte flere penge til Fonden, men det blev ikke rejst som et overenskomstkraav fra CAU'side. Det var først, da han blev bestyrelsesmedlem i Fonden i 2010, at han blev bedre informeret om, hvad der stod i Fondens vedtægter og så, at det i vedtægterne og lokalaftalen stod beskrevet, at Fonden gav 1-årige bevillinger. Det havde den betydning for Fondens bestyrelse, at de skulle følge vedtægterne og se på, som i en almindelig husholdningsøkonomi, hvor mange penge Fonden havde og hvor mange beneficerede der var, og så prøve at få pengene til at strække til bedst muligt og få Fonden til at leve så længe som muligt. Bestyrelsen fik en aktuar fra Nordea til at lave nogle beregninger på, hvordan man kunne få pengene til at strække til længst muligt til de beneficerede, der var var. Bestyrelsen administrerer fortsat i dag midlerne på samme måde. Fondens bestyrelse havde kun Fondens vedtægter og Fondens ve og vel for øje, når det blev truffet beslutninger, og denne rolle blev holdt helt adskilt fra det, at man samtidig var ansat i SAS og medlem af CAU's bestyrelse. Fonden var en selvstændig juridisk person.

Forevist lokalaftalen fra marts 2010, ekstrakten s. 626, har vidnet forklaret, at det som er beskrevet i pkt. 4.2.3. sidste afsnit er rollen og forpligtelsen som medlem af Fondens bestyrelse til at træffe beslutning om udbetalinger for 1 år ad gangen og at få midlerne til at strække til bedst muligt.

Forevist lokalaftalen fra 19. november 2012, ekstrakten s. 691, sidste afsnit, har vidnet forklaret, at han var med til at lave aftalen om, at ordningen for de 55-60-årige skulle nedlægges. Baggrunden var, at der ikke var penge nok i Fonden. Endvidere var der blandt medarbejderne en opfattelse af, at man kunne få et bestemt pengebeløb fra Fonden livsvarigt, hvilket jo ikke var sandheden, og det ønskede man at tydeliggøre, så medarbejderne ikke fik forkerte forventninger. Det var ikke muligt at få tilført flere midler til Fonden fra SAS, for det stod ikke beskrevet i overenskomsten, at SAS skulle dække eventuelle underskud i Fonden. Det blev ikke en gang forsøgt fra CAU's side at lave aftale med SAS om at få tilført flere midler. Derfor stoppede CAU med denne del af overenskomsten. SAS havr, vidnet bekendt, altid indbetalt de beløb til Fonden, som SAS var forpligtet til efter overenskomsten, og vidnet kendte ikke til, at der skulle have været en tvist angående dette. Bestyrelsen har efterlevet alle bestemmelserne i Fondens vedtægter. Fonden havde en revisor og vidnet havde set revisionsprotokollaterne. Bestyrelsens beslutninger om de årlige bevillinger har været reelle beslutninger, som vidnet fuldt ud

kan stå inde for, og bestyrelsen har været godt klædt på af advokater og aktuarer til at træffe de rigtige beslutninger. Vidnet har været med til at træffe beslutning om at nedsætte ydelserne. Det var for at få midlerne til at strække til længst muligt, og beslutningerne var baseret på beregninger fra en aktuar. De første beregninger fra aktuaren viste, at ydelserne skulle nedsættes på en gang med omkring 40 %. I samråd med Fondens advokat besluttede bestyrelsen dog at nedsætte ydelserne i et mere moderat tempo. Det første år var nedsættelsen på 7- 8 %, og i de følgende år var der løbende nedsættelser for at de kunne nå det mål at få pengene til at række til længst muligt. Bestyrelsens beslutninger blev truffet på grundlag af aktuarberegninger og konsekvensberegninger fra Nordea og AON.

Vidnet har ikke deltaget i pensionsmøder i CAU, JH Assurance eller AON, og han har ikke selv rådgivet nogen om pensionsforhold.

Verner Lundtoft Jensen, medlem af Fondens bestyrelse, har forklaret blandt andet, at han sidder i bestyrelsen for sagsøger, Foreningen Fonden Live, og at både han og hans hustru, Helle Buch, er modtagere af ydelser fra Fonden og derfor er økonomisk ramt af det skete. Hans hustru er også medlem af dette gruppesøgsmål. Han blev ansat i SAS i 1978. Han blev medlem af CAU's bestyrelse i 1994, var ude i et år i 1997 og medlem igen fra 1998 og frem til han stoppede i SAS i 2010. Han har ikke været med til at lave lokalaftalen fra 1997. Fra 2005 til 2008 sad han i SAS koncernbestyrelse, og fra 2005 til 2009 sad han i SAS Danmarks bestyrelse. Derudover har han haft en del tillidsposter i FTF. Han var formand for CAU fra 2003 - 2010. Han var bestyrelsesmedlem i Fonden fra 2007 til foråret 2010. Han har deltaget i de overenskomstforhandlinger, der har været i den periode, hvor han sad i CAU's bestyrelse.

På fratrædelsestidspunktet den 31. juli 2010 var han purser og tjente knap ½ mio. kr. årligt. Han var 55 år og 3-4 måneder gammel, da han fratrådte og gik på Fonden. Han sendte sin opsigelse til Line Slotmann, som var acting vice president cabin operation i SAS, og han betingede opsigelsen af, at han kom til at modtage ydelser fra Fonden i henhold til den gældende overenskomstaftale. Han modtog en bekræftelse på opsigelsen.

Forevist skrivelse af 12. oktober 2010, ekstrakten s. 1533, har vidnet forklaret, at det var det første dokument med en beregning af sit pensionstilskud, som han fik fra Kirsten Andersen, der arbejdede for Fonden. Han kendte beløbet i forvejen fra sin overenskomst.

Forevist skrivelse af 27. maj 2010 til Lene Kristensen, ekstrakten s. 1608, har vidnet forklaret, at hans bekræftelse fra SAS på opsigelsen er magen til. Dog var hans bekræftelse underskrevet af Line Slotmann. Han opfattede indholdet af brevet som en bekræftelse på det, som han havde anmodet om, at han kunne "få Fonden". Forevist informationsbrev, ekstrakten side 1609 f, har vidnet forklaret, at hans informationsbrev var lidt længere og at det var underskrevet af Line Slotmann. Informationsbrevet omhandlede det at "gå på Fonden", jf. 2. afsnit, 1. punktum. Kabinepersonalet var kommet til CAU og havde fået rådgivning om Fonden. Det var hans opfattelse, at SAS i informationsbrevet gav CAU tilladelse til at yde denne rådgivning på samme måde, som SAS havde givet tilladelse til JH Assurance og senere AON til at give rådgivning.

Han havde både fra sit arbejde i CAU og som ansat i SAS kendskab til Fonden, allerede inden han blev medlem af dens bestyrelse. Første gang han hørte om Fonden var i 1978, hvor han i forbindelse med sin uddannelse til cabin crew blev informeret om, at slutal-

deren for kabinepersonale lovgivningsmæssigt var fastsat til 60, år samt at der var mulighed for at stoppe som 55-årige og få et pensionstillæg fra Fonden.

Aftalen om Fonden var opbygget således, at der i kabinepersonalets overenskomst var aftalt en tillægspension for de kolleger, der stoppede som 55-59-årige. Man havde af praktiske grunde tilbage i tiden lavet den konstruktion, at tillægspensionsydelse blev udbetalt igennem en fond. Han opfattede Fonden som et lønningskontor, hvor man rent formelt traf beslutning om udbetaling af ydelserne. Han havde sat sig ind i Fondens vedtægter allerede inden han blev medlem af bestyrelsen, fordi han sad som bestyrelsesmedlem i CAU, og hver gang der havde været et bestyrelsesmøde i Fonden, kom der et referat tilbage til CAU's bestyrelse, som hele tiden havde en interesse i at følge med i, hvad der foregik i Fonden. Derudover havde han siddet i forhandlingsdelegationer og været med til at forhandle de overenskomster, som indeholdt fondsreglerne.

Forevist vedtægterne fra 1987, ekstrakten s. 428 ff, ad § 1, har vidnet bekræftet, at det var aftalt, at Fonden var en selvejende institution. Som han havde opfattet det altid, - og som han mente, var en korrekt opfattelse - var der to parter, en arbejdsgiverorganisation og en arbejdstagerorganisation, som, før de gik ind i fondslokalet, havde aftalt, hvad der skulle foregå derinde, og det var ud fra det, at bestyrelsen traf sine beslutninger. De midler, der blev indbetalt til Fonden, skulle ud igen til medarbejderne, og det skete via Fonden. Ad § 3 har vidnet bekræftet, at det ikke fremgik af vedtægterne, at bestyrelsen var bundet af, hvad overenskomstparterne havde aftalt, men det havde parterne aftalt uden for fondslokalet, og det var også aftalt, at pengene skulle kanaliseres ud til medarbejderne via en fond. Ad § 6 har vidnet forklaret, at Fondens midler blev tilført fra SAS, og at SAS havde opfyldt sine forpligtelser i henhold til vedtægterne, når SAS havde indbetalt de beløb til Fonden, der var aftalt i henhold til den til enhver tid gældende overenskomst. SAS havde imidlertid ikke hermed opfyldt sine forpligtelser over for medarbejderne i henhold til overenskomsten, idet SAS havde lovet de ansatte, at de kunne få en pension med nogle bestemte beløb, der stod direkte nedfældet i overenskomsten, og hvis SAS ikke havde indbetalt penge nok til Fonden til, at man kunne opfylde løfterne, måtte SAS skaffe flere penge til Fonden. Han formoder, at Fondens senere beslutninger om at nedsætte ydelserne skyldes pengemangel. SAS havde efter overenskomsten en forpligtelse til at sørge for, at de nødvendige midler var tilgængelige. Ad § 8, punkt 2, har vidnet forklaret, at det var en del af aftalen, at ydelserne skulle reguleres i henhold til nettoprisindekset, og at de opsatte beløb ligeledes skulle reguleres og dette skulle, jf. bestemmelsen, ske på årlig basis og derfor kunne man kun gøre det for 1 år ad gangen. Ad § 11, har vidnet forklaret, at revisor aflagde reviderede regnskaber helt efter bogen i de år, hvor han var med.

Forevist overenskomsten fra 1997, ekstrakten s. 491, punkt 2, har vidnet forklaret, at han ikke kendte baggrunden for det aftalte. Det var hans opfattelse, at SAS var forpligtet til at indbetale yderligere penge til Fonden, hvis der ikke var dækning til de lovede pensionsydelser i de beløb, der fremgik af bestemmelsen i punkt 2, 1. og 2. afsnit. Det fremgik af punkt 4, om beregning af maksimalt kapitalbeløb præcist, hvad hver medarbejder havde krav på at få. I de senere overenskomster havde man endda lavet et skema, der viste de konkrete beløb, som medarbejderne kunne gå ind og se. Ad punkt 3, har vidnet forklaret, at han ikke kan svare på, hvorfor man har formuleret sig således. Det, som SAS havde lovet kabinepersonalet, var man nødt til at holde. Da CAU var en lille arbejdstagerorganisation, måtte beregningerne i punkt 4 være lavet af arbejdsgiveren SAS, og hvis beregningerne ikke holdt, måtte det være arbejdsgiverens ansvar. Det kunne al-

drig være medarbejdernes ansvar. Ad s. 493, 3. sidste afsnit, henviste vidnet til sit svar ovenfor vedrørende reguleringer af ydelser og opsatte beløb. Det var aftalt, at reguleringerne skulle finde sted hvert år. Hvis der ikke var penge nok til disse reguleringer, måtte man løse dette enten ved overenskomstaftale eller ved, at SAS anerkendte sin forpligtelse til at foretage yderligere indbetalinger. Arbejdsgiveren måtte sørge for, at pengene rakte til, hvis de indbetalinger, som man havde beregnet sig frem til ved Fondens stiftelse, ikke længere var tilstrækkelige.

Forevist lokalaftalen fra 2005, ekstrakten s. 564, har vidnet forklaret, at de beløb, der stod i skemaerne, svarede til de beløb, som man kunne regne sig frem til ved at bruge formlen i punkt 4, og at skemaerne var lavet for bedre at kunne forklare det, sådan at den enkelte medarbejder kunne gå direkte ind i skemaet og aflæse, hvad vedkommende var berettiget til. Kolonnen "Alder" viser alder på fratrædelsestidspunktet, og "Kapitalbehov" viser, hvilke beløb SAS skulle indbetale for, at Fonden kunne udbetale de anførte månedlige beløb, og skemaet viser endvidere, hvor mange procent udbetalingen udgør af kapitalbehovet. Ad s. 567, punkt 6, har vidnet forklaret, at bestemmelsen blev indsat udelukkende efter ønske fra SAS, som i en årrække havde haft et ønske om, at pengene i stedet blev lagt ind i en pensionskasse. Måske kunne SAS allerede på daværende tidspunkt se - uden at oplyse det til CAU, - at indbetalingerne til Fonden ikke ville række til på sigt, hvorfor man ville sikre sig en vej ud af at skulle indbetale til Fonden. Som han husker det, blev arbejdsgruppen aldrig nedsat. Efter bestemmelsen ville SAS kunne frigøre sig for sin forpligtelse over for Fonden ved at indbetale kapitalbeløbet direkte til den enkeltes pensionskonto, men det ville være en meget dårlig løsning for medarbejderne, fordi fondsopbygningen med forrentningen og måden det var bygget op på med, at man var solidariske over for hinanden, var den bedste løsning for de medarbejdere, der kom til at leve længe. Det kom aldrig til at ske. CAU gik med til bestemmelsen i punkt 6, fordi man var under et ekstremt pres, da overenskomsten blev indgået, fordi SAS var i dyb økonomisk krise. De fik lov til at beholde tillægspensionen mod, at SAS fik indskrevet en arbejdsgruppe, som aldrig blev til noget. Skemaet var meget centralt for de ansatte, fordi det var her, de kunne gå ind og se, hvor meget de kunne få per måned, når de sluttede, og det var det, som de ansatte havde forholdt sig til. Derfor syntes de ansatte i dag med rette, at de fik for lidt udbetalt fra Fonden.

Forevist lokalaftalen fra 2007, ekstrakten s. 588, 1. afsnit, har vidnet forklaret, at der er noget galt i dokumentet, fordi det først var i 2010, at de lavede en aftale, der gjaldt til 2014. Han var med til at forhandle lokalaftalen i 2007.

Forevist lokalaftalen fra marts 2010, ekstrakten s. 627, punkt 7, har vidnet forklaret, at der også er noget galt i dette dokument, eftersom der står, at aftalen tidligst kan opsiges den 1. juni 2009. På et møde i 2009 havde fondsbestyrelsen diskuteret det tab, som Fonden havde lidt i 2008. Han og Arne Sørensen, som også begge sad i fondsbestyrelsen, diskuterede, om der skulle fremsættes krav fra CAU's side om, at SAS's indbetalinger til Fonden skulle øges. Der blev imidlertid ikke fremsat et sådant krav fra CAU's side, da de var klar over, at SAS ikke havde økonomisk mulighed for at komme med flere penge til Fonden. Vidnet var med til at aftale, at beløbene i de nye skemaer blev nedsat med 7 %. Disse skemaer gjaldt kun for de ansatte, der endnu ikke var fratrådt på aftaletidspunktet. CAU var presset under forhandlingerne i 2010. De fik at vide, at de var de dyreste af alle personalegrupperne, og derfor skulle de aflevere noget, hvis de ville have en aftale, når de arbejdende medarbejderne i SAS skulle gå 7 % ned i løn. Derfor blev de nødt til at gå med til en tilsvarende nedsættelse på 7 % af pensionstilskuddet til de

ansatte, der fratrådte.

Forevist bestyrelsesmødeprotokollat fra den 20. juni 2007, ekstrakten s. 589 ff, har vidnet forklaret, at bestyrelsen i CAU hvert år besluttede, hvem der skulle sidde i hvilke bestyrelser, og at det var baggrunden for, at han i 2007 afløste en anden fra CAU som medlem af Fondens bestyrelse. Ad punkt 2 har vidnet bekræftet, at bestyrelsen fik gennemgået og underskrev revisionsprotokollen for 2006 på mødet. Ad punkt 3 har vidnet bekræftet, at årsregnskabet blev forelagt og godkendt. Ad punkt 4 har vidnet forklaret, at Niels Erik Hansen gennemgik Fondens investeringsstrategi, som blev godkendt af bestyrelsen. Der var generelt ikke diskussioner eller debat på bestyrelsesmøderne. De havde rådgivning udefra til at hjælpe dem med, hvorledes investeringerne skulle ske, så der var ikke de store diskussioner om det. Ad punkt 5 og 6 har vidnet forklaret, at referatet er retvisende for, hvad der foregik på bestyrelsesmøderne.

Forevist bestyrelsesmødeprotokollat fra den 19. maj 2009, ekstrakten s. 613 ff, har vidnet forklaret ad punkt 5, 2. afsnit, at han var med til at beslutte at suspendere reguleringen af udbetalingerne for 2009. Baggrunden var finanskrisen i 2008, hvor Fonden havde lidt store tab, omkring 150 mio. kr. Derfor var der en del panik i bestyrelseslokalet. Imidlertid var der med det, som SAS manglede at indbetale, over 400 mio. kr. i kassen og derfor var der rum nok til at fortsætte udbetalingerne. Det var et ønske fra blandt andet formanden, Niels Erik Hansens side, som var fra CAU, at ydelserne blev beskåret med 8 %, svarende til arbejdsmarkedsbidraget. Man kunne ikke overskue, hvad der skete, når man tabte så meget, og man frygtede, at det samme kunne ske året efter. Fra vidnets side var det ikke et spørgsmål om, at folk ikke skulle have deres penge. Suspenderingen var, indtil de fik lidt ro på. Han lagde vægt på, at det fra deres rådgivere og revisors side blev sagt, jf. blandt andet s. 614, 2. afsnit, at det så fornuftigt ud, og at det set over en 10-årig periode ville komme til at gå meget godt. Derfor mente han ikke, at der var grund til at gå i panik. Resultatet af drøftelserne i bestyrelsen blev, at de besluttede at suspendere reguleringen af udbetalingerne for 2009 for at kigge på det senere. Han gik med til det for at undgå en nedsættelse med 8 %. Efter overenskomsten havde bestyrelsen faktisk ikke lov til at træffe beslutning om at suspendere reguleringen og heller ikke om en nedsættelse med 8 %. Beslutningen om at suspendere reguleringen var for at vinde tid, indtil de fandt en løsning, men det var et problem i forhold til overenskomsten, hvor der stod, at der skulle ske regulering hvert år. Der var ikke tale om et overenskomstbrud, fordi der ikke var nogen, der blev frataget noget. På dette tidspunkt var vidnet formand for CAU.

Forevist bestyrelsesmødeprotokollat fra den 27. maj 2010, ekstrakten s. 631 ff, har vidnet forklaret, at han var med til mødet, at han ikke har underskrevet referatet, og at han første gang så referatet længe efter på et møde hos SAS advokat. Det var Søren Johansen, der har underskrevet for ham. Han havde læst referatet og mente, at det var korrekt. Dog undrede det ham, at der stod 2010-2011, jf. punkt 5 og 6, for det havde efter hans erindring passet bedre, hvis der havde stået 2009-2010. Han husker, at der havde været en drøftelse af Fondens økonomiske situation, og at det var blevet besluttet at afholde endnu et møde kort efter. Der var på dette tidspunkt kommet betydelig mere ro på situationen. Niels Erik Hansen ønskede fortsat, at ydelserne skulle nedsættes. Han husker ikke, hvad Charlotte Halvorsen eller SAS repræsentanters holdning var. Der var en generel debat specielt angående arbejdsmarkedsbidraget på 8 %, som SAS mente skulle trækkes fra de beløb, som skulle udbetales.

Forevist bestyrelsesmødeprotokollat fra den 30. juni 2010, ekstrakten s. 651 ff, har vid-

net forklaret, at han sluttede i SAS den 31. juli 2010 og at han var udtrådt af begge bestyrelser. Han forsøgte imidlertid at tale med CAU for at påvirke beslutningerne, men han blev afvist i døren. Man ønskede ikke at tale med ham. Han havde derfor ingen kontakt til Fondens bestyrelse på dette tidspunkt. I vidnets periode havde der aldrig været nogen tvist mellem CAU og SAS om, hvorvidt SAS havde indbetalt de beløb til Fonden, som SAS var forpligtet til. SAS har overholdt overenskomsten. Han var overbevist om, at ydelserne ikke var blevet nedsat, hvis han ikke var udtrådt af bestyrelsen, for han havde ikke gået med til en nedsættelse på samme måde, som han ikke gjorde det i 2009. Han ville eventuelt have forsøgt at påvirke CAU's bestyrelse til at rejse krav om yderligere indbetalinger til Fonden fra SAS.

Charlotte Halvorsen har forklaret blandt andet, at hun er medlem af Fondens bestyrelsen. Dette har hun været siden juni 2007. Siden 2011 har hun været formand for Fonden. Hun er udpeget til bestyrelsen af CAU. Hun har været ansat i SAS siden september 1989, hvor hun startede i SAS Commuter, som fusionerede med SAS i 2007. Hun har derudover været bestyrelsesmedlem i CAU i 18 år. Hun stoppede for ca. 3 år siden. Indtil fusionen forhandlede hun overenskomster for SAS Commuter. Efter fusioneringen havde hun alene en mindre rolle i overenskomstforhandlingerne indtil 2012, hvor hun deltog fuldt ud i forhandlingerne. I SAS Commuter var der en identisk fond. Denne var hun formand for. Efter fusioneringen kom hun ind i den nu samlede fond. Hun opfatter Fonden som værende selvstændig. Hun kender Fondens vedtægter. Disse er blevet overholdt i hendes tid i bestyrelsen. Hun er ligeledes bekendt med aftalegrundlaget. Det fremgår heraf, at Fondens bestyrelse beslutter udbetaling af ydelserne for ét år ad gangen. Dette har hun forstået ordret. Det er hendes opfattelse, at SAS har levet op til sine betalingsforpligtelser i henhold til aftalerne. Der har ikke været tvist herom. Fonden blev nedlagt i forbindelse med overenskomstforhandlingerne i 2012 som følge af sparehensyn. Det var hende bekendt ikke et krav fra CAU under forhandlingerne, at SAS skulle betale mere til Fonden. Fonden blev revideret, og der blev afgivet revisionsprotokoller hvert år. SAS er administrator i forhold til udbetalinger fra Fonden. På et tidspunkt blev det undersøgt, om Fonden kunne få administrationen billigere et andet sted. Dette var dog ikke muligt. Fondens og SAS' midler har altid været meget separeret. I modsat fald ville revisor have gjort dem opmærksom på det. Hun har deltaget i møder med fondsmyndigheder om Fonden. Det var for ca. 1½ år siden. Fonden kontaktede Civilstyrelsen for at sikre sig, at Fonden overholdt gældende lovgivning. Tilbage meldingen var, at alt var i orden. Det næste møde skal finde sted i 2019.

Referaterne fra bestyrelsesmøderne er dækkende siden 2010/2011. Inden da var referaterne meget ensartede. Det var svært at få noget indføjjet i referaterne, og hun har prøvet, at tilførsler ikke blev medtaget. Det var i forbindelse med den første nedsættelse af ydelserne. Der var bare ikke kutyme herfor. Hun står ved de beslutninger, herunder om nedsættelser af ydelserne, som er blevet truffet i bestyrelsen.

Forevist protokollat af bestyrelsesmøde den 19. maj 2009, ekstrakten s. 613, har vidnet forklaret, at hun kan huske mødet. Baggrunden for suspenderingen af opreguleringen det pågældende år var den dårlige økonomiske udvikling. Bestyrelsen kunne se, at der ikke var penge til at forsætte som hidtil. Derfor traf bestyrelsen beslutningen.

Forevist protokollat af bestyrelsesmøde den 27. maj 2010, ekstrakten s. 631, har vidnet forklaret, at baggrunden for udsættelse af reguleringen var, at der skulle indhentes yder-

ligere beregninger og oplysninger. Problemstillingen var, at formuen ikke voksede som forventet. Bestyrelsen tænkte over at nedsætte ydelserne. Dette havde bestyrelsen kompetence til.

Forevist protokollat af bestyrelsesmøde den 30. juni 2010, ekstrakten s. 651, har vidnet forklaret, at det er korrekt, at hun på mødet foreslog, at ydelserne skulle nedsættes med 16-18%. Dette havde hun forinden drøftet med Søren Johansen. Hun mente, at det var en nødvendighed for at kunne blive ved med at opfylde Fondens formål. Der blev kun givet tilsagn fra Fonden for ét år ad gangen, men det var et mål, at ydelserne kunne udbetales livsvarigt. Hun mener, at der blev indgået et forlig på mødet om, at ydelserne blev nedsat med 8%. Henvisningen til arbejdsmarkedsbidraget var et forsøg på at forklare nedsættelsen. Det var dog ikke den korrekte begrundelse. De håbede, at det var en én-gangs-nedsættelse, men bestyrelsen var klar over, at de skulle have en tilsvarende diskussion året efter. De efterfølgende nedsættelser var nødvendige. Bestyrelsen brugte meget tid på at indhente så mange oplysninger som mulig fra aktuarer, advokater og rådgivere, for at være sikker på, at beslutningerne blev truffet på et korrekt grundlag.

Forevist brev af 11. marts 2014 fra Fonden til Susanne Ying, ekstrakten s. 2549, har vidnet forklaret, at det var en orienteringsskrivelse fra Fonden om nedsættelserne i 2014. Aktuarerne havde rådgivet bestyrelsen om, at de skulle nedsætte ydelserne med 40%. Dette ville bestyrelsen dog ikke på grund af de menneskelige hensyn. De valgte derfor at nedsætte ydelserne med en mindre sats.

I 2009 kom de første tegn på, at Fondens formue ikke voksede i den takt, som den skulle. På det tidspunkt var bestyrelsen dog ikke inde på, om ydelserne skulle sættes ned. Niels Erik Hansen havde på fornemmelsen, at der var noget der ikke stemte. Bestyrelsen begyndte derfor at indhente oplysninger.

Forevist brev af 7. december 2012 fra fonden til Flemming Gordon Møller, ekstrakten s. 693, har vidnet forklaret, at der var mange medlemmer, der kontaktede hende som følge af orienteringsskrivelsen. Hun kan ikke huske, hvad hun har forklaret hver enkelt. Hun har dog overordnet forklaret, at formuen i Fonden var nedadgående. Hun kan ikke forstille sig andet, end at hun videre har vejledt om, at ydelserne fra Fonden kun blev givet for ét år ad gangen.

Jens Nielsen har forklaret blandt andet, at han er tidligere rådgiver i JH Assurance. Han startede i 1977 og fratrådte i 2009, hvor han gik på pension. JH Assurance blev i 2009 solgt til Aon Hewitt. Han startede med at sælge forsikringer, men har siden hovedsageligt beskæftiget sig med statistik og aktuararbejde. Han var i kontakt med CAU fra ca. 1978. Medlemmerne i CAU havde en præmiebaseret pensionsordning samt en gruppelevsforikring med en meget lav dækningsgrad. Via Statsanstalten kunne JH Assurance tilbyde en god invalidepension. Dette skabte relationen til CAU.

Han har siden midten af 1980'erne haft tilknytning til Fonden som rådgiver. Hans kontaktperson i fonden var Niels Erik Hansen og siden Kjeld Skjold Pedersen. Dette fortsatte, indtil han gik på pension. JH Assurance var provisionsløbnet på baggrund af medlemmernes præmier. De har ikke modtaget særskilt betaling for deres rådgivning af Fonden.

Han opfattede Fonden som en social fond, der skulle forbedre pensionerne for kabinpersonalet. Oprindeligt skulle den tilgode en gruppe medarbejdere, der ikke havde en pensionsordning. Fonden blev ændret undervejs. Det var dog fortsat en social fond. Det har aldrig været en pensionsordning. Dette kan ses ved, at tilsagnene kun blev

givet for ét år ad gangen. Hvis det havde været en pensionskasse, havde der endvidere været en række krav, der skulle have været opfyldt, ligesom der skulle være sket tilmelding til Finanstilsynet. Han var inde over passiverne, det vil sige hvilke forpligtelser Fonden havde over for medlemmerne. Hvis det havde været en pensionskasse, havde der været helt andre krav til aktiverne og investeringerne. Han havde ikke kendskab til Fondens investeringsstrategi eller aktivitet. Han var dog noget bekymret over de høje opskrivningssatser, som Fonden tilbød i forbindelse med, at medlemmerne opsatte deres ydelser. Han opfattede disse satser som meget høje. Opreguleringsatserne opfattede han som værende vedtaget af Fondens bestyrelse for ét år ad gangen.

Han var bekendt med Fondens vedtægter, ligesom han kendte til de udregningsmodeller, som blev aftalt mellem CAU og SAS. I 1997 forsøgte man at overtale de ældre medarbejdere til at gå tidligere på pension. Kredsen af medarbejdere, der kunne gå på Fonden, blev derfor udvidet. Han var ikke med til at lave beregninger herom.

Han blev i starten af 00'erne af Fonden bedt om at lave beregninger over den forventede levealder, dødelighed m.m. Gennemsnitsalderen blev højere og højere, hvilket han inddrog i sine beregninger. Det var dybest set de samme hensyn, som gør sig gældende i forbindelse med en tilsagnsbaseret pensionsordning, som han regnede på baggrund af. Dette gjorde han for at tydeliggøre for bestyrelsen, hvad kapitalbehovet ville være, hvis man ønskede at udbetale på livstid. Han har dog også lavet beregninger for en ti-årig udbetalingsperiode. I 2010 var han også involveret i at lave en beregning. Dette blev han bedt om af Aon, som han var tilknyttet som selvstændig konsulent. Der var tale om samme beregning, som han i årene forinden havde leveret.

Han har ikke deltaget i rådgivning af kabinemedarbejdere. Han har heller ikke deltaget i pensionsmøder. De har internt i JH Assurance drøftet aftalegrundlaget for Fonden. Der var en ensartet forståelse heraf. Det er hovedsagelig Svend Boisen og Lars Hjort som han har drøftet dette med i JH Assurance.

Forevist informationskrivelse fra SAS, ekstrakten s. 1084, har vidnet forklaret, at man kunne få et generelt pensionsmøde hos JH Assurance. Formålet var at få et overblik over de midler, som den enkelte medarbejder havde til rådighed ved pensionering. Der blev ikke givet nogle garantier. Midlerne lå forskellige steder, så dette kunne de ikke have fundet på.

Forevist informationskrivelse om fonden fra Aon, ekstrakten s. 666, har vidnet forklaret, at beskrivelsen af Fonden her er dækkende med hans opfattelse. Det kan godt være, at JH Assurance på et tidligere tidspunkt havde overvejelser om at lave en sådan beskrivelse. De er ikke tidligere blevet bedt herom.

Forevist brev af 21. maj 1987 fra JH Assurance til Margit Børresen, ekstrakten s. 983 og s. 985, har vidnet forklaret, at hovedformålet med skrivelsen var et komme med en opgørelse over den ydelse, som den pågældende ville få fra Fonden det pågældende år. Med den forventede årlige pension mentes ydelsen det første år efter pensioneringen. JH Assurance kunne ikke vide, hvilket beløb der ville blive udbetalt de kommende år.

Forevist notat fra pensionsmøde i SAS den 14. marts 2002, ekstrakten s. 526, har vidnet forklaret, at han ikke kender til notatet. Det ligner ikke noget, som JH Assurance ville kunne have fundet på at sende ud. De ville aldrig have skrevet noget i talesprog. De har aldrig haft ansat nogen med initialerne SM, ligesom skrifttyperne i notatet ikke blev anvendt af JH Assurance.

Forevist bilag til beregning af ydelser fra Fonden, ekstrakten s. 2076, har vidnet forklaret, at det er tale om JH Assurances logo. Bilaget viser de parametre, som indgik i ud-

regningsmodellen for den enkelte medarbejder. Beregningsmodellen er udarbejdet af ham. Der er tale om en prognose. Dette ændrer ikke ved, at Fonden kun gav tilsagn for ét år ad gangen. Beregningen blev brugt til at udregne ydelsen for det første år efter man var gået på Fonden.

Forvist referat af møde med Svend Boysen, ekstrakten s. 518, har vidnet forklaret, at skrifttypen godt kunne være blevet anvendt af JH Assurance. Det var Alice Witten fra SAS, der skulle foretage en beregning af den ydelse, som Jannie skulle have af Fonden. Det kan ikke være JH Assurance, der har skrevet, at Fonden garanterer ordningen livsvarig. Der var mulighed for at opsætte sine ydelser. Han opponerede over den højre opskrivningssats, der blev givet på de opsatte ydelser. I forsikringsbranchen var der en væsentlig mindre opskrivningssats. Han opponerede blandt andet over for Niels Erik Hansen. Fonden havde et ansvar over for de andre medlemmer af Fonden. Der var mange der havde en forventning om at modtage ydelser. Hvis man opsatte sine ydelser, blev også disse ydelser fastsat for ét år ad gangen.

Piloterne havde en tilsagnsordning frem til 2012. Derudover havde piloterne en Fond, som byggede på et udregnet kapitalbeløb i lighed med en kapitalpension, som skulle udbetales fra Fonden, når den pågældende gik på pension.

JH Assurance og SAS havde meget med hinanden at gøre. JH Assurance har virket som pensionsmæglere. Det var altid provisionsbaseret aflønning. SAS har aldrig betalt derudover.

Jan Hansen, tidligere rådgiver JH Assurance, har forklaret blandt andet, at han havde været indehaver af virksomheden JH Assurance fra virksomhedens opstart i 1974 til den blev solgt til Aon i 2009. Han er uddannet inden for forsikring. Han fortsatte ikke i Aon efter salget, men var med i en kort periode for at lave overleveringsforretning. JH Assurance startede som et uafhængigt hovedagentur for daværende Statsanstalten for Livsforsikring. Hans opgave var at skaffe kunder og kvalificeret personale til at varetage kundernes interesser, dvs. personale med juridisk og forsikringsmatematisk indsigt. Virksomheden fik efter en almindelig akkvisitionsmæssig indsats kontakt til kabineområdet i SAS i 1978-79. Det var ham selv, der skaffede kontakten, og det var til Niels Erik Hansen og Per Espersen. JH Assurance kunne som en lille organisation tilbyde noget, som matchede kabinepersonalets ønsker. Med hensyn til invalidepension havde kabinepersonalet oprindeligt en almindelig opsparingsordning, der lå i et pengeinstitut, samt en supplerende gruppelivsordning. JH Assurance kunne tilbyde en ordning, hvor kabinepersonalet fik en invalidepension, som var skræddersyet til dem. Kabinepersonalet var omfattet af en certificeringsordning og deres tilbud sikrede, at personalet også fik en indkomstkompensation, hvis de mistede deres certificering. Han vidste, formentlig allerede fra starten, at Fonden eksisterende og var en del af kabinepersonalets pensionsstruktur, men JH Assurance havde ikke forbindelse til Fonden. JH Assurance opfattede Fonden som en suppleringsfond, som man havde etableret, fordi der var nogle medarbejdere, som ikke kunne nå at få tilstrækkelig pensionsopsparing, fordi pensionsordningen var kommet i gang på et relativt sent tidspunkt. Medarbejderne fik efter et regelsæt vedrørende Fonden mulighed for at få nogle månedlige ydelser, når de nåede pensioneringstidspunktet. Kabinepersonalet havde mulighed for at gå på pension allerede som 55-årige. Han kendte godt Fondens vedtægter, som JH Assurance havde fået udleveret. Selvfølgelig var konstruktionen efter vedtægterne en suppleringsfond med 1-årige ydelser. Det var

ikke en pensionskasse, som ville have været organiseret på en helt anden måde, og hvor der var helt andre krav til midlernes placering, krav om ansvarshavende aktuar m.m. Fonden havde grundlæggende den samme struktur gennem alle årene. Man udvidede dog kredsen af berettigede nogle gange.

JH Assurance havde også kontakt til andre områder i SAS end kabineområdet, dels arbejdsgiversiden og dels medarbejdergrupper som piloterne og markpersonalet. Vidnet var også inde over, da man ændrede markpersonalets pensionsordning fra en tilsagnsbaseret ordning til en bidragsbaseret ordning. Det var en stor og kompleks omlægning. JH Assurance havde aldrig haft indsigt i Fondens aktivside. Da Fonden blev stiftet, var der et højt renteniveau og et højt afkast på aktier. Fonden havde en målsætning om at ville tilstræbe at give løbende ydelser, men stadigvæk betinget af, at der var tale om 1-årige tilsagn. JH Assurance kendte også til lønftalen for kabinepersonalet, men det var for at kende lønniveauerne for de forskellige personalegrupper. Han var bekendt med, at der også i overenskomsten stod, at fondsbestyrelsen skulle træffe bestemmelse for 1 år ad gangen. Han kan bekræfte, at JH Assurance fra omkring 2000 og fremefter har leveret beregninger til Fondens bestyrelse. Det var Jens Nielsen, der lavede beregningerne, for han havde de nødvendige forsikrings- og beregningsmæssige forudsætninger herfor, men de talte sammen om det og strukturerede opgaven i fællesskab, når der kom en henvendelse fra Fonden.

JH Assurance har deltaget i pensionsmøder i CAU, hvor JH Assurance stod for at fortælle om den pensionsmæssige del, dvs. den bidragsbaserede 3 %'s-ordning, mens Niels Erik Hansen fra CAU stod for at beskrive, hvordan fondsdelen var, og hvad der ellers var af muligheder for dagpenge og fra fagforeningssystemet. De havde en ret klar adskillelse af opgaverne på møderne, hvoraf han selv har deltaget i nogle. Fra JH Assurances side var det primært Svend Boysen, der førte ordet, men vidnet har også været til stede. Det var Niels Erik Hansen, der fortalte om Fonden. Det gjorde JH Assurance ikke. Niels Erik Hansens beskrivelse af Fonden svarede til vidnets opfattelse af, hvad Fonden var. Det har hele tiden været sådan, at Fonden gav 1-årige tilsagn, men at man havde et ønske om i det omfang, der var midler til stede, at give livsvarige ydelser. Vidnet har hørt Niels Erik Hansen sige på møderne, at det var 1-årige ydelser. På møderne blev der også rådgivet om muligheden for at opsætte ydelserne fra Fonden. Det fortalte Niels Erik Hansen om. Når de rådgav om, i hvilken rækkefølge man skulle udtage sine pensionsordninger med henblik på at optimere disse, inddrog man også ydelserne fra Fonden og de til enhver tid gældende skatteregler. Vidnet husker ikke, hvordan man konkret har rådgivet herom.

Det var et led i JH Assurances aftaler med både CAU og SAS, at medarbejderne kunne komme ind til JH Assurance til individuelle pensionsmøder, hvor man kunne blive rådgivet om, hvordan pensionsordningen virkede, den skattemæssige behandling og hvordan den enkelte kunne optimere sin kapitalpensionsordning, som der var mulighed for at omlægge til en livrente. Kabinepersonalets pensionsordning er grundlæggende en bidragsbaseret ordning. Det var beskrevet i Fondens vedtægter, at der var tale om 1-årige ydelser, og det var deres rådgivning baseret på. Det var helt utænkeligt, at JH Assurance i strid med Fondens vedtægter skulle have rådgivet om, at ydelserne fra Fonden var livsvarige. JH Assurances opgave var at beskrive strukturen i ordningen, hvor der ikke var afgivet noget løfte om livsvarige ydelser. På samme måde kunne JH Assurance heller ikke love noget om, hvordan pensionsniveauerne ville være, når man gik på pension, for det afhang af afkastet.

Forevist information fra Aon, ekstrakten s. 666, 1. - 3. afsnit, har vidnet forklaret, at han er helt enig i Aons beskrivelse af Fondens virke. Der er ikke fra JH Assurances side lavet et tilsvarende informationsbrev, for det var CAU, jf. ovenfor, der havde forpligtelsen til at informere og orientere om Fonden og denne del af pensionssystemet.

Forevist mødereferat fra den 19. marts 2001, ekstrakten s. 518, har vidnet forklaret, at han ikke har set bilaget før. JH Assurance lavede aldrig referater fra de møder, som CAU afholdt. Det stod CAU altid for. Vidnet mener ikke, at JH Assurance kunne have lavet bilaget. Ad 2. afsnit, "Fonden garanterer dette beløb livsvarigt mdl.", har vidnet forklaret, at en pensionsrådgiver aldrig ville have givet en sådan garanti, da det var i strid med Fondens vedtægter.

Forevist notat fra pensionsmøde i SAS den 14. marts 2002, ekstrakten s. 526 f, har vidnet forklaret, at JH Assurance ikke har haft nogen medarbejder med initialerne SM, og at referatet ikke kunne være blevet udsendt af JH Assurance. Notatet afspejler arbejdsdelingen mellem CAU og JH Assurance på pensionsmøderne, som vidnet tidligere har forklaret om.

Lars Hjort, tidligere rådgiver JH Assurance, har forklaret blandt andet, at han har været ansat i JH Assurance fra 1998 til 2009, hvor virksomheden blev fusioneret med Aon. Han arbejdede som forsikringsmægler i JH Assurance, hvor han også er direktør og medlem af bestyrelsen. Han er uddannet som jurist. Han startede i pensionsbranchen i 1990 i Statsanstalten for Livsforsikring, senere Danica. Han fortsatte i Aon som kundedirektør frem til 2005.

Som rådgiver for SAS har han primært rådgivet helt overordnet om pensionsaftalen som sådan og primært om SAS pensionsaftale med pensionsleverandørerne, dvs. Danica og senere Nordea Liv og Pension, hvor kabinepersonalets pensionsordning ligger i dag. Han har endvidere i et mindre omfang forestået personlig rådgivning. Fonden og de ydelser, som medarbejderne kunne få derfra, samt muligheden for at opsætte ydelserne indgik i rådgivningen på linje med de ydelser, som medarbejderne kunne få fra ATP og folkepension. Han har ikke rådgivet om selve tilkendelsen af ydelser fra Fonden, for det skete i Fonden. Han har gennem årene haft mest med piloternes område at gøre. Han har også beskæftiget sig med markpersonalet.

Både i JH Assurance og i Aon var der rådgivere, som primært havde som opgave at lave individuel rådgivning ude hos SAS eller CAU, og som havde fast mødedage. Han har været med til at instruere de pågældende medarbejdere. Fonden var en selvstændig juridisk person, som havde egen formue, egne vedtægter og en bestyrelse. Vidnet kender bestemmelsen i pensionsbeskatningslovens § 52, som Fonden var omfattet af, samt Fondens vedtægter, og han har været med til at lave tilsvarende vedtægter for en fond for ansatte i SAS Commuter. Han var endvidere bekendt med lokalaftalen mellem SAS og CAU om Fonden. Forskellen mellem Fonden og et pensionselskab var især, at Fondens bestyrelse tilkendte ydelser for 1 år ad gangen. Fonden kunne have nogle intentioner om, hvilket var tilfældet her, hvordan man ønskede, at tilkendelsen skulle ske, men tilkendelsen var altid givet for 1 år ad gangen. En fond kunne placere sine midler friere end en pensionskasse, hvor der gjaldt særlige regler om investeringerne og om soliditet. Piloterne havde også en suppleringspensionskasse, men den var organiseret som en egentlig pensionskasse med livsvarige ydelser, dog at piloternes suppleringspensionskasse i modsætning til, hvad der normalt gjaldt for en pensionskasse, kunne reducere den årlige ydelse, hvis der manglede penge. Piloternes grundliggende pensionsordning var i mange

år indtil for nylig en tilsagnsbaseret ordning, dvs. at den enkelte pilot har vidst, hvad han ville modtage i pension, og at det var SAS' ansvar, at midlerne var til stede på pensioneringstidspunktet. Kabinepersonalets grundliggende pensionsordning var modsat en præmiebaseret ordning, hvor SAS kendte sin udgift og den enkelte medarbejder vidste, hvad der blev indbetalt til pensionsordningen, og hvor risikoen for, hvilket afkast pensionsmidlerne kunne generere, hvilede på medarbejderen ligesom i de fleste pensionsordninger i Danmark.

Jens Nielsen fra JH Assurance havde lavet nogle beregninger til Fondens bestyrelse supporteret af Danicas aktuar og senere Nordeas aktuar. Vidnet var bekendt med beregningerne, men har ikke medvirket ved udarbejdelsen.

Han har deltaget i nogle informationsmøder i CAU, hvor han har rådgivet om pension. Oprindeligt var det Niels Erik Hansen og Svend Boysen, der stod for disse møder, men da Svend Boysen stoppede i 2008, tog vidnet over efter ham. Møderne foregik på den måde, at der var repræsentanter til stede fra CAU og nogle gange også fra SAS. CAU stod for at informere om alt det fagforeningsrelaterede og alt det overenskomstmæssige, mens vidnet stod for at fortælle om, hvad det betød for pensionsordningen under nogle givne forudsætninger. Med hensyn til Fonden fortalte han, at givet at de overenskomstmæssige forhold var sådan og sådan, kunne man forvente en pension sådan og sådan, men han har altid understreget på møderne, at ydelser fra Fonden blev givet for 1 år ad gangen, og at det i sidste ende var Fondens bestyrelse, der skulle træffe den afgørelse. Forevist talepapir fra CAU vedrørende møde i CAU i 2011, ekstrakten s. 728 f, har vidnet forklaret, at han er bekendt med bilaget, som han har modtaget sammen med nogle få andre stykker papir. Han kan ikke huske, hvem fra CAU, der indledte mødet, men han kan sagtens huske mødet og de plancher, som han har gennemgået. Gennem alle årene har der været nogle af medarbejderne på møderne, som mente, at ydelserne fra Fonden var livsvarige, mens andre var klar over, at ydelserne blev givet for 1 år ad gangen. Derfor har de kontinuerligt haft den opgave på møderne at forklare, at ydelserne kun blev givet for 1 år ad gangen. Ad s. 730, 1. og 3. afsnit i afsnittet Afgrænsning har vidnet forklaret, at han kan huske, at det var blevet præsenteret sådan på mødet. Ad s. 731, næstsidste afsnit, husker vidnet ikke, hvorvidt der deltog advokater i mødet. Allerede i 2009 var der begyndt at være betydeligt større interesse blandt medarbejderne for, om ydelserne var livsvarige eller 1-årige. Før finanskrisen havde Fonden rådet over betydelige midler, og hvis den havde kunnet fortsætte med at investere som hidtil, havde den formentlig haft midler nok til at indfri forventningerne og bestyrelsens målsætning om hvert år at forlænge ydelserne. Finanskrisen medførte et stort indhug i Fondens midler, og bestyrelsen var derfor nødt til at regulere de 1-årige ydelser nedadgående. Det gav anledning til uro blandt medarbejderne, og man begyndte at interesse sig for, om ydelserne var livsvarige eller 1-årige, men misforståelserne blev hurtigt ryddet af vejen på møderne. Der var jo en væsentlig del af medarbejderne, som godt vidste, at ydelserne var 1-årige, så det havde jo været fortalt, men det var nogle, som ikke havde forstået det, og som skulle have forklaret det.

JH Assurance var ikke involveret i bestyrelsens beslutning om at nedsætte ydelserne i 2010. JH Assurance var aldrig involveret i bestyrelsens beslutninger. Vidnet syntes, at det lød som en fornuftig beslutning at sætte ydelserne ned, men en sådan beslutning afhæng af, hvad man troede, at man kunne generere af afkast fremover. Gennem alle årene havde Fonden rådet over sine egne midler og foretaget sine investeringer uafhængigt af SAS, og al afkast, som var blevet genereret af Fondens midler, var tilfaldet Fonden fuldt

ud. Dette viste, at Fonden og SAS altid havde været helt adskilte størrelser, for hvis SAS stadig havde haft forpligtelser over for den enkelte efter dennes fratræden, kunne Fonden jo have investeret risikobetonet for SAS' regning, hvilket havde formodningen imod sig, ligesom det aldrig har været meningen.

Forevist information fra Aon, ekstrakten s. 666, 1. - 3. afsnit, har vidnet forklaret, at han selv har lavet papiret, da interessen fra medarbejdernes side for at få en beskrivelse af, hvad Fonden egentlig var, var stigende. Papiret blev lavet for en gang for alle at gøre det klart, at tilsagnene blev bevilget for 1 år ad gangen. Papiret blev lavet i 2009 eller 2010 efter finanskrisen, og det blev udleveret til samtlige medlemmer af CAU. Papiret blev opdateret den 22. juni 2011, jf. s. 667. Der var ikke noget nyt i beskrivelsen af Fondens virke. Det var sådan det altid havde været, og sådan de altid havde omtalt det.

Forevist oversigt over pensioner for Inger Liss Cort pr. 1. december 2002, sagens bilag 374, har vidnet forklaret, at han ikke husker det konkrete møde, men at han kan genkende det ark, som de altid anvendte ved de individuelle rådgivningsmøder. Ad "CAU's Hjælpesfond 140.000" har vidnet forklaret, at cirklen omkring beløbet viser, at punktet har været omtalt under mødet, og at han altid har understreget i forbindelse med dette, at der var tale om 1-årige tilsagn, hvilket også fremgik af teksten nedenfor. Foreholdt Inger Liss Cort's forklaring har vidnet fastholdt, at han er helt sikker på, at han har forklaret hende den rette sammenhæng omkring Fonden. Det gjorde han altid.

Forevist oversigt over pensioner for Susanne Schibbye pr. 1. februar 2004, ekstrakten s. 767, har vidnet forklaret, at der med "Årligt livsvarigt (prognose)" menes, at bestyrelsen tilstræbte hvert år så vidt muligt at forlænge ydelserne for 1 år ad gangen. Han har ikke gennemgået vedtægterne på mødet, men han har fortalt, at i henhold til vedtægterne skulle bestyrelsen træffe beslutning om tilsagn for 1 år ad gangen. Han har ikke givet nogen garanti for, at medarbejderen ville få ydelserne livsvarigt eller for, at beløbet ikke ville blive nedsat. 2004 var en gylden periode for Fonden, hvor man genererede højere afkast end markedsafkastet. Derfor var der ikke samme fokus dengang på, at tilsagnene var 1-årige, som der blev senere, men der blev altid talt om det.

Foreholdt Gerd Rudoph's forklaring har vidnet forklaret, at han godt kan have sagt, at Fonden var en unik ordning. Han synes stadig, at det er en attraktiv fratrædelsesordning selv med de ydelser, der er i dag. Hvis man kigger gennem tiderne, er det ikke uvæsentlige beløb, som den enkelte medarbejder har modtaget fra Fonden. Han kan slet ikke forestille sig, at han skulle have glemt på et eneste af møderne at fortælle, at man skulle være opmærksom på, at ydelserne blev givet for 1 år ad gangen. Han tog altid det forbehold.

Forevist referat af møde med Svend Boysen den 19. marts 2001, ekstrakten s. 518, har vidnet forklaret, at JH Assurance sjældent sendte referater ud fra møderne. Referatet kan ikke være skrevet af JH Assurance, for ad "Fonden garanterer dette beløb livsvarigt som mdl. udbetaling fra 55 år", ville JH Assurance aldrig have formuleret sig således.

Forevist notat fra pensionsmøde i SAS den 14. marts 2002, ekstrakten s. 526, har vidnet forklaret, at JH Assurance, som han erindrer det, ikke har haft nogen medarbejder med initialerne SM. Han mener ikke, at referatet ligner noget, der kunne være lavet af JH Assurance

Han kan ikke huske et møde med Manon Rovsing. Det har været en del af den samlede rådgivning at rådgive om muligheden for at opsætte ydelserne for at tage andre pensioner ud først. Når man besluttede at opsætte sine ydelser, - som ikke var garanteret for mere end 1 år ad gangen,- handlede man i tillid til, at Fondens intentioner om fremtidig

tilkendelse af ydelser blev opfyldt, men man havde ingen garanti for det, og hvis man ikke troede på det, skulle man ikke opsætte sine ydelser. Det har vidnet forklaret hver gang.

Parternes synspunkter

Sagsøger har i påstandsdokument af 25. august 2016 anført følgende:

Til støtte for påstand 1-6 gøres det overordnet gældende:

at SAS til de sagsøgende har afgivet et retligt bindende tilsagn om betaling af et livsvarigt månedligt beløb ved disses fratræden fra deres ansættelse hos SAS;

at pensionstilsagnet er afgivet af SAS og ikke af Fonden;

at SAS på denne baggrund ikke er berettiget til at nedsætte de ydelser, der er givet til sagn om i forbindelse med de sagsøgendes fratræden.

Disse overordnede anbringender uddybes nedenfor fordelt på de forskellige påstande.

1.1 Til støtte for påstand 1 om, at SAS til de sagsøgende har afgivet et retligt bindende tilsagn om betaling af et livsvarigt månedligt beløb ved disses fratræden fra deres ansættelse hos SAS gøres det gældende:

1.1.1 Til støtte for anbringendet om at SAS har afgivet et retligt bindende tilsagn om betaling af et livsvarigt månedligt beløb ved disses fratræden fra deres ansættelse hos SAS, gøres det gældende,

at samtlige de sagsøgende, der opfylder de alders- og anciennitetsmæssige betingelser, har opnået en ubetinget ret til modtage de ydelser, der fremgår af overenskomsterne og lokalaftalerne, på tidspunktet for deres fratræden, jf. eksempelvis herved **E s. 396 (bilag P)**, **E s. 418 (bilag R)**, **E s. 445 (bilag U)**, **E s. 491, (bilag 5)**, og **E s. 563 og s. 584 (bilag 6 og 7 pkt. 4.1)**;

at pensionstilsagnet allerede var en realitet i 1981, hvor SAS ved den som **bilag P E s. 396** fremlagte overenskomst (pkt. 2), var forpligtet til at sikre, at Fonden kunne foretage de løbende betalinger af tillægsbeløb til de beneficerede C/A;

at det mellem SAS og CAU er aftalt, at kabineansatte, der var ansat hos SAS pr. 1. januar 1996 i København har ret til ydelser i henhold til den indgåede aftale om pensionsforbedringer, **E s. 563 og s. 584 (bilag 6 og 7)**;

at de SAS ansatte C/Aer kan støtte ret på overenskomster og lokalaftaler mellem SAS og CAU, når SAS til enhver tid i 36 år (indtil 2010) har efterlevet disse aftaler;

at tilsagnet (pensionstilskudsordninger) bekræftes ved SAS' informationskrivelser i forbindelse med ansattes fratræden gennem årene, samt ved generel orientering i forbindelse med overtallighed, eller nye overenskomster.

Der henvises i den forbindelse til de 60 informationskrivelser, der er fremlagt som bilag **E**.

Der henvises videre til individuel aftale, **E s. 844 (bilag 34)** Anne-Marie Aschengreen - brev fra SAS af 30. december 2008 vedrørende overtallighed, fratræden og overgang til Fonden; og til **E s. 1539 (bilag 303b)** Steffen Skyum – information om frivillige ordninger i forbindelse med overtallighed 2009-2011, og **E s. 2261 (bilag 193b)** Yvonne Lydia Mieth Jensen – information om frivillige ordninger i forbindelse med overtallighed 2009-2011;

og til individuelle skrivelser fra SAS i august 2003 **E s. 1079 (bilag 8)** Henrik Tejsner Christoffersen – brev fra SAS august 2003 vedrørende overtallighed; **E s. 1292 (bilag 32)** Marianne Gottschalksen - brev fra SAS 13. august 2003 vedrørende overtallighed; **E s. 1334 (bilag 146f)** Inga Feldbierg Hansen - brev fra SAS august 2003 vedrørende overtallighed; **E s. 1932 (bilag 253f)** Anne-Brith Norheim – brev fra SAS august 2003 vedrørende overtallighed; **E s. 2427 (bilag 328f)** Elin Thomassen – brev fra SAS 13. august 2003 vedrørende overtallighed.

Endvidere henvises til SAS' bekræftelser på de fratrådte C/A'ers opsigelser, hvori henvises til dels gældende regler for C/A'er, der er fyldt 55 år, dels til vedlagte information. Der er som bilag fremlagt 124 af disse bekræftelser fra de forskellige år.

Endelig henvises til **E s. 489 (bilag 370)** basechef Aase Mikkelsen Basebulletin i juni 1997 til samtlige C/A'er om indholdet af den indgåede aftale mellem SAS og CAU, skulle give alle danske C/Aer mulighed for at gå på pension uden tab af pensionsindtægt.

at samtlige tilsagte tillægsbeløb, der var fastsat under ordningen var livsvarige udbetalinger,

idet det af samtlige overenskomster og aftaler mellem SAS og CAU fremgår, at tillægsbeløbet fra Fonden ophører i tilfælde af modtagerens død og

idet der siden 1985 i overenskomsterne var indført hjemmel til at opsætte/udsætte udbetalinger af tillægsbeløb - en udsættelse, der næppe giver mening, hvis et tilsagn gives for et år ad gangen; og

idet SAS ikke indbetaler det aftalte beløb til Fonden på én gang, jf. **E s. 587 (bilag 7, pkt. 4.2.4)** men at betalingsforpligtelsen derimod strækker sig over 60 måneder, hvilket underbygger, at de sagsøgende ikke alene skulle være berettigede til en ydelse i 1 år; det samme gør sig gældende for de efterfølgende overenskomster

at der ikke – hverken af SAS, af CAU eller af Fonden – er givet meddelelse til modtagere af de månedlige ydelser – hverken i forbindelse med udsættelse af udbetalingerne, påbegyndelse af udbetalinger eller i disses løbetid – om, at disse var for et år ad gangen; derimod er der hvert år givet meddelelse til dem, der havde opsatte beløb om den procentsats, som fondsbestyrelsen havde fastsat;

1.1.2 Til støtte for anbringendet at pensionstilsagnet er afgivet af SAS og ikke af Fonden, gøres det ud over overstående gældende

at Fonden kun formelt har varetaget de månedlige udbetalinger til de af de igennem tiden aftalte pensionstilskudsordninger;

Til støtte for de sagsøgendes anbringende herom henvises til, at det var og er SAS' lønningsskontor, der

- 1) modtager henvendelse fra C/A, der måtte ønske at "gå på Fonden",
- 2) beregner den præcise månedlige udbetaling, der i henhold til den gældende overenskomst måtte tilkomme vedkommende C/A ved fratræden på en oplyst dato, jf. eksempelvis **E s. 891 (bilag 65h)**
- 3) meddeler den fratrådte C/A, hvilket pensionstilskud, vedkommende er berettiget til i forbindelse med sin fratræden, jf. eksempelvis **E s. 892 (bilag 65i)**
- 4) meddeler, at beløbet opsættes – dog maksimalt ind til den 67. år – indtil ønske om udbetaling fremsættes af den pågældende C/A
- 5) administrerer udbetalinger fra SAS' arbejdsgivernummer (CVR.nr.) og udbetaler

den månedlige ydelse som en lønudbetaling med fradrag af A-skat, jf. de fremlagte lønspecifikationer eksempelvis **E s. 799** (bilag 52b)

I tillæg hertil henvises til, at SAS ensidigt kunne beslutte at indbetale betale kapitalbeløbet til den enkelte C/As pensionskonto i stedet for at indbetale beløbet til Fonden, jf. **E s. 567** (bilag 6) og **E s. 587** (bilag 7);

og til Statsskattedirektoratets opfattelse, **E s. 392** (bilag O), der må skulle forstås således, at uanset at det reelt var SAS, der foretog indbetalinger til kapitalamlingskonti, jf. **E s. 358** (bilag 2 pkt. 4b og 4 c) måtte det – ej heller formelt – ske på vegne Fonden;

Endvidere henvises til Fondens udkast til brev til Statsskattedirektoratet, **E s. 395 (bilag Z)**, at Fonden selv var af den opfattelse, at Fonden ikke på noget tidspunkt havde taget diskretionære beslutninger, men at Fonden blot videreførte de midler, der tilflød Fonden fra SAS.

at uanset de i sagen fremlagte bilag er skrevet på Fondens brevpapir af fondsbestyrelsen eller på vegne af denne, er alle underskrivere ansat i SAS' lønafdeling og aflønnet af SAS;

at uanset at Fonden ved en aftale har overgivet administrationen af Fondens udbetalinger til SAS, er også beregningen af tillægsbeløb er overladt til SAS' lønafdeling;

at Fondsbestyrelsen ikke reelt har truffet individuelle og diskretionære beslutninger om ydelserne, idet det på forhånd er fastsat præcist, hvorledes ydelserne skal beregnes;

Til støtte herfor henvises til, at Fonden blot udbetaler de beløb, der fremgår af aftalerne mellem SAS og CAU, og som meddeles den enkelte C/A, når denne fratræder med henvisning til ordningen, jf. eksempelvis de fremlagte meddelelser om reduktion af udbetalinger, hvoraf der som grundlag for reduktionen af udbetalingen henvises til nye overenskomstaftaler, **E s. 2150 (bilag 22)**, **E s. 2373 (bilag 23)**;

og til, at størrelsen af ydelserne specifikt fremgår af disse overenskomstaftaler/lokaftaler, hvori det således er angivet, at ydelsen ”skal modsvare 0,65 % af differencen mellem den pågældende C/A's maksimale kapitalbeløb og det beregnede fiktive kapitalbeløb, jf. eksempelvis lokaftalen fra 1997, pkt. 6 **E s. 493 (bilag 5)**;

at det uden betydning, at det formelt fremgår af Fondens vedtægter og lokaftalerne, at det er Fonden, der træffer beslutning om udbetaling til de beneficerede, og at dette skal ske for et år ad gangen, når dette i realiteten ikke er tilfældet;

at Fonden reelt udgør en firmapensionskasse og derfor ikke i praksis opfylder de grundlæggende karakteristika for en fond;

.....

idet Fonden ikke, som et grundlæggende krav for en fond, har truffet individuel og diskretionær beslutning om ydelserne;

at Fonden er etableret på foranledning af SAS i forbindelse med en begrænset pensionsforbedring til 49 navngivne C/A'er, og at det ved Fondens etablering var fastlagt i den overenskomst, der blev indgået, at Fonden skulle foretage løbende udbetalinger af en fastlagt størrelse til de 49 C/A'er, der var omfattet;

at oprettelse af en fond ikke kan fritage SAS for de forpligtelser til pensionsforbedring/pensionstilskud, som er aftalt og at Fonden ikke har nogen relation til de SAS ansatte C/A, der valgte at deltage i pensionsforbedringsordningen;

at udbetaling af de månedlige ydelser i henhold til de på de forskellige overenskomstpe-

rioder er sket uforandret i 36 år;

at meddelelse om udbetalinger ikke er sendt til de berettigede;

at der – i hvert fald siden 1997 - hos samtlige C/Aer i SAS er skabt en berettiget forventning om muligheden for at ”gå på Fonden” og derved opnå et livsvarigt månedligt tilskudsbeløb;

1.1.3 Til støtte for anbringendet om at SAS på denne baggrund ikke er berettiget til at nedsætte de ydelser, der er givet tilsagn om i forbindelse med de sagsøgendes fratreden gøres det ud over det i det foranstående gældende:

at ændringer af lokalaftalerne, der finder sted efter, at de sagsøgende er fratrædt tjeneste hos SAS og således efter, at de sagsøgende har modtaget tilsagn om udbetaling af et månedligt, livsvarigt beløb, ikke har retsvirkning over for de sagsøgende;

at SAS ikke – ej heller ved aftaler med CAU – kan ændre medarbejdernes, herunder tidligere medarbejders forhold med tilbagevirkende kraft, og at SAS dermed ikke er berettiget til at nedsætte de ydelser, der er givet tilsagn om i forbindelse med de sagsøgendes fratreden;

idet ingen af de sagsøgende (længere) er ansat hos SAS;

idet ingen af de sagsøgende er medlem af CAU, der er den faglige organisation for cabin crew i SAS i Danmark, kan ingen af de sagsøgende være omfattet af overenskomstændringer, der finder sted efter deres fratredelse, og

idet hverken SAS eller CAU er bemyndiget eller berettiget til at indgå aftaler på de sagsøgendes vegne;

at de afgivne tilsagn lyder på et bestemt beløb og ikke på rettigheder i henhold til de kollektive aftaler;

at SAS på denne baggrund har afgivet et bindende (pensions)tilsagn om udbetaling af livsvarige ydelser som opgjort i bilag 42, til hver enkelt af de sagsøgende på det tidspunkt, hvor vedkommende er fratrædt, og at tilsagnet i hvert tilfælde går på, at vedkommende er berettiget til at modtage et livsvarigt, månedligt beløb, der ikke kan nedsættes.

1.2 Til støtte for påstand 2 om, at SAS skal tilpligtes til de sagsøgende at efterbetale de beløb, som Fonden til Pensionsforbedring for SAS Cabin Attendants i Danmark, i perioden fra juli 2010 og til betaling sker, har fratrukket de månedlige udbetalinger til de sagsøgende, foreløbigt opgjort pr. 1. september 2016 til kr.

52.924.923,13 gøres det gældende,

at de anbringender, som nævnt under påstand 1, tillige gøres gældende i relation til påstand 2;

at SAS er forpligtet til at opfylde de specifikke betalingsforpligtelser, der følger af tilsagnet, og som er reguleret i de mellem SAS og CAU indgåede aftaler herom;

at SAS til hver enkelt af de sagsøgende, ved disses fratreden eller påtænkte fratreden, har givet tilsagn om et bestemt beløb, der ikke hverken ved tilsagnets afgivelse, eller ved de aftaler mellem SAS og CAU, som tilsagnet grunder sig på, er åbnet mulighed for regulering af beløbet i nedadgående retning;

at SAS således ikke er berettiget til at reducere de beløb, som SAS har forpligtet sig til at indbetale;

at det af informationerne fra SAS til de ansatte eksplicit fremgår, hvilken månedlig udbetaling den ansatte er berettiget til;

at beløbet kan pr. 1. september 2016 kan opgøres til kr. 52.924.923,13 jf. **E s. 340 (bilag**

42).

1.3 Til støtte for påstand 3 om, at SAS skal tilpligtes at betale et beløb til de sagsøgende, svarende til, at de under påståede beløb hvert år fra 2009 var reguleret på baggrund af nettoprisindekset for januar måned samme år, foreløbigt opgjort pr. 1. september 2016 til kr. 17.758.007,58 gøres det gældende,

at de anbringender, som nævnt under påstand 1, tillige gøres gældende i relation til påstand 3;

at pensionsbeløbene er udbetalt – eller opsat og forrentet – i overensstemmelse med aftalerne mellem SAS og CAU og efter fast og langvarig praksis er udbetalt – eller opsat og forrentet – og at disse beløb i overensstemmelse med aftalerne skal pristalsreguleres fra udbetaling og hvert år pr. 1. marts jf. **E s. 388 (bilag 4 punkt c), E s.491 (bilag 5), E s. 563 (bilag 6) og E s. 584 (bilag 7);**

at beløbet pr. 1. september 2016 kan opgøres til kr. 17.758.007,58 jf. **E s. 346 (bilag 43)**

1.4 Til støtte for påstand 4 om, at det under påstand 2 og påstand 3 påståede beløb forrentes med tillæg af procesrente, jf. rentelovens § 3 stk. 1, fra forfaldstid for den enkelte betaling og til betaling sker gøres det gældende,

at de anbringender, som nævnt under påstand 1, tillige gøres gældende i relation til påstand 4;

at beløbene skal forrentes fra forfaldsdagen, jf. rentelovens § 3 stk. 1 og § 5 stk. 1.

1.5 Til støtte for påstand 5 om, at SAS skal tilpligtes at anerkende, at de af de sagsøgende, som har opsat udbetaling af pensionsforbedringsbeløbet, når udbetaling påbegyndes, er berettiget til at modtage det oprindeligt tilsagte pensionsforbedringsbeløb med tillæg af en årlig forretning, jf. påstand 6, for hvert år, udbetalingen har været opsat gøres det gældende,

at de anbringender, som nævnt under påstand 1, tillige gøres gældende i relation til påstand 5;

at den opsatte ydelse ikke kan nedsættes men alene skal forrentes med en positiv sats; at det fremgår af overenskomsten af 5. april 2007, **E s. 584 (bilag 7, pkt. 4.2.1-4.2.3)**, at såfremt den enkelte C/A opsætter ydelsen fra fonden, vil tilskuddet blive forøget med en procentsats;

at de omfattede C/A har ret til en ydelse, og at denne ydelse udgør et fast månedligt beløb, der forrentes en gang årligt, såfremt det opsættes, og som – alene – pristalsreguleres, når det udbetales;

at hver enkelt af de sagsøgende således med føje har lagt til grund, at den pågældende er berettiget til det beløb, som de er blevet tilsagt, med tillæg af forrentning, såfremt den pågældende har ladet beløbet opsætte, jf. bl.a. de såkaldte informationsskrivelser, som eksempelvis **E s. 904 (bilag 67g);**

at det forhold, at SAS og CAU har aftalt, at det er Fondens bestyrelse, der bestemmer, med hvilken sats beløbet skal forrentes, ikke ændrer derved.

1.6 Til støtte for påstand 6 om, at SAS skal tilpligtes en gang årligt, første gang pr. marts 2013, at forrente de opsatte beløb med en af retten fastsat rentesats og vedblive hermed så længe, beløbene måtte være opsat, idet den anvendte rentesats ikke bør være under 5 % p.a. gøres det gældende,

at de anbringender, som nævnt under påstand 1, tillige gøres gældende i relation til påstand 6;

at det tilsagte opsatte beløb i henhold til de indgåede aftaler mellem SAS og CAU skal forøges med en procentsats hvert år pr. 1. marts jf. eksempelvis **E s. 491 (bilag 5)**, **E s. 563 (bilag 6)**, **E s. 584 (bilag 7)**, såfremt dette er opsat.

1.7 Til støtte for de sagsøgendes påstand om frifindelse for SAS' subsidiære påstand i relation til sagsøgenes påstand 5 om, at SAS – i forhold til de sagsøgende, der har valgt at opsætte udbetalingen – alene er forpligtet til at betale det oprindeligt tilsagte pensionstilskud uden tillæg af en årlig forrentning gøres gældende, at det af SAS afgivne tilsagn, ud over at være et tilsagn om et bestemt månedligt tilskudsbeløb, er et tilsagn om, at dersom dette opsættes, vil det blive forøget med en årlig procentsats;

at det ikke ændrer på det afgivne tilsagn, at det er bestemt, at denne procentsats fastsættes årligt af bestyrelsen i Fonden;

idet det i overenskomsten gældende fra 1. januar 1985 **E s. 418 (bilag R)** var det **E s. 420 3.** afsnit fastsat, at ”*udbetaling af tillægsbeløb fra fonden kan efter ønske fra den enkelt pensionist udsættes til udbetaling til senest ved det 67. år*”, og

idet det i overenskomsten gældende fra 1. januar 1990 **E s. 445 (bilag U)** blev som pkt. f) tilføjet, at tilskuddet vil blive forøget med en procentsats, hvis ydelse af tilskud fra fonden opsættes, og at procentsatsen fastsættes af fondsbestyrelsen for et år ad gangen, og

idet denne bestemmelse genfindes i samtlige overenskomster herefter, fra 1. september 1997 **E s. 493 (bilag 5)**, fra 1. juni 2005 **E s. 566 (bilag 6)** og **E s. 586 (bilag 7)** og fra 1. marts 2010 **E s. 626 (bilag V)**

at det fremgik af de af SAS fremsendte informationsskrivelser, der blev fremsendt til de ansatte i forbindelse med fratræden eksempelvis **E s. 1089 (bilag 13)** og **E s. 994 (bilag 17)**, at ”hvis udbetalingen opsættes, forhøjes det hvert år med en procentsats, som ”Fondens” bestyrelse fastlægger – dog længst til det fyldte 67. år, hvorefter udbetaling alene pristalsreguleres.”

at hver enkelt af de sagsøgende har haft en berettiget forventning om at være berettiget til det beløb, som de er blevet tilsagt med tillæg af en årlig forrentning, såfremt den pågældende har ladet beløbet opsætte.

Det bestrides således, at det – som anført af SAS **E s. 288 (bilag H)** – er en naturlig konsekvens af at de sagsøgende har fået medhold i, at SAS har afgivet et retligt bindende tilsagn, at de sagsøgendes krav – for så vidt angår dem, der har fået udbetaling opsat – skulle regnes tilbage til det oprindeligt meddelte beløb uden tillæg af den procentmæssige forøgelse, der følger af det præcis samme grundlag.

1.8 Yderligere bemærkninger til SAS' subsidiære påstand

1.8.1 I forhold til SAS' alternative beregning bemærkes, at de sagsøgende ikke kan tilslutte sig SAS' beregningsmodel. SAS har præciseret sin model **E s. 290 (bilag H) i pkt. 8.3.1.12** for sagsøgende Eigil Andersen og har i denne model beregnet et tab, hvor SAS fra det konkret meddelte beløb pr. 1. marts 2004 kr. 9.119 **E s. 822 (bilag 39a)** har fratrukket den procentmæssige forøgelse 7,5% året efter fratræden, hvoraf skulle følge, at det oprindeligt det oprindeligt tilsagte beløb var kr. 8.482,79.

Eigil Andersen har imidlertid aldrig fået udbetalt nævnte kr. 8.482,79, der har været opsat. Eigil Andersens første månedlige udbetaling i 2012, var kr. 14.818 kr. **E s. 817 (bilag 55a)**, idet beløbet var forrentet i overensstemmelse med aftalen og det ovenfor anførte. De procentvise reduktioner, som efterfølgende fandt sted, skete da også med udgangspunkt i de udbetalte (forrentede) beløb.

1.8.2 Til det af **SAS E s. 288 (Bilag H)** pkt. 8.3.1.2 anførte, at ”de sagsøgende ikke på en og samme tid både kan være berettiget til at modtage det oprindelige tilsagte beløb tilskrevet renter uden samtidig at påtage sig risikoen for at blive ramt af eventuelle reduktioner”, gøres gældende, at der ikke er nogen sammenhæng mellem den tilsagte forrentning og en eventuel risiko for reduktioner.

Den risiko, som den enkelte sagsøgende har påtaget sig ved at opsætte udbetaling, var risikoen for, at det opsatte beløb i en periode ikke blev forøget så meget/forrentet så højt som forventet. Hver enkelt af de sagsøgende kunne reagere herimod ved at anmode om påbegyndelse af udbetaling.

1.8.3 De af SAS i den forbindelse anførte rimelighedsbetragtninger forekommer ikke relevante, ligesom sammenkædningen af fondsbestyrelsens beslutninger i relation til aftalte forøgelse og skønsmæssige reduktioner af de tilsagte ydelser heller ikke er relevant.

Det er således i overenskomsterne fastlagt, at fondsbestyrelsen træffer bestemmelse om procentsatsen for den årlige forøgelse af det opsatte tillægsbeløb.

Sagsøgte har i påstandsdokument af 23. august 2016 anført følgende:

Idet der henvises til sammenfattende processkrift af 9. august 2016 gør SAS **overordnet** gældende,

at der ikke er afgivet noget retligt bindende pensionstilsagn, idet muligheden for at modtage pensionstilskud - og dermed overgå til Fonden for Pensionsforbedringer for SAS Cabin Attendants (Fonden) - er baseret på en frivillig fratrædelsesordning, og **at** et eventuelt pensionstilsagn i givet fald ikke er afgivet af SAS, men derimod af Fonden, hvorfor SAS ikke er rette sagsøgte.

SAS gør videre **overordnet** gældende,

at sagsøgerne under alle omstændigheder ikke er berettiget til at modtage et livsvarigt og bestemt månedligt pensionstilskud, del fordi det udtrykkeligt fremgik af det gældende kollektive overenskomstgrundlag, at beslutningen om udbetalingernes størrelse blev truffet for 1 år ad gangen, dels fordi det udtrykkeligt fremgik af Fondens vedtægter at beslutningen om udbetaling blev truffet af bestyrelsen og for 1 år ad gangen.

1.1 Til støtte for den **principale påstand** om frifindelse gøres det gældende,

at muligheden for at modtage ydelser fra Fonden er en frivillig fratrædelsesordning og ikke en pensionsordning,

at Fonden ikke er en firmapensionskasse, men en almindelig ikke-erhvervsdrivende fond, der siden stiftelsen i 1974 har fungeret som en selvstændig juridisk enhed med en paritetisk sammensat bestyrelse,

at de ydelser, der udbetales fra Fonden, derved ikke har karakter af pensionsbidrag, idet

der alene er tale om ydelser, der for den enkelte cabin attendant gør det mere attraktivt at fratræde før tidspunktet for egentlig pensionering,

at det udtrykkeligt er fastsat i det kollektive overenskomstgrundlag, at ydelserne fastsættes for 1 år af gangen, hvilket derved er direkte aftalt med sagsøgerne både under ansættelsen og i forbindelse med fratræden,

at sagsøgerne ikke kan opnå bedre ret, end hvad overenskomstparten, herunder CAU, baseret på det kollektive overenskomstgrundlag hævder, og

at der med muligheden for at modtage ydelser fra Fonden derved ikke er afgivet noget pensionstilsagn.

1.2 Til støtte for frifindelsespåstanden gøres det videre gældende,

at i det omfang retten måtte lægge til grund, at der er afgivet et pensionstilsagn – er et sådant i givet fald afgivet af Fonden, og ikke af SAS.

1.2.1 Herunder gøres det gældende,

at der i forhold til vurderingen af, hvem der har afgivet et eventuelt pensionstilsagn både kan og skal sondres mellem SAS og Fonden, idet SAS og Fonden er to selvstændige juridiske enheder, hvortil bemærkes,

at Fonden ikke alene er stiftet og efterfølgende godkendt af fondsmyndighederne, men Fonden har også de facto fungeret som selvstændig juridisk enhed, hvilket illustreres ved,

at der siden Fondens stiftelse løbende og mindst en gang årligt er blevet afholdt bestyrelsesmøder, hvor der bl.a. er truffet beslutning om Fondens ydelser,

at Fonden årligt har afgivet selvstændigt regnskab og været underlagt ekstern revision, og

at Fonden dermed ikke er at betragte som et formelt mellemlid mellem SAS og de enkelte cabin attendants.

1.2.2 Ydermere gøres det gældende,

at de i sagen fremlagte bilag, der vedrører udbetaling fra Fonden, er skrevet på Fondens brevpapir og underskrevet af fondsbestyrelsen eller på vegne af fondsbestyrelsen,

at de i sagen fremlagte bilag, som SAS er afsender af, alene indeholder generel information om Fonden – uden angivelse af nogen form for beløb – samt de ansættelsesretlige aspekter af medarbejdernes fratræden,

at disse breve fra SAS endvidere henviser til det relevante aftalegrundlag mellem SAS og CAU, samt indeholder opfordring til at de enkelte cabin attendants søger yderligere vejledning forud for endelig stillingtagen til indgåelse af en eventuel frivillig fratrædelsesaftale,

at det endvidere ikke er dokumenteret, hvilke breve mv. som hver enkelt af de sagsøgende har modtaget i forbindelse med deres overgang til Fonden,

at det følgelig heller ikke er dokumenteret,

at SAS har afgivet et retligt bindende tilsagn, idet et sådant tilsagn – om nogen – må være afgivet af Fonden, eller

at sådant tilsagn er afgivet over for samtlige de af sagen omfattede personer, og

at uanset hvilken information de af sagen omfattede personer måtte have modtaget fra SAS, må de – henset til det relevante aftalegrundlag og omstændighederne i øvrigt – have været i ond tro i forhold til, at der heri skulle være indeholdt et pensionstilsagn.

1.3 Til støtte for frifindelsespåstanden gøres det herudover gældende,
at hvis der er afgivet et tilsagn af SAS – så er der ikke afgivet tilsagn om betaling af et livsvarigt bestemt månedligt beløb, idet det herved gøres gældende,
at der både i det kollektive overenskomstgrundlag mellem SAS og CAU samt i Fondens vedtægter siden 1974 har været indeholdt en bestemmelse om, at beslutning om Fondens udbetalinger kun kan træffes for ét år ad gangen, og at ingen derved har kunne få en berettiget forventning om, at et eventuelt tilsagn kunne gives for en længere periode,
at SAS – i henhold til det kollektive overenskomstgrundlag mellem SAS og CAU – heller ikke er forpligtet til at betale et bestemt beløb, idet der er tale om en kollektiv overenskomst/en aftale, der har karakter af en kollektiv overenskomst, og som løbende er genstand for forhandling og ændring,
at der i Fondens vedtægter er indeholdt en henvisning til den til enhver tid gældende overenskomst mellem SAS og CAU,
at de rettigheder, som medarbejderne kan udlede af en kollektiv overenskomst, ikke er uforanderlige og dermed i sagens natur ikke udgør et uigenkaldeligt retskrav,
at der i informationskrivelsen er indeholdt oplysning om, at ordningen er baseret på en aftale mellem SAS og CAU, og
at det på den baggrund kan lægges til grund, at de af sagen omfattede personer hverken har eller kan have modtaget et tilsagn ud over det af fondsbestyrelsen årlige tilsagn om betaling for et år ad gangen.

1.4 Til støtte for frifindelsespåstanden gøres det endelig gældende,
at SAS i henhold til det kollektive overenskomstgrundlag har fratrukket 8 % i arbejdsmarkedsbidrag forud for indbetaling til Fonden,
at Fonden indtil 2010 økonomisk var i stand til at foretage udbetalinger til de enkelte cabin attendants uden at korrigere herfor,
at denne praksis under hensyntagen til Fondens formue og udviklingen på det finansielle marked ikke længere var forsvarlig, hvorfor fondsbestyrelsen i 2010 traf beslutning om at reducere de enkelte cabin attendants pensionstilskud med 8 % svarende til arbejdsmarkedsbidraget,
at udbetalingerne fra Fonden har været knyttet til beregningsgrundlaget i aftaleforholdet mellem SAS og CAU,
at nedsættelsen i 2010 med yderligere 7 % fulgte den tilsvarende nedsættelse i beregningsgrundlaget i det kollektive overenskomstgrundlag mellem SAS og CAU,
at der i henhold til det kollektive overenskomstgrundlag ikke har været noget til hinder for, at udbetalingerne om nødvendigt også kunne reguleres i nedadgående retning,
at de efterfølgende nedsættelser henholdsvis med 10 %, 13 % og 8 % i årene 2013, 2014, 2015 og 2016 ligeledes var nødvendige med henblik på fortsat at sikre en forsvarlig forvaltning af Fondens formue, alt hvorved
at de af sagen omfattede personer ikke har krav på betaling af de beløb, hvormed pensionstilskuddene er blevet nedsat.

1.5 Til støtte for den **subsidiære påstand** gøres det gældende,
at sagsøgerne ikke på en og samme tid både kan være berettiget til at modtage det oprindelige tilsagte beløb tilskrevet renter uden samtidig at påtage sig risikoen for, at det opsatte beløb – under hensyntagen til Fondens økonomi – ville kunne blive genstand for

eventuelle reduktioner,

at dette i givet fald ville medføre en utilsigtet skævvridning parterne imellem, idet sagsøgerne – i den tid de måtte have valgt at opsætte det tilsagte pensionstilskud – ikke vil påtage sig nogen økonomisk risiko og samtidig være sikret årlige rentetilskrivninger, og dette på trods af, at sagsøgerne på intet tidspunkt har været afskåret fra at påbegynde udbetalingen og dermed råde over pensionstilskuddet, og

at en sådan fortolkning af det kollektive overenskomstgrundlag ville føre til et åbenbart urimeligt forhold parternes indbyrdes retsstilling imellem og derfor klart have formodningen imod sig.

Vedrørende sagens omkostninger er det gjort gældende, at sagens reelle værdi er langt højere end de i pstandene anførte beløb.

Parterne har i det væsentligste procederet i overensstemmelse hermed.

Rettens begrundelse og afgørelse

Ifølge forklaringerne afgivet af de cabin attendants, der er "gået på Fonden," har de deltaget i pensionsinformationsmøder hos CAU med repræsentanter fra CAU og fra JH Assurance, og på disse møder er de ikke blevet oplyst om, at udbetalingerne fra Fonden blev besluttet for 1 år ad gangen; derimod er der blevet sagt, at det var livsvarigt, og der blev informeret om, at man kunne opsætte ydelserne, og at ens efterkommere også fik ydelser, og derfor havde de en forventning om, at udbetalingerne var livsvarige. Det fremgår endvidere af deres forklaringer, at de opfattede Fonden som noget SAS havde etableret, og at den var en del af SAS, for det var SAS' lønningskontor, som man henvendte sig til vedrørende Fonden og hvorfra alle informationer og beregninger og udbetalinger kom, og at det var deres opfattelse, at ydelserne fra Fonden var et pensionsbeløb.

Det fremgår endvidere af forklaringerne, at de pågældende cabin attendants var medlemmer af CAU, men hovedparten kendte ikke til indholdet af overenskomsterne mellem SAS og CAU vedrørende Fonden, eller til indholdet af Fondens vedtægter.

Retten lægger imidlertid vægt på, at aftalegrundlaget for ordningen med pensionsforbedring er de kollektive overenskomster mellem CAU og SAS, og at disse aftaler således har været et led i den samlede overenskomstforhandling, hvor parterne tillige har haft aftaler om de ansattes pensionsordninger gående ud på, at SAS under ansættelsen løbende indbetalte et beløb til den enkelte cabin attendants pensionsdepot.

Retten finder, at det fremgår klart af den oprindelige overenskomst af 10. oktober 1974 om pensionsforbedring mellem SAS og CAU, samt af alle de efterfølgende indgåede overenskomster mellem SAS og CAU om pensionsforbedring, at SAS skulle stille et årligt beløb til rådighed, og at dette beløb skulle forvaltes af Fonden, som blev oprettet til dette formål og efter aftale mellem to ligeværdige parter, samt at dette beløb skulle justeres årligt efter nogle fastlagte retningslinier. Det fremgår endvidere af forslaget af 10. juli 1974, at CAU og SAS var opmærksomme på, om de beløb, SAS skulle indbetale, nu også rakte til, idet der indgår nogle usikre faktorer såsom lønudvikling og renteniveau, og hertil kommer, at det tillige er nævnt i overenskomsterne, hvorledes man skal forholde sig, hvis midlerne ikke rækker til, jf. pkt. 4d) i overenskomst af 10/10 1974 og

pkt. 3 d) i overenskomsten af 1/1 1980.

SAS og CAU har således fra starten været klar over, at der var en risiko for, at midlerne ikke slog til. Der er ikke i overenskomsterne aftalt noget om, at SAS havde yderligere forpligtelser, hvis Fonden ikke kunne få midlerne til at række, udover at der i overenskomsten gældende fra 1/1 1980 er en udtrykkelig aftale om, at SAS skulle foretage en ekstraindbetaling vedr. indestående på kapitalpensionskontoen, samt i overenskomsten i 1997, hvor SAS, som følge af den nye fratrædelsesordning, som blev aftalt på grund af overtallighedssituationen, over en 5-årig periode skulle indbetale yderligere beløb vedr. de personer, der valgte at benytte sig af denne fratrædelsesordning. Endvidere er der ifølge overenskomsten fra 1995 en ekstraordinær ydelse fra SAS fremkommet efter forhandling med SAS og CAU.

Det fremgår af de afgivne forklaringer, at SAS stedse har indbetalt de beløb til Fonden, som SAS i henhold til overenskomsterne var forpligtet til.

Det kan lægges til grund, at Fonden til pensionsforbedring for SAS Cabin Attendants i Danmark er en selvstændig juridisk person, og efter det dokumenterede og forklaringerne i sagen finder retten, at Fonden har en selvstændig ledelse, et selvstændigt formål og en selvstændig økonomi. Endvidere har fondsmyndighederne ikke haft bemærkninger til Fondens vedtægter eller forretningsførelse, og revisionen har aldrig haft bemærkninger til regnskaberne eller Fondens forhold i øvrigt. Fonden er stiftet og godkendt som en fond omfattet af fondsloven, og retten finder herefter, at fonden ligeledes har fungeret som sådan gennem årene.

Selv om midlerne i Fonden hidrører fra SAS, lægger retten vægt på, at Fonden er etableret i henhold til overenskomst mellem SAS og CAU og med ligelig repræsentation i Fondens bestyrelse, hvor SAS aldrig har haft formandsposten. SAS har således ikke haft afgørende indflydelse på beslutningerne i Fonden.

Fondens opgave har været at forvalte de midler, som SAS indbetalte i henhold til overenskomsterne, samt at fastsætte en plan for udbetalingen af de månedlige tillægsbeløb til de enkelte cabin attendants efter de aftalte retningslinier, og retten finder, at det fremgår af de afgivne forklaringer og protokollater, at bestyrelsen i overensstemmelse med vedtægterne og overenskomsterne reelt har truffet beslutning om udbetalingerne for 1 år ad gangen.

Efter de afgivne forklaringer og de fremlagte skrivelser fra Fonden finder retten det godtgjort, at SAS udelukkende har påtaget sig administrationen af Fonden. Dette støttes tillige af, at henvendelser fra Fonden til de enkelte cabin attendants er affattet på Fondens brevpapir og underskrevet på bestyrelsens vegne.

Skrivelserne, herunder informationsskrivelserne, som SAS har sendt til den enkelte cabin attendant i forbindelse med dennes opsigelse, må ses på baggrund af overenskomsterne og ordningen med Fonden, og disse skrivelser indeholder efter rettens vurdering ikke et pensionstilsagn eller løfte fra SAS til den enkelte medarbejder om betaling af en bestemt ydelse i forbindelse med dennes fratrædelse, men informerer blot om muligheden af at "gå på Fonden" og henviser i den forbindelse til overenskomsten.

Skrivelserne til de enkelte cabin attendants med en beregning/prognose om, hvor meget de kunne forvente at få udbetalt fra Fonden, kom direkte fra Fonden og angik udbetalinger for det kommende år. Hertil kommer, at SAS efter de afgivne forklaringer aldrig har deltaget på de pensionsinformationsmøder, der blev afholdt af CAU, og SAS har aldrig hverken generelt eller individuelt rådgivet om pension, men har henvist til Fonden og til pensionsrådgivere, som ikke var lønnet af SAS.

Retten finder herefter ikke, at SAS hverken direkte eller forudsætningsvis har givet et pensionstilsagn eller påtaget sig en betalingsforpligtelse overfor de enkelte cabin attendants.

Hertil kommer, at det fremgår af forklaringerne i retten bl.a. fra cabin attendants, at alle anvendte udtrykket, at man "gik på Fonden," når man fratrådte og opfyldte betingelserne for at få udbetalt tillægsbeløb fra Fonden, hvilket retten finder i sig selv indikerer, at der ikke var tale om en pension fra SAS, men om en tillægsydelse fra Fonden. Endvidere er SAS og CAU enige om, at SAS ikke har givet medlemmerne et pensionstilsagn i kraft af Fonden.

Retten finder endvidere, at det fremgår af de fremlagte protokollater og af de afgivne forklaringer fra bestyrelsesmedlemmerne i Fonden, at Fondens bestyrelse har overholdt bestemmelserne i vedtægterne om årlig stillingtagen og regnskabsaflæggelse, og retten finder herefter ikke holdepunkter for at antage, at beslutningerne i bestyrelsen om udbetalingerne fra Fonden var en formalitet, eller at Fonden var et formelt mellemlid mellem SAS og de enkelte cabin attendants.

Herefter finder retten ikke, at sagsøger har godtgjort, at Fonden er en formalitet, eller at der kan indfortolkes en forpligtelse for SAS direkte overfor den enkelte C/A.

Retten finder endvidere efter de afgivne forklaringer og indholdet af overenskomsterne og vedtægterne for Fonden, herunder bestemmelserne om udbetalinger til de efterladte og muligheden for at opsætte udbetalingerne, samt på baggrund af selve formålet med hele ordningen, at intentionerne var, at ydelserne fra Fonden skulle være livsvarige, men at dette afhang af, hvorledes de indbetalte midler blev forvaltet af Fonden.

Det fremgår af forklaringerne fra Fondens bestyrelsesmedlemmer, at det, de koncentrerede sig om, var at få de indbetalte midler til at yngle, hvorfor de konsulterede investeringsrådgivere, lagde investeringsplaner, indhentede aktuarberegninger mv., som blev lagt til grund for beslutningerne om placering af Fondens midler og forrentning af opsatte beløb mv. Retten finder herefter, at det var Fondens ansvar og risiko at der var tilstrækkelige midler, så Fonden kunne leve op til intentionerne om, at ydelserne skulle være livsvarige. Dette støttes ligeledes af de afgivne forklaringer, hvoraf fremgår, at Fonden havde de midler, Fonden havde, og bestyrelsesmedlemmerne var klar over, at skulle der tilføres yderligere midler til Fonden fra SAS, skulle dette ske efter forhandling med SAS.

Retten lægger desuden afgørende vægt på, at det stedse har fremgået udtrykkeligt af samtlige overenskomster om pensionsforbedringer mellem SAS og CAU og af Fondens

vedtægter, at tilsagn om tilskud fra Fonden kan ydes for 1 år ad gangen, og at der rent faktisk af Fonden konkret er truffet beslutninger om tilskud for 1 år ad gangen.

Selv om de enkelte cabin attendants har haft en forventning om, at de månedlige tillægsbeløb var livsvarige indbetalinger fra SAS, finder retten herefter ikke, at disse forventninger har været berettigede, eller at sagsøgerne på det grundlag har opnået et retskrav på at få udbetalt et livsvarigt månedligt pensionstilskud fra SAS.

De sagsøgte vil herefter være at frifinde.

Ad sagsomkostninger:

Retten har ved fastsættelsen af sagsomkostningerne lagt vægt på sagens værdi med udgangspunkt i de påstævnte beløb, samt på sagens omfang, herunder den omfattende skriftveksling og sagsforberedelse samt på hovedforhandlingens varighed på 8 retsdage. Det tilkendte omkostningsbeløb består af advokatsalær eksklusiv moms 2.650.000 kr. samt udgift til vidner 18.462,30 kr.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte SAS Danmark A/S og Scandinavian Airlines Systems Danmark Norge Sverige frifindes.

Inden 14 dage fra dato skal sagsøger Foreningen Fonden Live betale sagsomkostninger til de sagsøgte med 2.668.462,30 kr.

Lisbeth Christensen

Bodil Toftemann

Johann Herzog

Udskriftens rigtighed bekræftes.
Københavns Byret, den 12. december 2016.

Natasja Petersen, kontorfuldmægtig